

**TAUTINĖS MAŽUMOS (BALTARUSIŲ, LENKŲ, RUSŲ, VOKIEČIŲ)
GIMTOSIOS KALBOS IR LITERATŪROS
BENDROJI PROGRAMA**

Pradinis ir pagrindinis ugdymas

TURINYS

1. Dalyko tikslai ir uždaviniai	3
2. Kompetencijų ugdymas dalyku	5
3. Pasiekimų raida	7
3.1. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika	7
3.2. Skaitymas ir teksto suvokimas	11
3.3. Rašymas ir teksto kūrimas	14
3.4. Kalbos (sistemos) pažinimas	18

3.5. Literatūros ir kultūros pažinimas	21
4. Mokymosi turinys	24
4.1. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika	24
4.2. Skaitymas ir teksto suvokimas	39
4.3. Rašymas ir teksto kūrimas	45
4.4. Kalbos (sistemas) pažinimas	52
4.5. Literatūros ir kultūros pažinimas	62

DALYKO TIKSLAI IR UŽDAVINIAI

Dalyko tikslai:

- 1) ugdyti mokinių komunikacinę kalbinę kompetenciją gimtąja (baltarusių, lenkų, rusų, vokiečių) kalba, remiantis kalbos žiniomis ir sociokultūrinio konteksto suvokimu; padėti mokiniams suvokti gimtąją kalbą kaip svarbią savo tapatybės dalį daugiakultūrėje aplinkoje;
- 2) sudaryti prielaidas mokiniams atrasti literatūrą kaip asmeniniam tobulėjimui svarbią kultūros sritį; ugdyti mokinių gebėjimus suvokti literatūros ir kultūros tekstus ir reiškinius; padėti suvokti save kaip gimtosios kalbos, literatūros ir kultūros paveldėtoją ir puoselėtoją, suvokiantį istorinius ir kultūrinius ryšius su Lietuva.

Uždaviniai

Siekama, kad mokydamiesi tautinės mažumos (baltarusių, lenkų, rusų, vokiečių) kalbos ir literatūros mokiniai:

Pradinis ugdymas	Pagrindinis ugdymas
1. suvoktų gimtąją kalbą, savosios tautos ir Lietuvos kultūrą kaip reikšmingą savo asmeninės kultūros ir tapatybės pagrindą; siektų nuolat tobulinti savo kalbinius gebėjimus;	1. suvoktų gimtąją kalbą, savosios tautos ir Lietuvos kultūrą kaip reikšmingą savo asmeninio tobulėjimo ir tapatybės pagrindą; siektų nuolat tobulinti savo kalbinius gebėjimus;
2. domėtusi regiono, Lietuvos ir savosios tautos kultūra, istorija ir šiuolaikiniu gyvenimu; aktyviai dalyvautų kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime, būtų atviri kultūrų įvairovei;	2. domėtusi regiono, Lietuvos, Europos ir savosios tautos kultūra, istorija ir šiuolaikiniu gyvenimu; aktyviai dalyvautų kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime; gerbtų kultūrų įvairovę, išvelgtų tarpkultūrinius ryšius;
3. vertintų kalbos vartojimą kaip asmeniškai svarbią, prasmingą veiklą, teikiančią galimybių bendravimui, mokymuisi, saviraiškai;	3. vertintų kalbinę veiklą kaip komunikavimo, kognityvinių procesų, saviraiškos ir meninės kūrybos įrankį;

<p>4. įgytų ir lavintų kalbos vartojimo įgūdžius kalbėjimo, klausymo, kalbinės sąveikos, skaitymo ir rašymo srityse, suvokdami ir kurdami nesudėtingus tekstus;</p>	<p>4. lavintų kalbos vartojimo įgūdžius kalbėjimo, klausymo, kalbinės sąveikos, skaitymo ir rašymo srityse, suvokdami, interpretuodami, vertindami ir kurdami įvairaus pobūdžio tekstus, atsižvelgdami į komunikavimo situaciją ir teksto žanrą;</p>
<p>5. gebėtų taisyklingai kalbėti ir rašyti, aiškiai reikšti mintis ir jausmus; plėtotų aktyvų gimtosios kalbos žodyną ir vartotų nesudėtingas gramatines konstrukcijas;</p>	<p>5. gebėtų reikšti mintis, jausmus žodžiu ir raštu taisyklinga, aiškia ir turininga kalba; plėtotų aktyvų gimtosios kalbos žodyną ir vartotų įvairias gramatines konstrukcijas;</p>
<p>6. įgytų gimtosios kalbos pažinimo pradmenis ir žinių sisteminimo pagrindus;</p>	<p>6. išmoktų pagrindines lingvistines sąvokas, padedančias mokytis kalbų, suprasti ir aptarti kalbinius reiškinius mokinio daugiakultūroje aplinkoje, lavintų mąstymo įgūdžius; suprastų kalbą kaip sistemą;</p>
<p>7. sąmoningai skaitytų grožinius tekstus, suvoktų kitus nesudėtingus meno kūrinius ir reiškinius; kauptų skaitytojo ir kultūros vartotojo patirtį;</p>	<p>7. gebėtų suvokti, analizuoti, interpretuoti ir vertinti grožinės literatūros tekstus ir kitus nesudėtingus meno kūrinius, lavintųsi estetinę pajautą; išvelgtų literatūros jungtis su kitais menais; literatūros ir kitų meno kūrinių pagrindu formuotųsi savo vertybių sistemą; kauptų skaitytojo ir kultūros vartotojo patirtį;</p>
<p>8. pažintų tautinės mažumos (baltarusių, lenkų, rusų, vokiečių) žymiausias asmenybes ir literatūros, kultūros ir istorijos elementus.</p>	<p>8. pažintų baltarusių, lenkų, rusų, vokiečių literatūrai ir kultūrai svarbius kūrinius istorijos ir literatūrinių bei kultūrinių epochų kontekste, iškilus literatūros ir kultūros atstovus, kultūrai reikšmingus istorinius įvykius.</p>

KOMPETENCIJŲ UGDYMAS DALYKU

Kompetencijų raiška gimtosios (baltarusių, lenkų, rusų, vokiečių) kalbos ir literatūros dalyke

Pažinimo kompetencijos ugdymas yra svarbus visose gimtosios kalbos ir literatūros dalyko ugdymo srityse. Visi jos dėmenys smarkiai reiškiasi kalbos, literatūros ir kultūros pažinimo procese. Nagrinėdami kalbinius ir kultūrinius reiškinius, literatūros kūrinius, mokiniai remiasi pagrindinėmis kalbotyros ir literatūrologijos sąvokomis, logiškai samprotuoja ir argumentuoja, sistemina žinias, sieja skirtingos raiškos informaciją. Praktinės dalyko veiklos sritys – kalbėjimas ir sąveika, teksto suvokimas ir teksto kūrimas – taip pat yra grindžiamos dalyko gebėjimais, taisyklėmis ir žiniomis. Mokėjimo mokytis įgūdžių formavimas turi būti integruotas į visą ugdymo procesą – mokiniai skatinami stebėti ir reflektuoti savo mokymąsi ir pažangą, nagrinėti savo klaidas, modifikuoti savo veiksmus ir kelti naujus tikslus.

Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija – viena pagrindinių kompetencijų, lavinamų per literatūros pamokas. Skaitydami ir analizuodami įvairaus pobūdžio tekstus mokiniai supranta ir paaiškina, kaip mintys ir emocijos veikia sprendimų priėmimą ir atsakingą elgesį; apibūdina ir atskleidžia, kaip emocijos reiškiamos socialiai priimtinu būdu; įvardija, analizuoja bendražmogiškas vertybes ir vadovaujasi jomis; nagrinėja, kaip asmeninės savybės daro įtaką pasirinkimams ir sėkmei; analizuoja ir reflektuoja sėkmę.

Skaitydami ir nagrinėdami įvairių kultūrų ir epochų grožinius ir negrožinius tekstus mokiniai supranta, kad skirtingose kultūrose vertybinės nuostatos gali būti skirtingos, analizuoja stereotipų ir išankstinių nusistatymų kilmę ir neigiamą poveikį, rodo pagarbą asmenims iš įvairių socialinių ir kultūrinių grupių, nagrinėja, kaip socialinės normos ir lūkesčiai daro įtaką asmeniniams sprendimams ir veiksams, nusako svarbius bendruomenės poreikius.

Mažiau dėmesio gimtosios kalbos ir literatūros pamokose yra skiriama sveikos gyvensenos kompetencijos ugdymui. Vis dėlto, skaitydami ir analizuodami dažniausiai negrožinius verbalinius ar neverbalinius tekstus, mokiniai iš dalies išmoksta vertinti sveikatą kaip vieną iš esminių vertybių ir apibūdina asmens gyvenimo būdo ir aplinkos veiksnių įtaką sveikatai.

Kūrybiškumo kompetencija gimtosios kalbos ir literatūros dalyko turinyje siejama su kalbos produkavimo ir recepcijos įgūdžių ugdymu. Kalbėdami mokiniai turi atsižvelgti į tikslą, adresatą ir kitus komunikacinės situacijos komponentus, pasirinkti atitinkamas raiškos priemones. Kurdami tekstą, mokiniai ieško informacijos, vertina ją, kelia klausimus, pasirenka raiškos ir pateikimo formą, numato teksto kūrimo strategijas. Tekstui suvokti ir atskleisti jo tiesioginei ir netiesioginei prasmei, kalbinės raiškos elementų funkcijai reikia įvairių mąstymo operacijų. Kūrybiškumo kompetencijos ugdymas reikalauja aktyvaus mokymo(si) metodų, skatinančių savarankiškų idėjų kėlimą ir sprendimų paiešką, taikymo. Mokinių kūrybiškumas taip pat gali būti ugdomas jiems aktyviai dalyvaujant kultūriniame mokyklos gyvenime.

Pilietiškumo kompetencija gimtosios kalbos ir literatūros pamokose ugdoma skaitant ir nagrinėjant įvairių epochų grožinius ir negrožinius tekstus, susijusius su tokiomis svarbiomis vertybėmis, kaip humaniškumas, tolerancija, žmogaus pareigos ir teisės, žmogaus ir tautos laisvė, valstybingumas ir kt. Mokiniai nagrinėja žmogaus santykių su visuomene, bendravimo ir bendradarbiavimo, atsakomybės problemas socialiniame, kultūriniame ir istoriniame kontekste; ugdosi nuostatas atsakingai ir aktyviai dalyvauti visuomeniniame gyvenime, saugoti savo regiono, valstybės ir savosios tautos kultūrą, tradicijas ir gamtą, gerbti požiūrių ir gyvenimo būdų įvairovę; per kalbinį ugdymą mokosi tinkamai dalyvauti įvairiose komunikavimo situacijose; stebėti ir reflektuoti kalbų funkcionavimą daugiakalbėje ir daugiakultūroje aplinkoje.

Kultūrinės kompetencijos ugdymas yra vienas iš dviejų esminių dalyko turinio komponentų. Mokiniai nagrinėja literatūros ir kitų menų kūrinius, medijų tekstus, kitus kultūros reiškinius ir kūrėjus, atsižvelgia į platesnį istorinį, socialinį ir kultūrinį kontekstą; suvokia ir aptaria literatūros ir kitos meninės kūrybos ir kultūros reiškinių vertę; išvelgia kalbos elementų sąsajas su etninės kultūros ypatumais; įgyja nuostatą saugoti ir puoselėti tradicijas ir kultūros paveldą, aktyviai dalyvauti kultūriniame gyvenime ir gerbti kultūrų įvairovę.

Kalbos ir literatūros pamokos turi didelę įtaką **komunikavimo kompetencijos** ugdymui. Pamokų metu mokiniai išmoka atrinkti ir vartoti verbalines ir neverbalines raiškos priemones ir formas, pritaikyti pranešimą įvairioms komunikavimo situacijoms ir įvairiems adresatams, atsižvelgti į komunikavimo sritį. Pristatydami kūrinius ir diskutuodami apie juos grupėse, mokiniai naudoja ir derina komunikavimo kanalus ir priemones įvairialypei komunikacinei sąveikai užtikrinti, parenka ir derina įvairias komunikavimo strategijas, planuoja pranešimą. Nagrinėdami ir kurdami įvairaus pobūdžio tekstus, mokiniai įgyja gebėjimus atskirti pranešimo siuntėjų ir gavėjų socialinius vaidmenis, nustatyti įvairias komunikavimo intencijas, atpažinti asmenines nuostatas išreiškiančius pranešimus; atskirti manipuliacijas, patikrinti pranešimo patikimumą, interpretuoti pranešimą remdamiesi išplėstiniu kontekstu.

PASIEKIMŲ RAIDA

1. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika

1.1. Klauso ir supranta įvairių tekstų turinį ir intenciją, analizuoja ir interpretuoja turinio elementus, nagrinėja tekstą kalbinės raiškos atžvilgiu, geba analizuoti ir vertinti kalbinį elgesį.

1.2. Dalyvauja įvairiose komunikavimo situacijose (*kalbėti, replikuoti, diskutuoti*), tikslingai ir tinkamai komunikuoja (*etikos ir etiketo principai*), atsižvelgiant į tikslą, adresatą. Laikosi kalbos normų.

1.3. Pristato sakytinius tekstus, atsižvelgiant į žanro reikalavimus, komunikavimo situaciją.

1.4. Taiko klausymosi ir kalbėjimo ir strategijas.

1–2 mokymosi metai	3–4 mokymosi metai	5–6 mokymosi metai	7–8 mokymosi metai	9–10 mokymosi metai
1.1. Klauso ir supranta įvairių tekstų turinį ir intenciją, analizuoja ir interpretuoja turinio elementus, nagrinėja tekstą kalbinės raiškos atžvilgiu, geba analizuoti ir vertinti kalbinį elgesį.				
1.1.1. Klausosi grožinių ir negrožinių tekstų, supranta jų turinį, raiškos elementus. Nusako klausomo teksto temą, išsako savo nuomonę; išgirstą informaciją sieja su sava patirtimi. Mokytojo padedamas paaiškina kalbinį elgesį.	1.1.1. Dėmesingai klausosi grožinių ir negrožinių tekstų, supranta jų turinį, intenciją, raiškos elementus. Nusako klausomo teksto temą, išsako ir paaiškina savo nuomonę, išgirstą informaciją sieja su sava patirtimi. Daugeliu atvejų	1.1.1. Dėmesingai klausydamasis grožinių ir negrožinių tekstų supranta ir komentuoja jų turinį, intenciją, vertina raišką, apmąsto ir išsako savo nuomonę, susieja teksto dalis ir daro apibendrinančias išvadas.	1.1.1. Sąmoningai klausydamasis grožinių ir negrožinių tekstų supranta ir vertina jų turinį, intenciją, raišką, samprotauja apie keliamas problemas ir išsako savo nuomonę, susieja teksto dalis ir daro	1.1.1. Sąmoningai klausydamasis grožinių ir negrožinių tekstų supranta ir vertina jų turinį, intenciją, raišką, poveikį klausytojui, interpretuoja ir apibendrina. Samprotauja apie reiškinius, reiškiamus požiūrius, pagrįsdamas savo nuomonę, susieja teksto dalis ir daro apibendrinančias išvadas. Analizuoja ir vertina kalbinį elgesį.

<p>1.1.2. Turtina savo kalbą naujais žodžiais, posakiais, patarlėmis. Tinkamai juos vartoja įprastose, žinomose situacijose.</p>	<p>tinkamai apibūdina kalbinį elgesį.</p> <p>1.1.2. Turtina savo kalbą naujais žodžiais, posakiais, patarlėmis, frazėmis. Tinkamai juos vartoja įprastose, žinomose situacijose, pažįstamame kontekste.</p>	<p>Aptaria ir paaiškina kalbinį elgesį.</p> <p>1.1.2. Turtina savo kalbą naujais žodžiais (tiesioginės ir perkeltinės prasmės), posakiais, frazėmis. Tikslingai juos vartoja įprastose ir naujose situacijose.</p>	<p>apibendrinančias išvadas. Analizuoja kalbinį elgesį.</p> <p>1.1.2. Turtina savo kalbą naujais žodžiais (tiesioginės ir perkeltinės prasmės, vaizdingais), posakiais, frazėmis. Tikslingai juos vartoja įprastose ir naujose situacijose.</p>	<p>1.1.2. Turtina savo kalbą naujais žodžiais (tiesioginės ir perkeltinės prasmės, vaizdingais, tarptautiniais), posakiais, frazėmis, citatomis. Tikslingai juos vartoja įprastose ir naujose situacijose.</p>
<p>1.2. Dalyvauja įvairiose komunikavimo situacijose (<i>kalbėti, replikuoti, diskutuoti</i>), tikslingai ir tinkamai komunikuoja (<i>etikos ir etiketo principai</i>), atsižvelgiant į tikslą, adresatą. Laikosi kalbos normų.</p>				
<p>1.2.1 Kalba monologu, dalyvauja dialoge, naudojasi neverbalinės kalbos priemonėmis (mimika, judesiais, žvilgsniais).</p>	<p>1.2.1. Girdimai kalba monologu, dalykiškai dalyvauja pokalbyje, dažniausiai tinkamai naudojasi neverbalinės kalbos priemonėmis (mimika, judesiais, žvilgsniais, kūno laikysena).</p>	<p>1.2.1. Girdimai ir aiškiai kalba monologu, dalyvauja įvairaus pobūdžio pokalbiuose (pvz., interviu), tinkamai naudojasi neverbalinėmis galimybėmis.</p>	<p>1.2.1. Girdimai, aiškiai ir sklandžiai kalba monologu, iš anksto pasirengęs dalyvauja diskusijose, ginče, tinkamai naudojasi neverbalinėmis galimybėmis.</p>	<p>1.2.1. Geba sąmoningai kalbėti viešai, dalyvauja įvairaus pobūdžio komunikavimo situacijose (pvz., debatuose), pasirengdamas tinkamas neverbalinės kalbos priemones.</p>

<p>1.2.2. Bendraudamas (klaudydamas ar kalbėdamas) atsižvelgia į kalbėjimo tikslą (papasakoja, informuoja, paaiškina, apibūdina), adresatą ir komunikavimo situaciją, kai yra suteikiama pagalba; leidžia pašnekovui išsakyti savo mintis, laikosi mandagaus bendravimo susitarimų.</p>	<p>1.2.2. Bendraudamas (klaudydamas ir kalbėdamas) atsižvelgia į kalbėjimo tikslą: pasakoja siekdamas sudominti, aiškiai informuoja, tiksliai paaiškina, išsamiai apibūdina), adresatą ir komunikavimo situaciją; rodo pašnekovui susidomėjimą, gerbia kito nuomonę, laikosi mandagaus bendravimo susitarimų.</p>	<p>1.2.2. Tinkamai užmezga, palaiko ir baigia pokalbį, atsižvelgdamas į kalbėjimo tikslą, situaciją ir adresatą. Sklandžiai pasakoja, nuosekliai informuoja ir paaiškina, įtikina, remdamasis įvairių sričių žiniomis. Klausosi, supranta kalbėtojo intencijas, gyvai ir tiksliai reaguoja žodinėmis ir nežodinėmis priemonėmis, laikosi kalbos etiketo.</p>	<p>1.2.2. Inicijuoja pokalbį, atsižvelgdamas į kalbėjimo tikslą, situaciją ir adresatą. Tiksliai pasakoja, nenukrypdamas nuo temos, paaiškina savo ar kitų išsakomas mintis, argumentuoja siekdamas įtikinti; daro išvadas, remdamasis įvairiais šaltiniais. Atidžiai klausosi, supranta kalbėtojo intencijas ir adekvačiai reaguoja žodinėmis ir nežodinėmis priemonėmis.</p>	<p>1.2.2. Inicijuoja ir plėtoja pokalbį, išreiškia ir pagrindžia požiūrį, pritaria ar prieštarauja, atsižvelgdamas į kalbėjimo tikslą, situaciją ir adresatą. Atidžiai klausosi, supranta tiesiogiai ir netiesiogiai išsakytas kalbėtojo intencijas, adekvačiai reaguoja žodinėmis ir nežodinėmis priemonėmis, laikosi kalbos etiketo.</p>
<p>1.3. Pristato sakininius tekstus, atsižvelgiant į žanro reikalavimus, komunikavimo situaciją.</p>				
<p>1.3.1. Mokytojo padedamas kuria ir pristato trumpą, rišlų tekstą konkrečia tema.</p> <p>1.3.2. Pasirenka ir naudoja raišką atsižvelgdamas į adresatą</p>	<p>1.3.1. Kuria ir pristato aiškų, rišlų tekstą konkrečia tema.</p> <p>1.3.2. Dažniausiai tinkamai pasirenka kalbinę raišką ir turinį</p>	<p>1.3.1. Kuria ir pristato aiškų, rišlų ir vaizdingą tekstą konkrečia tema.</p> <p>1.3.2. Tinkamai pasirenka kalbinę raišką ir turinį atsižvelgdamas į adresatą</p>	<p>1.3.1. Kuria ir pristato aiškų, rišlų ir vaizdingą tekstą konkrečia tema, informacinę kalbą.</p> <p>1.3.2. Tinkamai pasirenka kalbinę raišką ir turinį atsižvelgdamas į adresatą</p>	<p>1.3.1. Kuria ir pristato aiškų, rišlų ir vaizdingą tekstą konkrečia tema, įtikinamą kalbą.</p> <p>1.3.2. Tinkamai pasirenka kalbinę raišką ir turinį atsižvelgdamas į įvairius adresatus ir komunikacines</p>

<p>(pvz., bendraamžiai, artimieji, mokytojai) ir komunikavimo situaciją (neoficiali), siekdamas pritaikyti kasdienėms situacijoms asmeninio gyvenimo, mokymo(si) srityse.</p> <p>1.3.3. Dažniausiai kalba raiškiai, daro pauzes. Taisyklingai taria ir kirčiuoja dažnai vartojamus žodžius. Tinkamai intonuoja sakinius, kai yra suteikiama pagalba.</p>	<p>atsižvelgdamas į adresatą (pvz., pažįstami adresatai: jaunesni, bendraamžiai, mokytojai) ir komunikavimo situaciją (oficiali ir neoficiali), siekdamas pritaikyti kasdienėms situacijoms mokymo(si) srityse.</p> <p>1.3.3. Dažniausiai kalba raiškiai, daro pauzes, balsu pabrėžia svarbiausius žodžius. Taisyklingai taria ir kirčiuoja dažnai vartojamus žodžius. Tinkamai intonuoja sakinius.</p>	<p>(pvz., pažįstami adresatai: jaunesni, bendraamžiai, kiti suaugusieji) ir komunikavimo situaciją (oficiali ir neoficiali), siekdamas pritaikyti asmeninio gyvenimo, mokymo(si) srityse gyvai ir virtualioje erdvėje.</p> <p>1.3.3. Kalba aiškiai ir girdimai, daro pauzes, balsu pabrėžia svarbiausius žodžius. Taisyklingai taria ir kirčiuoja vartojamus žodžius. Tinkamai intonuoja sakinius.</p>	<p>(pvz., menkai pažįstami ir nepažįstami adresatai) ir komunikacinę situaciją (įvairios oficialios situacijos), siekdamas pritaikyti asmeninio gyvenimo, mokymo(si) srityse ir viešosios veiklos srityse.</p> <p>1.3.3. Kalba aiškiai ir girdimai, daro pauzes, balsu pabrėžia svarbiausią prasminę sakinio vietą (loginis kirtis). Taisyklingai taria ir kirčiuoja vartojamus žodžius. Tinkamai intonuoja sakinius.</p>	<p>situacijas, siekdamas pritaikyti skirtingose srityse.</p> <p>1.3.3. Kalba įtaigiai taisyklinga bendrine kalba, taria aiškiai, taisyklingai, tinkamai kirčiuoja vartojamus žodžius, intonuoja sakinius.</p>
<p>1.4. Taiko klausymosi ir kalbėjimo ir strategijas.</p>				
<p>1.4.1. Taiko mokytojo rekomenduojamas klausymosi ir kalbėjimo strategijas, atsižvelgdamas į</p>	<p>1.4.1. Taiko klausymosi ir kalbėjimo strategijas, atsižvelgdamas į kalbėjimo tikslą, situaciją ir adresatą; remiasi</p>	<p>1.4.1. Bando ir eksperimentuoja taikydamas įvairias aktyvaus klausymosi ir kalbėjimo strategijas,</p>	<p>1.4.1. Taiko aktyvaus klausymosi ir kalbėjimo strategijas, atsižvelgdamas į</p>	<p>1.4.1. Parenka ir derina įvairias klausymosi ir kalbėjimo strategijas, atsižvelgdamas į kalbėjimo tikslą, situaciją ir adresatą.</p>

kalbėjimo tikslą, situaciją ir adresatą.	ankstesnėmis žiniomis, bando ir pasitaiso.	atsižvelgdamas į kalbėjimo tikslą, situaciją ir adresatą.	kalbėjimo tikslą, situaciją ir adresatą.	
--	--	---	--	--

2. Skaitymas ir teksto suvokimas

2.1. Skaito ir suvokia įvairių tipų tekstus (verbalinius ir neverbalinius), taiko įvairias skaitymo strategijas, atsižvelgiant į skaitymo tikslą.

2.2. Įžvelgia ir aptaria skaitomų tekstų turinio ir kalbinės raiškos elementus, teksto kontekstus, intenciją, informacinę vertę.

2.3. Ieškant informacijos, tikslingai ir atsakingai naudojami įvairiais šaltiniais ir technologijomis, vertina šaltinių patikimumą, rūšiuoja, atsirenka ir vertina informaciją.

1–2 mokymosi metai	3–4 mokymosi metai	5–6 mokymosi metai	7–8 mokymosi metai	9–10 mokymosi metai
2.1. Skaito ir suvokia įvairių tipų tekstus (verbalinius ir neverbalinius), taiko įvairias skaitymo strategijas, atsižvelgiant į skaitymo tikslą.				
2.1. Sklandžiai ir sąmoningai skaito mokinio poreikiams ir galimybėms atitinkantį tekstą balsu ir tyliai. Raiškiai skaitydamas balsu taisyklingai taria garsus, tinkamai kirčiuoja žodžius ir intonuoja sakinius. Sieja žodinę ir nežodinę	2.1. Sklandžiai ir sąmoningai skaito mokinio poreikiams ir galimybėms atitinkantį tekstą balsu ir tyliai. Raiškiai skaitydamas balsu taisyklingai taria garsus, tinkamai kirčiuoja žodžius ir intonuoja sakinius, pabrėžia svarbiausią prasminę sakinio	2.1. Sklandžiai, sąmoningai, tinkamu tempu skaito mokinio poreikiams ir galimybėms atitinkantį tekstą balsu ir tyliai. Raiškiai skaitydamas balsu taisyklingai taria garsus, tinkamai kirčiuoja žodžius ir intonuoja sakinius, pabrėžia	2.1. Sklandžiai, sąmoningai, tinkamu tempu skaito skirtingais būdais įvairius tekstus. Raiškiai skaitydamas balsu perteikia intonaciją teksto prasmę ir nuotaiką. Sieja žodinę ir nežodinę informaciją. Pritaiko skaitymo	2.1. Sklandžiai ir sąmoningai skaito skirtingais būdais įvairius tekstus. Raiškiai skaitydamas balsu perteikia intonaciją teksto prasmę ir nuotaiką. Sieja žodinę ir nežodinę informaciją. Pritaiko skaitymo strategijas derindamas jas su skaitymo tikslu.

<p>informaciją. Pagal nurodymus taiko skaitymo strategijas derindamas jas su skaitymo tikslu.</p>	<p>vieta. Sieja žodinę ir nežodinę informaciją. Pagal nurodymus taiko skaitymo strategijas derindamas jas su skaitymo tikslu.</p>	<p>svarbiausią prasminę sakinio vietą. Siekia intonacija perteikti teksto prasmę ir nuotaiką. Sieja žodinę ir nežodinę informaciją. Taiko skaitymo strategijas derindamas jas su skaitymo tikslu.</p>	<p>strategijas derindamas jas su skaitymo tikslu.</p>	
<p>2.2. Įžvelgia ir aptaria skaitomų tekstų turinio ir kalbinės raiškos elementus, teksto kontekstus, intenciją, informacinę vertę.</p>				
<p>2.2. Randa tekste tiesiogiai ir netiesiogiai pateiktą informaciją, sieja skirtingos raiškos informacijos fragmentus. Suformuluoja teksto temą. Atpažįsta netiesiogiai pasakytas mintis ir jas paaiškina, kai yra suteikiama pagalba. Tekste esančią informaciją geba susieti su bendro pobūdžio kasdieninėmis žiniomis. Išsako savo nuomonę apie nagrinėjamą tekstą, remdamasis konkrečia asmenine patirtimi.</p>	<p>2.2. Randa tekste tiesiogiai ir netiesiogiai pateiktą informaciją, sieja ir palygina skirtingos raiškos informacijos fragmentus. Suformuluoja teksto temą ir aiškiai nusakytą pagrindinę mintį. Tekste esančią informaciją geba susieti su žiniomis iš kitų šaltinių. Išsako savo nuomonę apie nagrinėjamą tekstą, remdamasis konkrečia asmenine patirtimi.</p>	<p>2.2. Randa tekste tiesiogiai ir netiesiogiai pateiktą informaciją, aiškiai išreikštus požiūrius. Sieja, palygina ir apibendrina skirtingos raiškos informacijos fragmentus. Suformuluoja ir aptaria teksto temą ir pagrindinę mintį, kelia probleminius klausimus. Tekste esančią informaciją sieja su žiniomis iš kitų šaltinių. Išsako savo nuomonę apie nagrinėjamą tekstą, remdamasis konkrečia asmenine patirtimi ir viešomis žiniomis.</p>	<p>2.2. Randa tekste tiesiogiai ir netiesiogiai pateiktą informaciją ir išreikštus požiūrius, įžvelgia teksto intencijas. Sieja, palygina ir apibendrina skirtingos raiškos informacijos fragmentus. Suformuluoja ir aptaria teksto temą, tiesiogiai ir netiesiogiai išreikštą pagrindinę mintį, padedamas kelia hipotezes. Tekste esančią informaciją sieja su žiniomis iš įvairių šaltinių. Išsako savo nuomonę apie nagrinėjamą tekstą, remdamasis konkrečia asmenine patirtimi,</p>	<p>2.2. Randa tekste tiesiogiai ir netiesiogiai pateiktą informaciją ir išreikštus požiūrius, įžvelgia teksto intencijas. Sieja, palygina, apibendrina ir kritiškai vertina skirtingos raiškos informacijos fragmentus. Suformuluoja ir aptaria teksto pagrindinę mintį, kelia hipotezes ir daro teksto visumą apibendrinančias išvadas. Tekstą analizuoja taikydamas anksčiau įgytą savo išprusimą ir išmanymą. Argumentuotai išsako savo nuomonę apie nagrinėjamą tekstą, remdamasis specifinėmis ir viešomis žiniomis.</p>

			specifinėmis ir viešomis žiniomis.	
2.3. Ieškant informacijos, tikslingai ir atsakingai naudojami įvairiais šaltiniais ir technologijomis, vertina šaltinių patikimumą, rūšiuoja, atsirenka ir vertina informaciją.				
2.3. Nurodytame šaltinyje padedamas ieško, atrinka ir reflektuoja aiškiai ir tiesiogiai pateiktą informaciją, kuri yra svarbi konkrečiam tikslui. Išvelgia ir padedamas paaiškina atrinktos informacijos reikalingumą užduoties įvykdymui.	2.3. Nurodytuose šaltiniuose padedamas ieško, atrinka ir reflektuoja aiškiai ir tiesiogiai pateiktą informaciją, kuri yra svarbi konkrečiam tikslui. Sieja ir palygina informaciją iš dviejų skirtingų šaltinių. Išvelgia ir padedamas paaiškina atrinktos informacijos reikalingumą užduoties įvykdymui, pradeda taikyti jos rinkimo strategijas.	2.3. Nurodytuose šaltiniuose padedamas ir (ar) savarankiškai ieško, atrinka ir reflektuoja tiesiogiai ir netiesiogiai pateiktą informaciją, kuri yra svarbi konkrečiam tikslui. Sieja, palygina ir pagal nuorodą grupuoja informaciją iš kelių skirtingų šaltinių. Vertina šaltinio informacinį patikimumą, skiria objektyvią ir subjektyvią informaciją. Išvelgia ir paaiškina atrinktos informacijos reikalingumą užduoties įvykdymui, teikia argumentus dėl reikalingos informacijos tinkamumo.	2.3. Pasirinktuose šaltiniuose ieško, atrinka ir reflektuoja tiesiogiai ir netiesiogiai pateiktą informaciją, kuri yra svarbi konkrečiam tikslui. Palygina, grupuoja ir apibendrina informaciją iš kelių skirtingų šaltinių. Vertina šaltinio informacinį patikimumą, skiria objektyvią ir subjektyvią, teisingą ir melagingą informaciją. Išvelgia ir paaiškina atrinktos informacijos reikalingumą užduoties įvykdymui, teikia argumentus dėl reikalingos informacijos tinkamumo. Argumentuotai pasirenka informacijos rinkimo ir taikymo strategijas, numato	2.3. Pasirinktuose šaltiniuose ieško, atrinka ir reflektuoja tiesiogiai ir netiesiogiai pateiktą informaciją, kuri yra svarbi konkrečiam tikslui. Palygina, klasifikuoja, apibendrina ir interpretuoja informaciją iš kelių skirtingų šaltinių. Vertina šaltinio informacinį patikimumą, skiria objektyvią ir subjektyvią, teisingą ir melagingą informaciją. Atpažįsta manipuliacijos ir propagandos apraiškas. Išvelgia ir paaiškina atrinktos informacijos reikalingumą užduoties įvykdymui, teikia argumentus dėl reikalingos informacijos tinkamumo. Argumentuotai pasirenka informacijos rinkimo ir taikymo strategijas, numato alternatyvas, atpažįsta ir įvertina pasirinktos

		Naudoja jam žinomas informacijos rinkimo ir taikymo strategijas. Perteikdamas informaciją nurodo jos šaltinį.	alternatyvas. Perteikdamas informaciją nurodo jos šaltinį.	strategijos rizikas. Perteikdamas informaciją nurodo jos šaltinį, supranta autorių teises ir jas saugo.
--	--	---	--	---

3. Rašymas ir teksto kūrimas

- 3.1. Kuria įvairių tipų tekstus, laikantis kalbos normų ir žanro reikalavimų, atsižvelgiant į tikslą, adresatą ir komunikavimo situaciją.
- 3.2. Tinkamai ir estetiškai pateikia savo sukurtą tekstą, panaudoja vaizdinę medžiagą teksto elementų iliustravimui pasitelkiant technologijas.
- 3.3. Taiko rašymo strategijas (teksto planavimo, redagavimo, funkcionalumo, temos vientisumo, rišlumo aspektais ir kt.).

1–2 mokymosi metai	3–4 mokymosi metai	5–6 mokymosi metai	7–8 mokymosi metai	9–10 mokymosi metai
3.1. Kuria įvairių tipų tekstus, laikantis kalbos normų ir žanro reikalavimų, atsižvelgiant į tikslą, adresatą ir komunikavimo situaciją.				
3.1.1. Žodžiu ir raštu kuria rišlų kelių sakinių tekstą. Padedamas vartoja įvairių rūšių sakinius. Rašo tekstą siedamas sakinius, be reikalo nekartoja tų pačių žodžių.	3.1.1. Atsižvelgdamas į tikslą, adresatą ir komunikavimo situaciją, žodžiu ir raštu kuria tekstą nuosekliai plėtodamas mintį. Kuria tekstą siedamas vieną sakinį su kitu pagal prasmę, pasirinkdamas tinkamus siejamus žodžius. Tikslingai vartoja įvairių rūšių sakinius.	3.1.1. Atsižvelgdamas į tikslą, adresatą ir komunikavimo situaciją, žodžiu ir raštu kuria samprotaujamojo pobūdžio kūrybinius darbus, taikydamas trinarę rašinio kompoziciją. Siekia teksto turinio ir struktūros dermės, išskiria pastraipas.	3.1.1. Atsižvelgdamas į tikslą, komunikavimo situaciją ir adresatą, žodžiu ir raštu kuria įvairių tipų, žanrų ir skirtingos paskirties kūrybinius tekstus. Geba kalbėdamas ir rašydamas argumentuotai išreikšti savo požiūrį į įvykius, reiškinius ar tekstus, jį pagrįsti asmenine patirtimi,	3.1.1. Atsižvelgdamas į tikslą, komunikavimo situaciją ir adresatą, žodžiu ir raštu kuria įvairių tipų ir žanrų tekstus. Atlieka su nagrinėjama literatūra susijusius kūrybinius darbus. Žodžiu ir raštu išsako savo požiūrį, nuosekliai plėtoja pagrindinę mintį, vertina. Tinkamai argumentuoja remdamasis įvairaus pobūdžio

<p>3.1.2. Savarankiškai arba naudodamasis pagalbine medžiaga žodžiu ir raštu kuria rišlų kelių sakinių pasakojimą, kuriame ryškėja pagrindinės struktūrinės dalys ir yra panaudota tinkama leksika.</p> <p>3.1.3. Naudodamasis pagalbine medžiaga žodžiu ir raštu apibūdina objekto bendrą vaizdą.</p>	<p>3.1.2. Savarankiškai žodžiu ir raštu kuria nuoseklų, rišlų pasakojimą, kuriame yra pagrindinės struktūrinės dalys (užuomazga – veiksmo vystymasis – kulminacija – atomazga). Į pasakojimą įterpia aprašymą.</p> <p>3.1.3. Tiksliai, vaizdžiai, išplėtotai žodžiu ir raštu apibūdina objektus. Aprašydamas objektą laikosi aprašymo struktūros.</p>	<p>3.1.2. Žodžiu ir raštu kuria rišlius pasakojimus, paisydamas laiko ir priešastinio nuoseklumo. Geba įterpti į pasakojimą tiesioginę kalbą, pasakoti pirmuoju ir trečiuoju asmeniu.</p> <p>3.1.3. Tiksliai, aiškiai, nuosekliai žodžiu ir raštu apibūdina asmenį, vietą išreiškdamas bendrą įspūdį, tikslingai panaudodamas detales ir vertindamas.</p>	<p>grožiniais ir negrožiniais tekstais. Laikosi trinarės teksto struktūros, vidinės pastraipos struktūros reikalavimų ir jų proporcijų, teksto rišlumo reikalavimų.</p> <p>3.1.2. -</p> <p>3.1.3. Žodžiu ir raštu parengia perskaitytos knygos, veikėjo, situacijos aprašymo kūrybinį rašymą siedamas su literatūrine patirtimi. Padedamas kuria pranešimą su vaizdine medžiaga.</p>	<p>šaltiniais. Siekia teksto turinio ir struktūros dermės, vidinės pastraipos struktūros reikalavimų ir jų proporcijų.</p> <p>3.1.2. -</p> <p>3.1.3. Žodžiu ir raštu parengia perskaitytos knygos ar kito meno kūrinio anotaciją ir pristatymą, pranešimą su vaizdine medžiaga iš tiriamųjų kalbos arba literatūros darbų, parengia viešosios kalbos tekstą pagal žanro reikalavimus.</p>
--	---	---	--	---

<p>3.1.4. Siekdamas kuo tiksliau perduoti žinią žodžiu ir raštu kuria informacinį tekstą, pateikdamas esminę informaciją.</p> <p>Pagal pavyzdį rašo trumpą laišką, sveikinimą, kvietimą.</p>	<p>3.1.4. Siekdamas perduoti žinią žodžiu ir raštu kuria informacinį tekstą, perteikia esminę informaciją ir detales. Rašo paprastą ir elektroninį laišką. Sudaro klausimus; atsako į klausimą keliais sakiniais.</p>	<p>3.1.4. Kuria atpasakojimus, informacinius, samprotaujamojo pobūdžio ir kitus kūrybinius darbus.</p> <p>Rašo ataskaitą, pranešimą apie įvykius, instrukciją, charakteristiką, rišlų aiškinamojo pobūdžio tekstą, kuria rišlų tekstą pagal planą, lentelę, schemą.</p>	<p>3.1.4. Kuria informacinius, aiškinamuosius ir samprotaujamuosius tekstus, atsižvelgdamas į pažįstamą adresatą.</p> <p>Rašo prašymą, gyvenimo aprašymą.</p>	<p>3.1.4. Kuria samprotavimo rašinius, straipsnius, recenzijas, tinkamai pasirinkdamas ir pateikdamas argumentus, kontrargumentus, pavyzdžius, citatas, paisydamas žanro reikalavimų. Samprotauja tinkamai ir pagrįstai remdamasis perskaitytais ar girdėtais tekstais žodžiu ir raštu, pateikia pavyzdžių iš kūrinių, plėtoja temą, keldamas klausimus ir pateikdamas argumentų.</p> <p>Rašo biografinę žinutę, motyvacinį laišką, nesudėtingo mokslo populiarinimo teksto santrauką.</p>
<p>3.2. Tinkamai ir estetiškai pateikia savo sukurtą tekstą, panaudoja vaizdinę medžiagą teksto elementų iliustravimui pasitelkiant technologijas.</p>				
<p>3.2. Aiškiai ir taisyklingai rašo žodžius, sakinius, teksto ir kitų kūrinių pavadinimus. Paiso rašybos ir skyrybos pagrindinių taisyklių (atitinkančių amžių ir mokymosi turinio apimtį).</p>	<p>3.2. Kurdamas rašytinį ir skaitytinį tekstą vartoja sinonimus, palyginimus, vaizdingus žodžius ir posakius. Tinkamai panaudoja vaizdinę medžiagą teksto elementų iliustravimui.</p> <p>Sklandžiai, aiškiai ir dailiai rašo ranka; rašo kompiuteriu trumpus tekstus.</p>	<p>3.2. Išreiškia mintis ir jausmus sklandžiai, aiškiai, turtinga kalba. Tiksliai vartoja sinonimus ir frazeologizmus, prireikus tinkamai vartoja antonimus.</p> <p>Tinkamai panaudoja vaizdinę medžiagą teksto elementų iliustravimui, pasitelkdamas technologijas.</p>	<p>3.2. Išreiškia mintis ir jausmus sklandžiai, aiškiai, turtinga kalba. Padedamas pristato pasirinktos temos medžiagą skaidrėse su vaizdine medžiaga.</p> <p>Sklandžiai, aiškiai ir taisyklingai rašo ranka ir kompiuteriu, tinkamai</p>	<p>3.2. Kurdamas rašytinį ir skaitytinį tekstą pasirenka raišką, atitinkančią teksto turinį, tikslą. Geba pristatyti pasirinktos temos medžiagą skaidrėse su vaizdine medžiaga.</p> <p>Sklandžiai, aiškiai ir taisyklingai rašo ranka ir kompiuteriu, tinkamai išdėsto tekstą ir</p>

	Paiso rašybos ir skyrybos pagrindinių taisyklių (atitinkančių amžių ir mokymosi turinio apimtį).	Sklandžiai, aiškiai ir taisyklingai rašo ranka ir kompiuteriu, tinkamai išdėsto tekstą ir iliustracinę medžiagą puslapyje. Paiso rašybos ir skyrybos pagrindinių taisyklių (atitinkančių amžių ir mokymosi turinio apimtį).	išdėsto tekstą ir iliustracinę medžiagą puslapyje. Paiso rašybos, skyrybos ir kalbos kultūros pagrindinių taisyklių (atitinkančių amžių ir mokymosi turinio apimtį).	iliustracinę medžiagą puslapyje ir skaidrėje. Pateikia, grupuoja informaciją ir pavaizduoja informacijų elementų sąryšius pasirinkta verbaline / neverbaline forma (lentelės, schemos, minčių žemėlapiai ir pan.).
3.3. Taiko rašymo strategijas (teksto planavimo, redagavimo, funkcionalumo, temos vientisumo, rišlumo aspektais ir kt.).				
3.3. Kuria tekstą pagal planą ir (ar) paveikslėlius, kai yra suteikiama pagalba. Siekdamas tobulinti kuriamą tekstą dar kartą jį skaito, taiso pagal iš anksto susitarus kriterijus, apimančius vieną aspektą (pvz., turinys, struktūra, rašyba).	3.3. Kuria tekstą pagal susidarytą planą. Siekdamas tobulinti kuriamą tekstą, taiso pagal iš anksto susitarus kriterijus.	3.3. Kurdamas tekstą taiko pagrindines rašymo strategijas (nagrinėja temą, apmąsto ir planuoja, rašo juodraščių, jį tobulina ir taiso). Padedamas naudojami įvairiais informacijos šaltiniais, įskaitant žodynus ir elektroninius šaltinius.	3.3. Kurdamas tekstą išmano rašymo strategijas ir jomis naudojasi. Nagrinėja temą, formuluoja tezę / hipotezę, pagrindinę mintį suskirsto į teiginius, planuoja teksto struktūrą. Taiko įgytas kalbos žinias tobulindamas, redaguodamas savo tekstus, sėkmingai naudojami įvairiais informacijos šaltiniais, įskaitant žodynus ir elektroninius šaltinius. Randa reikalingą informaciją, geba	3.3. Kurdamas tekstą taiko išmoktus rašymo ir rengimosi kalbai principus. Nuosekliai jų laikosi. Nagrinėja temą, temos nagrinėjimo seką ir raktinių žodžių supratimą atitinkamai pavaizduoja įžangoje, dėstyme ir pabaigoje. Formuluoja tezę / hipotezę, planuoja teksto struktūrą, tinkamai sudaro argumentų / kontrargumentų, pavyzdžių seką. Taiko įgytas kalbos žinias tobulindamas, redaguodamas savo ir kitų tekstus, naudojami įvairiais

			ją kritiškai vertinti, atsirinkti ir tinkamai ja pasinaudoti.	informacijos šaltiniais, įskaitant žodynus ir elektroninius šaltinius. Savarankiškai randa teksto kūrimui reikiamą informaciją įvairiuose šaltiniuose: bibliotekoje ir internete; kritiškai pasirenka šaltinius. Efektyviai naudoja informacines technologijas ir internetinius išteklius derindamas verbalinę ir iliustracinę medžiagą.
--	--	--	---	--

4. Kalbos (sistemos) pažinimas

4.1. Suvokia pagrindines kalbotyros sąvokas ir terminus ir taiko juos (aptariant gimtosios (baltarusių, lenkų, rusų, vokiečių) kalbos, kalbinės komunikacijos reiškinius ir mokantis kitų kalbų).

4.2. Taiko gimtosios (baltarusių, lenkų, rusų, vokiečių) kalbos sistemos (fonetikos, morfologijos, sintaksės, leksikos, žodžių darybos) žinias, taisyklingai ir tiksliai vartojant kalbą.

4.3. Sąmoningai stebi kalbinius reiškinius, vykstančius daugiakalbėje aplinkoje, ir reflektuoja; gretina mokamų kalbų ar jų atmainų (pvz., gimtosios ir kitos kalbos, bendrinės kalbos ir tarmės) kalbinius elementus.

4.4. Taiko kalbos žinių kaupimo ir sisteminimo; taisyklingos kalbos vartojimo strategijas.

1–2 mokymosi metai	3–4 mokymosi metai	5–6 mokymosi metai	7–8 mokymosi metai	9–10 mokymosi metai
4.1. Suvokia pagrindines kalbotyros sąvokas ir terminus ir taiko juos (aptariant gimtosios (baltarusių, lenkų, rusų, vokiečių) kalbos, kalbinės komunikacijos reiškinius ir mokantis kitų kalbų).				

<p>4.1. Skiria kalbos turinį nuo kitos informacijos: skiria raides, garsus, žodžius, sakinius.</p>	<p>4.1. Atpažįsta kalbos objektus, reiškinius ir procesus kasdienėje aplinkoje: skiria žodžių dalis, kalbos dalis, sakinio rūšis.</p>	<p>4.1. Atpažįsta kalbos sąvokas ir terminus ir pateikia jų pavyzdžių. Apibrėžia žodžių dalis, kalbos dalis ir jų požymius, apibūdina vientisinio ir sudėtinio sakinio struktūrą, išskiria pagrindines sakinio dalis, paaiškina jų raišką.</p>	<p>4.1. Formuluoja kalbos sąvokų ir terminų apibrėžimus, pateikia jų pavyzdžių. Nagrinėja vientisinių ir sudėtinų sakinių struktūrą, skiria sakinius, apibūdina jų raiškos būdus.</p>	<p>4.1. Vartoja programoje numatytas visų kalbos lygmenų – fonetikos, morfologijos, sintaksės – sąvokas ir terminus, nagrinėdamas kalbinę raišką. Skiria ir apibūdina kalbos dalis ir sakinio dalis, pateikia jų pavyzdžių, suvokia jų funkciją pranešime.</p>
<p>4.2. Taiko gimtosios (baltarusių, lenkų, rusų, vokiečių) kalbos sistemos (fonetikos, morfologijos, sintaksės, leksikos, žodžių darybos) žinias, taisyklingai ir tikslingai vartojant kalbą.</p>				
<p>4.2. Rašydamas ir kalbėdamas laikosi mokymosi turinio apimtimi numatytų gramatikos, tarimo, rašybos ir skyrybos taisyklių. Plėtoja žodyną, vartoja įvairių rūšių vientisinius išplėstinius sakinius.</p>	<p>4.2. Rašydamas ir kalbėdamas laikosi mokymosi turinio apimtimi numatytų gramatikos, tarimo, rašybos ir skyrybos taisyklių. Taiko taisyklingus linksniavimo ir asmenavimo modelius. Derina žodžius sakinyje pagal pagrindinius požymius. Plėtoja žodyną, vartoja įvairius išplėstinius ir sudėtinius sakinius,</p>	<p>4.2. Rašydamas ir kalbėdamas laikosi mokymosi turinio apimtimi numatytų gramatikos, fonetikos, leksikos, morfologijos, sintaksės, rašybos ir skyrybos taisyklių. Linksniuoja ir asmenuoja žodžius, turinčius netaisyklingų formų. Taisyklingai sieja žodžių formas derinimo ir valdymo junginiuose. Plėtoja žodyną,</p>	<p>4.2. Kalbinėje veikloje taiko programoje numatytas kalbos sistemos (fonetikos, morfologijos, sintaksės, leksikos) žinias, taisyklingai ir tikslingai vartoja kalbą. Naujus žodžius priskiria atitinkamiems linksniavimo ir asmenavimo modeliams. Plėtoja žodyną, atsižvelgdamas į kalbinės veiklos temas, vartoja įvairių</p>	<p>4.2. Tikslingai taiko programoje numatytas kalbos sistemos (leksikos, fonetikos, kirčiavimo, žodžių darybos, morfologijos, sintaksės) žinias. Taisyklingai kalba ir rašo, laikydamasis programoje numatyto stilistinio tikslingumo. Plėtoja žodyną, atsižvelgdamas į kalbinės veiklos temas. Redaguodamas savo darbus, pasirenka tinkamas raiškos priemonės,</p>

	<p>vartoja taisyklingas gramatines konstrukcijas.</p>	<p>atsižvelgdamas į kalbinės veiklos temas, vartoja įvairių rūšių sakinius ir gramatines konstrukcijas.</p>	<p>rūšių sakinius, taiko sinonimines konstrukcijas.</p>	<p>transformuoja įvairias sintaksines konstrukcijas, atsižvelgdamas į stiliaus reikalavimus.</p>
<p>4.3. Sąmoningai stebi kalbinius reiškinius, vykstančius daugiakalbėje aplinkoje, ir reflektuoja; gretina mokamų kalbų ar jų atmainų (pvz., gimtosios ir kitos kalbos, bendrinės kalbos ir tarmės) kalbinius elementus.</p>				
<p>4.3. Supranta, kad egzistuoja kalbų įvairovė. Su mokytojo pagalba stebi kalbos reiškinius, vykstančius daugiakalbėje ir daugiakultūroje aplinkoje, gretina skirtingų kalbų leksikos elementus. Suvokia, kad gimtoji kalba turi bendrinės kalbos variantą ir regioninės atmainą.</p>	<p>4.3. Supranta, kad egzistuoja kalbų įvairovė. Su mokytojo pagalba stebi kalbos reiškinius, vykstančius daugiakalbėje ir daugiakultūroje aplinkoje. Suvokia, kad gimtoji kalba turi bendrinės kalbos variantą ir regioninę atmainą, gretina jų tarimo, leksikos, gramatikos skirtumus.</p>	<p>4.3. Su mokytojo pagalba stebi kalbos reiškinius, vykstančius daugiakalbėje ir daugiakultūroje aplinkoje, išvelgia kalbų kontaktų poveikį gimtajai kalbai, nurodo jo padarinius leksikoje ir gramatikoje. Suvokia šnekamosios kalbos požymius, nurodo jos vartojimo sritis.</p>	<p>4.3. Su mokytojo pagalba stebi kalbos reiškinius, vykstančius daugiakalbėje ir daugiakultūroje aplinkoje, išvelgia kalbų kontaktų poveikį gimtajai kalbai įvairiuose kalbos lygmenyse. Suvokia kalbos variantų įvairovę, apibūdina tarmių ir žargonų požymius, nurodo jų vartojimo sritis. Apibūdina mokslo populiarinimo ir dalykinių tekstų ypatumus.</p>	<p>4.3. Suvokia kalbą kaip istoriškai besikeičiantį reiškinį. Išvelgia gimtosios kalbos giminytės ryšius. Sąmoningai stebi kalbos reiškinius, vykstančius daugiakalbėje ir daugiakultūroje aplinkoje, gretina skirtingų kalbų elementus. Suvokia gimtosios kalbos unikalumą, globalizacijos procesų poveikį gimtajai kalbai ir kitoms kalboms.</p>
<p>4.4. Taiko kalbos žinių kaupimo ir sisteminimo; taisyklingos kalbos vartojimo strategijas.</p>				

4.4.1. Padedamas mokytojo susipažįsta su kalbos pažinimo strategijomis, kartoja žinomą ir naują informaciją kaip pagrindinę įsiminimo strategiją.	4.4.1. Padedamas mokytojo susipažįsta su kalbos pažinimo strategijomis. Bando grupuoti, lyginti, pertvarkyti informaciją. Siekia geriau suprasti ir įsiminti. Pagal pateiktus kriterijus planuoja veiklą, nusistato užduočių atlikimo seką.	4.4.1. Susipažįsta su kalbos pažinimo strategijomis ir taiko jas. Aktyviai siekia susieti naują informaciją su jau žinoma, taip pasilengvindamas naujos informacijos supratimą ir įsiminimą. Planuoja veiklą, nustato užduočių atlikimo seką, reflektuoja savo veiksmus.	4.4.1. Pažįsta įvairias kalbos pažinimo strategijas ir jas taiko. Vertina naudojamų mokymosi strategijų veiksmingumą ir modifikuoja savo veiksmus, jei paaiškėja, kad jie neveiksmingi.	4.4.1. Pažįsta ir tikslingai taiko kalbos pažinimo ir sisteminimo strategijas. Aktyviai reflektuoja savo mąstymą ir veiksmus.
---	---	--	---	---

5. Literatūros ir kultūros pažinimas

5.1. Aptaria svarbiausius baltarusių / lenkų / rusų / vokiečių ir kitų tautų literatūros kūrinius, žymiausių rašytojų kūrybą istorijos kontekste, supranta ir paaiškina jų kūrybos vertę.

5.2. Įvairiais aspektais analizuoja, interpretuoja ir vertina literatūros ir kitus meno kūrinius, remiantis literatūros, kultūros ir istorijos, kalbos žiniomis; supranta ir paaiškina meninės raiškos ypatumus ir kuriamą prasmę.

5.3. Domisi savo regiono, Lietuvos ir savosios tautos kultūra, tradicijomis, istorija ir šiuolaikiniu gyvenimu; ieško baltarusių / lenkų / rusų / vokiečių ir lietuvių literatūros ir kultūros sąsajų, tarpkultūrinių ryšių, gerbia kultūrų įvairovę, aktyviai dalyvauja kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime.

1–2 mokymosi metai	3–4 mokymosi metai	5–6 mokymosi metai	7–8 mokymosi metai	9–10 mokymosi metai
5.1. Aptaria svarbiausius baltarusių / lenkų / rusų / vokiečių ir kitų tautų literatūros kūrinius, žymiausių rašytojų kūrybą istorijos kontekste, supranta ir paaiškina jų kūrybos vertę.				

<p>5.1. Padedamas mokytojo susipažįsta su baltarusių / lenkų / rusų / vokiečių ir kitų tautų svarbiausiais vaikų literatūros kūriniais ir rašytojais.</p>	<p>5.1. Padedamas mokytojo ir (ar) savarankiškai susipažįsta su svarbiausiais baltarusių / lenkų / rusų / vokiečių ir kitų tautų vaikų literatūros kūriniais ir rašytojais, sieja literatūros kūrinį su autoriumi.</p>	<p>5.1. Padedamas mokytojo ir savarankiškai aptaria literatūros kūrinius, atpažįsta istorinio konteksto elementus, sieja juos su autoriumi ir jo biografijos elementais. Supranta, kad literatūra yra esminė tautos kultūros dalis, kad ugdo asmens estetinius jausmus, pasaulėžiūrą ir vertybines nuostatas.</p>	<p>5.1. Aptaria literatūros kūrinius, atpažįsta istorinio konteksto elementus. Geba pristatyti svarbiausius baltarusių / lenkų / rusų / vokiečių ir kitų tautų literatūros kūrinius ir jų vertę. Sieja perskaitytą kūrinį su autoriumi, jo biografijos elementais ir kitais kūriniais. Supranta, kad literatūra yra esminė tautos kultūros dalis, kad ugdo asmens estetinius jausmus, pasaulėžiūrą ir vertybines nuostatas.</p>	<p>5.1. Aptaria baltarusių / lenkų / rusų / vokiečių ir kitų tautų literatūros kūrinius, juos vertina ir apibendrina savo išvargas. Sieja perskaitytą kūrinį su autoriumi, jo biografijos elementais ir kitais kūriniais. Suvokia literatūros raidą kaip istorinio literatūros proceso dalį. Supranta ir paaiškina žymiausių rašytojų kūrybos vertę. Supranta, kad literatūra yra esminė tautos kultūros dalis, kad ugdo asmens estetinius jausmus, pasaulėžiūrą ir vertybines nuostatas.</p>
<p>5.2. Įvairiais aspektais analizuoja, interpretuoja ir vertina literatūros ir kitus meno kūrinius, remiantis literatūros, kultūros ir istorijos, kalbos žiniomis; supranta ir paaiškina meninės raiškos ypatumus ir kuriamą prasmę.</p>				
<p>5.2. Padedamas suformuluoja grožinio teksto temą; nusako įvykių seką; trumpai apibūdina kūrinio veikėjus, aptaria jų santykius, paaiškina jų veiksmus ir poelgius, mintis; randa vaizdingus žodžius ir frazes, paaiškina iliustracijų sąsajas su tekstu; išsako įspūdį, nusako ir paaiškina kūrinio</p>	<p>5.2. Padedamas ir (ar) savarankiškai formuluoja grožinio teksto temą, aiškiai nusakytą pagrindinę mintį ir aiškiai išreikštas vertybes. Apibūdina veikėjus, aptaria jų santykius, jausmus ir mintis. Išsako įspūdį, paaiškina įvykių priežastis, sąsajas. Apibūdina kūrinio</p>	<p>5.2. Padedamas ir (ar) savarankiškai suformuluoja grožinio teksto temą, mintį, nusako nuotaiką. Aptaria svarbiausias idėjas, aiškiai išreikštas vertybes, problemas, veikėjus ir vertina jų charakterius, poelgius, analizuoja, interpretuoja ir lygina poezijos, epo (epikos) ir dramos kūrinius, aptaria</p>	<p>5.2. Suformuluoja ir aptaria grožinio teksto temą, mintį ir nuotaiką. Apibūdina kūrinio laiką ir vietą. Aptaria svarbiausias idėjas, vertybes, veikėjų charakterius. Skiria ir apibūdina literatūros rūšis ir joms būdingus žanrus. Analizuoja, interpretuoja ir lygina poezijos, epo (epikos) ir dramos kūrinius, aptaria vaizduojamąjį pasaulį,</p>	<p>5.2. Suformuluoja ir aptaria grožinio teksto temą, mintį ir nuotaiką. Apibūdina kūrinio laiką ir vietą. Aptaria svarbiausias idėjas, vertybes, veikėjų charakterius. Aptaria kompoziciją ir kalbos vartojimo ypatumus. Skiria ir apibūdina literatūros rūšis ir joms būdingus žanrus. Analizuoja ir interpretuoja poezijos, epo (epikos) ir dramos kūrinius,</p>

nuotaiką. Skiria poeziją nuo prozos.	nuotaiką. Skiria poeziją, prozą ir dramą.	vaizduojamojo pasaulio elementus. Randa kalbinės raiškos priemones ir aptaria jų paskirtį / funkciją.	meninio teksto prasmę ir kalbos savitumą, diskutuoja apie kūrinį svarstomas temas ir problemas. Analizuodamas grožinės literatūros ar kitus meno kūrinius, sieja informaciją, gautą iš kelių skirtingų šaltinių.	aptaria meninio teksto prasmę ir kalbos savitumą, diskutuoja apie kūrinį svarstomas temas ir problemas, apie jo meninę vertę. Analizuodamas grožinės literatūros ar kitus meno kūrinius, diskutuoja apie kūrinių tipiškas ir savitas savybes.
5.3. Domisi savo regiono, Lietuvos ir savosios tautos kultūra, tradicijomis, istorija ir šiuolaikiniu gyvenimu; ieško baltarusių / lenkų / rusų / vokiečių ir lietuvių literatūros ir kultūros sąsajų, tarpkultūrinių ryšių, gerbia kultūrų įvairovę, aktyviai dalyvauja kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime.				
5.3. Padedamas mokytojo aptaria savo mokyklos, regiono, Lietuvos ir savosios tautos kultūros reiškinius. Supranta, kaip kultūros reiškiniai padeda suvokti save kaip bendruomenės dalį (narį). Atpažįsta tautinius simbolius, tradicijas. Dalyvauja savo mokyklos bendruomenės gyvenime.	5.3. Padedamas mokytojo ir savarankiškai aptaria savo mokyklos, regiono, Lietuvos ir savosios tautos kultūros reiškinius. Supranta, kaip kultūros reiškiniai padeda pažinti save ir pasaulį, suvokti save kaip bendruomenės dalį (narį). Skiria tautinius simbolius nuo kultūros reiškinių ir tradicijų. Apibūdina kultūrinės tradicijas, supranta jų reikšmę. Dalyvauja savo mokyklos bendruomenės gyvenime.	5.3. Supranta savo mokyklos, regiono, Lietuvos ir savosios tautos kultūrą kaip svarbią žmonių gyvenimo dalį. Padedamas mokytojo aptaria kultūros reiškinių daromą įtaką žmonių bendruomenei. Savarankiškai atpažįsta reikšmingiausius kultūros reiškinius ir tradicijas. Aptaria kultūros reiškinius. Apibūdina tradicijas, įvairius kultūrinius pasakojimus ir įvykius. Supranta, kad kultūra yra esminė tautos gyvenimo dalis, kad ugdo asmens estetinius jausmus, pasaulėžiūrą ir vertybes.	5.3. Supranta savo mokyklos, regiono, Lietuvos ir savosios tautos kultūrą kaip svarbią žmonių gyvenimo dalį. Savarankiškai ir padedamas mokytojo aptaria kultūros reiškinių daromą įtaką žmonių bendruomenei. Apibūdina, analizuoja ir palygina įvairius kultūros reiškinius ir asmenybes. Interpretuoja kūrinius su platesniu kultūriniu kontekstu. Analizuoja ir interpretuoja mokslininkų, menininkų ir kitų kultūros kūrėjų vaidmenį ir jų darbų reikšmę. Padedamas mokytojo dalyvauja savo	5.3. Supranta ir aptaria savo regiono, Lietuvos ir savosios tautos kultūros reiškinių ir asmenybių daromą įtaką vertybinių nuostatų formavimui. Palygina reikšmingiausius baltarusių / lenkų / rusų / vokiečių kultūros reiškinius ir tradicijas su Lietuvos ir kitų tautų kultūros reiškiniais ir tradicijomis. Analizuoja pasaulio kultūros dinamiką. Supranta šiuolaikinės kultūros tendencijas. Analizuoja, interpretuoja ir lygina kultūrinius reiškinius, kūrinius, ugdomi estetinį skonį (lavina savo estetinį skonį). Domisi ir dalyvauja savo mokyklos,

		Dalyvauja savo mokyklos bendruomenės gyvenime.	mokyklos, bendruomenės, regiono kultūriniam ir visuomeniniam gyvenimui.	bendruomenės, regiono, Lietuvos kultūriniam ir visuomeniniam gyvenimui.
--	--	--	---	---

MOKYMOŠI TURINYS

Kalbėjimas, klausymas ir sąveika

1 klasė

1.1. Klausyti ir suprasti įvairių tekstų turinį ir intenciją, analizuoti ir interpretuoti turinio elementus, nagrinėti tekstą kalbinės raiškos atžvilgiu, gebėti analizuoti ir vertinti kalbinį elgesį.

Įvairių girdimų garsų, pvz., aplinkos, gamtos, muzikos skyrimas; kalbos garsų, žodžių, sakinių atpažinimas. Žodinės ir nežodinės informacijos panaudojimas emocijų išgyvenimui.

Amžiaus tarpsnį atitinkančių grožinių ir negrožinių tekstų klausymas iš įvairių šaltinių (pvz., vaizdo ir garso įrašų ar transliacijų), perteikiamų įvairių kalbėtojų. Turinio atpasakojimas savais žodžiais, pagrindinės temos įvardijimas. Emocinio santykio išsakymas. Išgirstos informacijos siejimas su savo patirtimi. Naujų žodžių ir posakių paaiškinimas, įsidėmėjimas žodyno turinimui. Tinkamas jų vartojimas įprastose situacijose.

1.2. Dalyvauti įvairiose komunikavimo situacijose (*kalbėti, replikuoti, diskutuoti*), tikslingai ir tinkamai komunikuoti (*etikos ir etiketo principai*), atsižvelgiant į tikslą, adresatą. Laikytis kalbos normų.

Dalyvauja dialoge (atsako į klausimus ir pats klausia, reiškia mintis ir jausmus), naudojami neverbalinės kalbos priemonėmis (pvz., mimika, judesiais).

Kalbėdamas atsižvelgia į kalbėjimo tikslą: papasakoja, informuoja, paaiškina, apibūdina.

Kalbėdamas atsižvelgia į adresatą ir komunikavimo situaciją, pasirenka tinkamas kalbos priemones. Kalbos etiketo laikymasis.

Pašnekovo gerbimas. Kalbos susitarimų, bendravimo telefonu elgesio taisyklių laikymasis.

1.3. Pristatyti sakininius tekstus, atsižvelgiant į žanro reikalavimus, komunikavimo situaciją.

Pristatymas, jo situacija ir tikslai: kam, kas ir kodėl pristatoma.

Rišlaus kelių sakinių teksto kalbinėmis temomis, numatytomis 1 klasės turinio apimtyje, kūrimas ir pristatymas, paremtas, pvz., piešiniais.

Artikuliacijos lavinimas, pvz., pratimai taikant švariakalbes ir greitakalbes.

1.4. Taikyti klausymosi ir kalbėjimo strategijas.

Klausymosi ir kalbėjimo strategijos:

apmąsto savo kalbėjimą ir nusako, kas pasisekė, kas – ne, ką kitą kart reikėtų daryti kitaip.

Naudojasi paprasčiausiomis kompensavimo strategijomis: paprašo pasakyti mintį kitais žodžiais, kalbą papildyti gestais; paprašo pakartoti.

2 klasė

1.1. Klausyti ir suprasti įvairių tekstų turinį ir intenciją, analizuoti ir interpretuoti turinio elementus, nagrinėti tekstą kalbinės raiškos atžvilgiu, gebėti analizuoti ir vertinti kalbinį elgesį.

Įvairių girdimų garsų, pvz., aplinkos, gamtos, muzikos, kalbos garsų, žodžių, sakinių (tiesioginės, klausiamosios ir skatinamosios intonacijos) skyrimas ir aptarimas. Žodinės ir nežodinės informacijos panaudojimas emocijų išgyvenimui, žinių gavimui.

Amžiaus tarpsnį atitinkančių grožinių ir negrožinių tekstų klausymas iš įvairių šaltinių (pvz., vaizdo ir garso įrašų ar transliacijų), perteikiamų įvairių kalbėtojų. Chronologine tvarka, išvelgiant priežasties ir pasekmės ryšius, turinio atpasakojimas savais žodžiais, naudojant tinkamą raišką. Pagrindinės temos įvardijimas. Emocinio santykio išsakymas. Išgirstos informacijos siejimas su savo patirtimi. Naujų žodžių, posakių, patarlių paaiškinimas, įsidėmėjimas žodyno turinimui. Tinkamas jų vartojimas įprastose, žinomose situacijose.

1.2. Dalyvauti įvairiose komunikavimo situacijose (*kalbėti, replikuoti, diskutuoti*), tikslingai ir tinkamai komunikuoti (*etikos ir etiketo principai*), atsižvelgiant į tikslą, adresatą. Laikytis kalbos normų.

Dalyvauja dialoge (atsako į klausimus ir pats klausia, reiškia mintis ir jausmus), naudojami neverbalinės kalbos priemonėmis (pvz., mimika, judesiais).

Kalbėdamas atsižvelgia į kalbėjimo tikslą: papasakoja, informuoja, paaiškina, apibūdina.

Kalbėdamas atsižvelgia į adresatą ir komunikavimo situaciją, pasirenka tinkamas kalbos priemones. Kalbos etiketo laikymasis.

Pašnekovo gerbimas. Kalbos susitarimų, bendravimo telefonu ir internete elgesio taisyklių laikymasis.

1.3. Pristatyti sakininius tekstus, atsižvelgiant į žanro reikalavimus, komunikavimo situaciją.

Pristatymas, jo situacija ir tikslai: kam, kas ir kodėl pristatoma.

Rišlaus trumpo teksto kalbinėmis temomis, numatytomis 2 klasės turinio apimtyje, kūrimas ir pristatymas, paremtas, pvz., piešiniais, iliustracijomis.

Artikuliacijos lavinimas, pvz., pratimai taikant švariakalbes ir greitakalbes, rašykų mįslių minimą.

1.4. Taikyti klausymosi ir kalbėjimo ir strategijas.

Naudojimas strategijomis, pažintomis pirmoje klasėje.

Naujos kompensavimo strategijos: klausosi pozityviai:

pasitikslinimas, ko nors neišgirdus ar nesupratus, paprašo pašnekovą paaiškinti dar kartą, persakyti kitaip.

3 klasė

1.1. Klausyti ir suprasti įvairių tekstų turinį ir intenciją, analizuoti ir interpretuoti turinio elementus, nagrinėti tekstą kalbinės raiškos atžvilgiu, gebėti analizuoti ir vertinti kalbinį elgesį.

Įvairių girdimų garsų, pvz., aplinkos, gamtos, muzikos, kalbos garsų, žodžių, sakinių (tiesioginės, klausiamosios ir skatinamosios intonacijos) aptarimas, jų paskirties nurodymas. Žodinės ir nežodinės informacijos panaudojimas žinių gavimui, emocijų išgyvenimui, bendravimui su kitais žmonėmis įvairiose komunikavimo situacijose (neoficialioje).

Amžiaus tarpsnį atitinkančių grožinių ir negrožinių tekstų klausymas iš įvairių šaltinių (pvz., vaizdo ir garso įrašų ar transliacijų), perteikiamų įvairių kalbėtojų. Chronologine tvarka, įžvelgiant priežasties ir pasekmės ryšius, išsamus turinio atpasakojimas savais žodžiais, naudojant tinkamą raišką. Pagrindinės temos, intencijos įvardijimas. Emocinio santykio išsakymas. Išgirstos informacijos siejimas su savo patirtimi. Naujų žodžių, posakių, patarlių, frazių paaiškinimas, įsidėmėjimas žodyno turinimui. Tinkamas jų vartojimas įprastose, žinomose situacijose, pažįstamame kontekste.

1.2. Dalyvauti įvairiose komunikavimo situacijose (*kalbėti, replikuoti, diskutuoti*), tikslingai ir tinkamai komunikuoti (*etikos ir etiketo principai*), atsižvelgiant į tikslą, adresatą. Laikytis kalbos normų.

Pokalbio pradžios ir pabaigos etiketas (kreipimasis, sveikinimasis). Pokalbio inicijavimas, plėtojimas, išvengimas, kultūringas pertraukimas. Požiūrio išsakymo ir prieštaravimo etiketas. Išgirstos medžiagos komentavimas. Kalbos ir laikysenos etiketo (pvz., dėmesys veido išraiškai, gestams) laikymasis.

Pašnekovo gerbimas. Kalbos etiketo (bendravimo telefonu, internete) ir bendradarbiavimo (pvz., pokalbio) laikymasis.

1.3. Pristatyti sakytinius tekstus, atsižvelgiant į žanro reikalavimus, komunikavimo situaciją.

Pristatymas, jo situacija ir tikslai: kam, kas ir kodėl pristatoma.

Aiškaus ir rišlaus teksto kalbinėmis temomis, numatytomis 3 klasės turinio apimtyje, kūrimas ir pristatymas, paremtas, pvz., piešiniais, iliustracijomis, nuotraukomis.

Artikuliacijos lavinimas, pvz., pratimai taikant švariakalbes ir greitakalbes, raiškų mįslių minimą, žaidimą patarlėmis.

1.4. Taikyti klausymosi ir kalbėjimo strategijas.

Naudojimas strategijomis, pažintomis žemesnėse klasėse.

Naujos kompensavimo strategijos: klausosi pozityviai: nusiteikia suprasti; paprašo pašnekovą patikslinti informaciją, kalbą papildyti neverbalinėmis priemonėmis.

4 klasė

1.1. Klausyti ir suprasti įvairių tekstų turinį ir intenciją, analizuoti ir interpretuoti turinio elementus, nagrinėti tekstą kalbinės raiškos atžvilgiu, gebėti analizuoti ir vertinti kalbinį elgesį.

Įvairių girdimų garsų (pvz., aplinkos, gamtos, muzikos) aptarimas, palyginimas su žmonių vartojama kalba. Žodinės ir nežodinės informacijos panaudojimas žinių gavimui, emocijų išgyvenimui, bendravimui su kitais žmonėmis įvairiose komunikavimo situacijose (neoficialioje).

Amžiaus tarpsnį atitinkančių grožinių ir negrožinių tekstų klausymas iš įvairių šaltinių (pvz., vaizdo ir garso įrašų ar transliacijų), perteikiamų įvairių kalbėtojų. Chronologine tvarka, išvelgiant priežasties ir pasekmės ryšius, išsamus turinio atpasakojimas savais žodžiais, nenukrypsant nuo temos, naudojant tinkamą raišką. Savo nuomonės išsakymas, išgirstos informacijos siejimas su savo patirtimi. Tiesioginės ir perkeltinės žodžių reikšmės, posakių, patarlių, frazių paaiškinimas, įsidėmėjimas žodyno turinimui. Tinkamas jų vartojimas įprastose ir naujose situacijose.

1.2. Dalyvauti įvairiose komunikavimo situacijose (*kalbėti, replikuoti, diskutuoti*), tikslingai ir tinkamai komunikuoti (*etikos ir etiketo principai*), atsižvelgiant į tikslą, adresatą. Laikytis kalbos normų.

Pokalbio pradžios ir pabaigos etiketas (kreipimasis, sveikinimasis). Pokalbio inicijavimas, plėtojimas, išvengimas, kultūringas pertraukimas. Požiūrio išsakymo ir prieštaravimo etiketas. Išgirstos medžiagos komentavimas. Kalbos ir laikysenos etiketo (pvz., dėmesys veido išraiškai, gestams) laikymasis.

Pašnekovo gerbimas. Kalbos etiketo (bendravimo telefonu, internete) ir bendradarbiavimo (pvz., pokalbio, komandinio darbo) laikymasis.

1.3. Pristatyti sakininius tekstus, atsižvelgiant į žanro reikalavimus, komunikavimo situaciją.

Pristatymas, jo situacija ir tikslai: kam, kas ir kodėl pristatoma.

Aiškaus, rišlaus ir vaizdingo teksto kalbinėmis temomis, numatytomis 4 klasės turinio apimtyje, kūrimas ir pristatymas, paremtas, pvz., piešiniais, iliustracijomis, nuotraukomis.

Artikuliacijos lavinimas, pvz., pratimai taikant švariakalbes ir greitakalbes, raiškų mįslių minimą, žaidimą patarlėmis ir priežodžiais.

1.4. Taikyti klausymosi ir kalbėjimo strategijas.

Naudojimas strategijomis, pažintomis žemesnėse klasėse.

Naujos kompensavimo strategijos: klausosi pozityviai: nusiteikia dėmesį; paprašo pašnekovą patikslinti informaciją, perfrazuojant mintį.

5 klasė

1.1. Klausyti ir suprasti įvairių tekstų turinį ir intenciją, analizuoti ir interpretuoti turinio elementus, nagrinėti tekstą kalbinės raiškos atžvilgiu, gebėti analizuoti ir vertinti kalbinį elgesį.

Įvairių girdimų garsų (pvz., aplinkos, gamtos, muzikos) aptarimas, palyginimas su žmonių vartojama kalba. Žodinės ir nežodinės informacijos panaudojimas žinių gavimui, emocijų išgyvenimui, bendravimui su kitais žmonėmis įvairiose komunikavimo situacijose (oficialioje ir neoficialioje).

Amžiaus tarpsnį atitinkančių grožinių ir negrožinių tekstų klausymas iš įvairių šaltinių (pvz., vaizdo ir garso įrašų ar transliacijų), perteikiamų įvairių kalbėtojų. Išsamus turinio atpasakojimas, nenukrypsant nuo temos, išvelgiant priežasties ir pasekmės ryšius, naudojant tinkamą raišką. Savo nuomonės išsakymas, išgirstos informacijos siejimas su savo patirtimi. Tiesioginės ir perkeltinės žodžių reikšmės, posakių, patarlių, frazių paaiškinimas, įsidėmėjimas žodyno turinimui. Tikslingas jų vartojimas įprastose ir naujose situacijose.

1.2. Dalyvauti įvairiose komunikavimo situacijose (*kalbėti, replikuoti, diskutuoti*), tikslingai ir tinkamai komunikuoti (*etikos ir etiketo principai*), atsižvelgiant į tikslą, adresatą. Laikytis kalbos normų.

Interviu. Planavimas, pasirengimas: tikslo apibrėžimas, temos ir respondento pasirinkimas, susisiekimas su pašnekovu, vietos, laiko ir formos nustatymas (pvz., interviu-dialogas, interviu-monologas, interviu-pasakojimas), medžiagos pasirinktai temai ir apie respondentą iš įvairių šaltinių studijavimas, klausimų paruošimas.

Žodinio interviu užrašymas raštu, redagavimas, iliustravimas (pvz., nuotraukos, vaizdai, iliustracijos), teksto derinimas su kalbintu asmeniu.

Kalbos ir laikysenos etiketo (pvz., dėmesys veido išraiškai, gestams) laikymasis.

Pašnekovo gerbimas. Kalbos etiketo (bendravimo telefonu, internete) ir bendradarbiavimo (pvz., pokalbio, interviu, komandinio darbo) laikymasis.

1.3. Pristatyti sakininius tekstus, atsižvelgiant į žanro reikalavimus, komunikavimo situaciją.

Pristatymas, jo situacija ir tikslai: kam, kas ir kodėl pristatoma.

Aiškaus, rišlaus ir vaizdingo teksto kalbinėmis temomis, numatytais 5 klasės turinio apimtyje, kūrimas ir pristatymas, paremtas, pvz., piešiniais, iliustracijomis, nuotraukomis, skaidrėmis.

Artikuliacijos lavinimas, pvz., pratimai taikant švariakalbes ir greitakalbes, raškų mįslių minimą, žaidimą patarlėmis ir priežodžiais, poezijos tekstų skaitymą įvairiu tempu.

1.4. Taikyti klausymosi ir kalbėjimo strategijas.

Naudojimas strategijomis, pažintomis žemesnėse klasėse.

Naujos kompensavimo strategijos:

parodo kalbėtojui (žodiniu ir nežodiniu būdu), kad jo klausosi. Pvz., savais žodžiais išsako tai, ką kalbėtojas sako, rodydamas savo supratimą (pvz., *Taigi, kaip aš suprantu, tai, kas nutiko, buvo...?*), vartoja pritarimo teiginius (pvz., galvos linktelėjimu, žodžiais: *Tai smagu... Gerai... Nuostabu... ir pan.*).

6 klasė

1.1. Klausyti ir suprasti įvairių tekstų turinį ir intenciją, analizuoti ir interpretuoti turinio elementus, nagrinėti tekstą kalbinės raiškos atžvilgiu, gebėti analizuoti ir vertinti kalbinį elgesį.

Įvairių girdimų garsų (pvz., aplinkos, gamtos, muzikos) aptarimas, palyginimas su žmonių vartojama kalba. Žodinės ir nežodinės informacijos panaudojimas žinių gavimui, emocijų išgyvenimui, pasaulio pažinimui, bendravimui su kitais žmonėmis įvairiose komunikavimo situacijose (oficialioje ir neoficialioje).

Amžiaus tarpsnį atitinkančių grožinių ir negrožinių tekstų klausymas iš įvairių šaltinių (pvz., vaizdo ir garso įrašų ar transliacijų), perteikiamų įvairių kalbėtojų. Išsamus ir nuoseklus turinio atpasakojimas, nenukrypsant nuo temos, išvelgiant priežasties ir pasekmės ryšius, naudojant tinkamą raišką. Savo nuomonės išsakymas, išgirstos informacijos siejimas su savo patirtimi, lyginimas, įvertinimas pagal nurodytas kriterijus. Tiesioginės ir perkeltinės žodžių reikšmės, posakių, patarlių, frazių paaiškinimas, įsidėmėjimas žodyno turtinimui. Tikslingas jų vartojimas įprastose ir naujose situacijose.

1.2. Dalyvauti įvairiose komunikavimo situacijose (*kalbėti, replikuoti, diskutuoti*), tikslingai ir tinkamai komunikuoti (*etikos ir etiketo principai*), atsižvelgiant į tikslą, adresatą. Laikytis kalbos normų.

Interviu. Planavimas, pasirengimas: tikslo apibrėžimas, temos ir respondento pasirinkimas, susisiekimas su pašnekovu, vietos, laiko ir formos nustatymas (pvz., interviu-dialogas, interviu-monologas, interviu-pasakojimas), medžiagos pasirinktai temai ir apie respondentą iš įvairių šaltinių studijavimas, klausimų paruošimas.

Žodinio interviu užrašymas raštu, redagavimas, iliustravimas (pvz., nuotraukos, vaizdai, iliustracijos), teksto derinimas su kalbintu asmeniu.

Kalbos ir laikysenos etiketo (pvz., dėmesys veido išraiškai, gestams) laikymasis.

Pašnekovo gerbimas. Kalbos etiketo (bendravimo telefonu, internete) ir bendradarbiavimo (pvz., pokalbio, interviu, komandinio darbo) laikymasis.

1.3. Pristatyti sakininius tekstus, atsižvelgiant į žanro reikalavimus, komunikavimo situaciją.

Pristatymas, jo situacija ir tikslai: kam, kas ir kodėl pristatoma.

Aiškaus, rišlaus ir vaizdingo teksto kalbinėmis temomis, numatytais 6 klasės turinio apimtyje, kūrimas ir pristatymas, paremtas, pvz., nuotraukomis, skaidrėmis.

Artikuliacijos lavinimas, pvz., pratimai taikant švariakalbes ir greitakalbes, raiškų mįslių minimą, žaidimą patarlėmis ir priežodžiais, poezijos ir prozos tekstų skaitymą skirtingu tempu.

1.4. Taikyti klausymosi ir kalbėjimo strategijas.

Naudojimasis strategijomis, pažintomis žemesnėse klasėse.

Naujos kompensavimo strategijos:
klausosi aktyviai, išsiaiškina tikslą, pasižymi informaciją.

7 klasė

1.1. Klausyti ir suprasti įvairių tekstų turinį ir intenciją, analizuoti ir interpretuoti turinio elementus, nagrinėti tekstą kalbinės raiškos atžvilgiu, gebėti analizuoti ir vertinti kalbinį elgesį.

Žodinės ir nežodinės (girdimų garsų) informacijos apdorojimas, panaudojimas ir kaupimas žinių gavimui, emocijų išgyvenimui, pasaulio pažinimui, komandos kūrimui, bendravimui su kitais žmonėmis įvairiose komunikavimo situacijose (oficialioje ir neoficialioje).

Amžiaus tarpsnį atitinkančių grožinių ir negrožinių tekstų klausymas iš įvairių šaltinių (pvz., televizijos ir radijo laidų), perteikiamų įvairių kalbėtojų. Glaustus turinio atpasakojimas, nenukrypsant nuo temos, išvelgiant priežasties ir pasekmės ryšius, naudojant tinkamą raišką. Savo nuomonės išsakymas, išgirstos informacijos siejimas su savo patirtimi, lyginimas, įvertinimas pagal nurodytas kriterijus, faktų ir nuomonių skyrimas, išvadų padarymas. Vaizdingų žodžių ir frazių paaiškinimas, įsidėmėjimas žodyno turinimui. Tikslingas jų vartojimas įprastose ir naujose situacijose.

1.2. Dalyvauti įvairiose komunikavimo situacijose (kalbėti, replikuoti, diskutuoti), tikslingai ir tinkamai komunikuoti (etikos ir etiketo principai), atsižvelgiant į tikslą, adresatą. Laikytis kalbos normų.

Diskusija. Tiesos siekimas, prieštaravimas, sutarimas. Požiūrio išsakymas, diskutavimas konkrečia tema, prieštaravimas, savo pozicijos pagrindimas. Žodinės diskusijos teiginių pasižymėjimas raštu. Reziūmavimas to, kas buvo išgirsta, ir tinkamų klausimų uždavimas.

Ginčas ir ginčo taisyklės. Savos nuomonės reiškimas ir jos paaiškinimas, susitarimas, bendro sprendimo priėmimas.

Kalbos ir laikysenos etiketo (pvz., dėmesys veido išraiškai, gestams) laikymasis.

Pašnekovo gerbimas. Kalbos etiketo (bendravimo telefonu, internete) ir bendradarbiavimo (pvz., pokalbio, interviu, diskusijoje, ginče, komandinio darbo) laikymasis.

1.3. Pristatyti sakininius tekstus, atsižvelgiant į žanro reikalavimus, komunikavimo situaciją.

Pristatymas, jo situacija ir tikslai: kam, kas ir kodėl pristatoma.

Aiškaus, rišlaus ir vaizdingo teksto kalbinėmis temomis, numatytomis 7 klasės turinio apimtyje, kūrimas ir pristatymas, paremtas, pvz., nuotraukomis, skaidrėmis.

Artikuliacijos lavinimas, pvz., pratimai taikant šviriakalbes ir greitakalbes, raiškų mįslių minimą, žaidimą patarlėmis ir priežodžiais, poezijos ir prozos tekstų skaitymą skirtingu tempu, tembru, intonacijomis.

Informacinės kalbos specifika, rengimas ir sakymo strategijos.

Tikslingas retorinių (leksinių, sintaksinių) ir neverbalinių raiškos priemonių vartojimas.

Kalbos (pranešimo) planavimas, rengimas ir sakymas.

Viešosios kalbos komponavimas atsižvelgiant į temos pobūdį, tikslus ir poveikį klausytojui.

Žodyno, kalbėjimo tempo, garsumo, intonavimo, vaizdinės medžiagos, neverbalinės raiškos tinkamumas.

Vaizdinės medžiagos ir įvairialypės terpės priemonių naudojimas.

Pastabų žymėjimas klausant sakomos kalbos (pranešimo).

Klausimų uždavimas kalbėtojui. Reikiamos informacijos ir šaltinių užsirašymas (klausant). Klausomo arba stebimo ir klausomo teksto turinio, raiškos, poveikio klausytojui ir kalbėjimo kultūros vertinimas. Išklaustytos kalbos apibendrinimas ir interpretavimas (žodžiu).

1.4. Taikyti klausymosi ir kalbėjimo strategijas.

Naudojimas strategijomis, pažintomis žemesnėse klasėse.

Naujos kompensavimo strategijos:

klausosi dėmesingai reikšmingos informacijos atrankai, atsižvelgia į kitų suteiktą grįžtamąją informaciją dėl savo klausymosi ir kalbėjimo.

8 klasė

1.1. Klausyti ir suprasti įvairių tekstų turinį ir intenciją, analizuoti ir interpretuoti turinio elementus, nagrinėti tekstą kalbinės raiškos atžvilgiu, gebėti analizuoti ir vertinti kalbinį elgesį.

Žodinės ir nežodinės (girdimų garsų) informacijos apdorojimas, panaudojimas ir kaupimas žinių gavimui, emocijų išgyvenimui, pasaulio pažinimui, bendradarbiavimui, komandos kūrimui, bendravimui su kitais žmonėmis įvairiose komunikavimo situacijose (oficialioje ir neoficialioje).

Amžiaus tarpsnį atitinkančių grožinių ir negrožinių tekstų klausymas iš įvairių šaltinių (pvz., televizijos ir radijo laidų), perteikiamų įvairių kalbėtojų. Glaustus turinio atpasakojimas, nenukrypsant nuo temos, išžvelgiant priežasties ir pasekmės ryšius, naudojant tinkamą raišką. Savo nuomonės

išsakymas, išgirstos informacijos siejimas su savo patirtimi, lyginimas, kritinis vertinimas, faktų ir nuomonių skyrimas, išvadų padarymas. Vaizdingu žodžių ir frazių paaiškinimas, įsidėmėjimas žodyno turinimui. Tikslingas jų vartojimas įprastose ir naujose situacijose.

1.2. Dalyvauti įvairiose komunikavimo situacijose (*kalbėti, replikuoti, diskutuoti*), tikslingai ir tinkamai komunikuoti (*etikos ir etiketo principai*), atsižvelgiant į tikslą, adresatą. Laikytis kalbos normų.

Diskusija. Tiesos siekimas, prieštaravimas, sutarimas. Požiūrio išsakymas, diskutavimas konkrečia tema, prieštaravimas, savo pozicijos pagrindimas. Žodinės diskusijos teiginių pasižymėjimas raštu. Reziūnavimas to, kas buvo išgirsta, ir tinkamų klausimų uždavimas.

Ginčas ir ginčo taisyklės. Savos nuomonės reiškimas ir jos paaiškinimas, susitarimas, bendro sprendimo priėmimas.

Kalbos ir laikysenos etiketo (pvz., dėmesys veido išraiškai, gestams) laikymasis.

Pašnekovo gerbimas. Kalbos etiketo (bendravimo telefonu, internete) ir bendradarbiavimo (pvz., pokalbio, interviu, diskusijoje, ginče, komandinio darbo) laikymasis.

1.3. Pristatyti sakininius tekstus, atsižvelgiant į žanro reikalavimus, komunikavimo situaciją.

Pristatymas, jo situacija ir tikslai: kam, kas ir kodėl pristatoma.

Aiškaus, rišlaus ir vaizdingo teksto kalbinėmis temomis, numatytais 8 klasės turinio apimtyje, kūrimas ir pristatymas, paremtas, pvz., nuotraukomis, skaidrėmis.

Artikuliacijos lavinimas, pvz., pratimai taikant švariakalbes ir greitakalbes, raiškų mįslių minimą, žaidimą patarlėmis ir priežodžiais, poezijos ir prozos tekstų skaitymą skirtingu tempu, tembru, intonacijomis, įvairiomis kalbomis.

Informacinės kalbos specifika, rengimas ir sakymo strategijos.

Tikslingas retorinių (leksinių, sintaksinių) ir neverbalinių raiškos priemonių vartojimas.

Kalbos (pranešimo) planavimas, rengimas ir sakymas.

Viešosios kalbos komponavimas atsižvelgiant į temos pobūdį, tikslus ir poveikį klausytojui.

Žodyno, kalbėjimo tempo, garsumo, intonavimo, vaizdinės medžiagos, neverbalinės raiškos tinkamumas.

Vaizdinės medžiagos ir įvairialypės terpės priemonių naudojimas.

Pastabų žymėjimasis klausant sakomos kalbos (pranešimo).

Klausimų uždavimas kalbėtoji. Reikiamos informacijos ir šaltinių užsirašymas (klausant). Klausomo arba stebimo ir klausomo teksto turinio, raiškos, poveikio klausytoji ir kalbėjimo kultūros vertinimas. Išklaustyos kalbos apibendrinimas ir interpretavimas (žodžiu).

1.4. Taikyti klausymosi ir kalbėjimo strategijas.

Naudojimasis strategijomis, pažintomis žemesnėse klasėse.

Naujos kompensavimo strategijos:

klausosi sąmoningai reikšmingos informacijos atrankai,

atsižvelgia į kitų suteiktą grįžtamąją informaciją dėl savo klausymosi ir kalbėjimo, ją naudoja strategijų tobulinimui.

9 klasė

1.1. Klausyti ir suprasti įvairių tekstų turinį ir intenciją, analizuoti ir interpretuoti turinio elementus, nagrinėti tekstą kalbinės raiškos atžvilgiu, gebėti analizuoti ir vertinti kalbinį elgesį.

Žodinės ir nežodinės (girdimų garsų) informacijos apdorojimas, panaudojimas ir kaupimas žinių gavimui, emocijų išgyvenimui, pasaulio pažinimui, bendradarbiavimui, komandos kūrimui, bendravimui su kitais žmonėmis įvairiose komunikavimo situacijose (oficialioje ir neoficialioje). Informacijos siejimas, paskirties ir naudos supratimas.

Amžiaus tarpsnį atitinkančių grožinių ir negrožinių tekstų klausymas iš įvairių šaltinių (pvz., televizijos ir radijo laidų), perteikiamų įvairių kalbėtojų. Glaustus turinio atpasakojimas, nenukrypsant nuo temos, išžvelgiant priežasties ir pasekmės ryšius, naudojant tinkamą raišką. Argumentuotas savo nuomonės išsakymas, išgirstos informacijos siejimas su asmenine patirtimi, kontekstu, lyginimas, faktų ir nuomonių skyrimas, kritinis vertinimas, atsižvelgiant į informacijos patikimumą, pagrįstumą, išvadų darymas, apibendrinimas. Vaizdingų, tarptautinių žodžių ir frazių, citatų paaiškinimas, įsidėmėjimas žodyno turinimui. Tikslingas jų vartojimas įprastose ir naujose situacijose.

1.2. Dalyvauti įvairiose komunikavimo situacijose (*kalbėti, replikuoti, diskutuoti*), tikslingai ir tinkamai komunikuoti (*etikos ir etiketo principai*), atsižvelgiant į tikslą, adresatą. Laikytis kalbos normų.

Debatai. Diskutavimas konkrečia tema, požiūrio išsakymas, savo pozicijos pagrindimas faktais, duomenimis, gyvenimo pavyzdžiais, tinkamų klausimų kėlimas, argumentų atrėmimas. Žodinės diskusijos teiginių pasižymėjimas raštu. Konkretus, nuoseklus ir logiškas apibendrinimas to, kas buvo išgirsta, įtikinimas savo pozicijos teisumu.

Kalbos ir laikysenos etiketo (pvz., dėmesys veido išraiškai, gestams) laikymasis.

Pašnekovo gerbimas. Kalbos etiketo (bendravimo telefonu, internetinėse pokalbių svetainėse) ir bendradarbiavimo (pvz., pokalbio, interviu, diskusijoje, ginče, debatuose, komandinio darbo) laikymasis.

1.3. Pristatyti sakytinius tekstus, atsižvelgiant į žanro reikalavimus, komunikavimo situaciją.

Pristatymas, jo situacija ir tikslai: kam, kas ir kodėl pristatoma.

Aiškaus, rišlaus ir vaizdingo teksto kalbinėmis temomis, numatytomis 9 klasės turinio apimtyje, kūrimas ir pristatymas, paremtas, pvz., skaidrėmis.

Artikuliacijos lavinimas, pvz., pratimai panaudojant švariakalbes ir greitakalbes, raiškų mįslių minimą, žaidimą patarlėmis ir priežodžiais, poezijos ir prozos tekstų skaitymą skirtingu tempu, tembru, intonacijomis, įvairiomis kalbomis, parodant įvairius jausmus, emocijas.

Įtikinamos kalbos specifika, rengimas ir sakymo strategijos.

Tikslingas retorinių (leksinių, sintaksinių) ir neverbalinių raiškos priemonių vartojimas.

Kalbos (pranešimo) planavimas, rengimas ir sakymas.

Viešosios kalbos komponavimas atsižvelgiant į temos pobūdį, tikslus ir poveikį klausytojui.

Žodyno, kalbėjimo tempo, garsumo, intonavimo, vaizdinės medžiagos, neverbalinės raiškos tinkamumas.

Vaizdinės medžiagos ir įvairialypės terpės priemonių naudojimas.

Pastabų žymėjimasis klausant sakomos kalbos (pranešimo).

Klausimų uždavimas kalbėtoji. Reikiamos informacijos ir šaltinių užsirašymas (klausant). Klausomo arba stebimo ir klausomo teksto turinio, raiškos, poveikio klausytoji ir kalbėjimo kultūros vertinimas. Išklaustyos kalbos apibendrinimas ir interpretavimas (žodžiu).

1.4. Taikyti klausymosi ir kalbėjimo strategijas.

Visų žemesnėse klasėse pažintų strategijų taikymas ir tobulinimas įvairiuose naujuose kontekstuose.

10 klasė

1.1. Klausyti ir suprasti įvairių tekstų turinį ir intenciją, analizuoti ir interpretuoti turinio elementus, nagrinėti tekstą kalbinės raiškos atžvilgiu, gebėti analizuoti ir vertinti kalbinį elgesį.

Žodinės ir nežodinės (girdimų garsų) informacijos apdorojimas, panaudojimas ir kaupimas žinių gavimui, emocijų išgyvenimui, pasaulio pažinimui, bendradarbiavimui, komandos kūrimui, bendravimui su kitais žmonėmis įvairiose komunikavimo situacijose (oficialioje ir neoficialioje). Informacijos siejimas, paskirties ir naudos supratimas.

Amžiaus tarpsnį atitinkančių grožinių ir negrožinių tekstų klausymas iš įvairių šaltinių (pvz., televizijos ir radijo laidų), perteikiamų įvairių kalbėtojų. Glaustus turinio atpasakojimas, nenukrypsant nuo temos, įžvelgiant priežasties ir pasekmės ryšius, naudojant tinkamą raišką. Argumentuotas savo nuomonės išsakymas, išgirstos informacijos siejimas su asmenine patirtimi, kontekstu, lyginimas, faktų ir nuomonių skyrimas, kritinis vertinimas, atsižvelgiant į informacijos patikimumą, pagrįstumą, išvadų darymas, apibendrinimas. Vaizdingų, tarptautinių žodžių ir frazių, citatų paaiškinimas, įsidėmėjimas žodyno turinimui. Tikslingas jų vartojimas įprastose ir naujose situacijose.

1.2. Dalyvauti įvairiose komunikavimo situacijose (kalbėti, replikuoti, diskutuoti), tikslingai ir tinkamai komunikuoti (etikos ir etiketo principai), atsižvelgiant į tikslą, adresatą. Laikytis kalbos normų.

Debatai. Diskutavimas konkrečia tema, požiūrio išsakymas, savo pozicijos pagrindimas faktais, duomenimis, gyvenimo pavyzdžiais, tinkamų klausimų kėlimas, argumentų atrėmimas. Žodinės diskusijos teiginių pasižymėjimas raštu. Reziūmavimas to, kas buvo išgirsta, įtikinimas savo pozicijos teisumu.

Kalbos ir laikysenos etiketo (pvz., dėmesys veido išraiškai, gestams) laikymasis.

Pašnekovo gerbimas. Kalbos etiketo (bendravimo telefonu, internetinėse pokalbių svetainėse) ir bendradarbiavimo (pvz., pokalbio, interviu, diskusijoje, ginče, debatuose, komandinio darbo) laikymasis.

1.3. Pristatyti sakininius tekstus, atsižvelgiant į žanro reikalavimus, komunikavimo situaciją.

Pristatymas, jo situacija ir tikslai: kam, kas ir kodėl pristatoma.

Aiškaus, rišlaus ir vaizdingo teksto kalbinėmis temomis, numatytomis 10 klasės turinio apimtyje, kūrimas ir pristatymas, paremtas, pvz., skaidrėmis.

Artikuliacijos lavinimas, pvz., pratimai taikant šviriakalbes ir greitakalbes, raiškų mįslių minimą, žaidimą patarlėmis ir priežodžiais, poezijos ir prozos tekstų skaitymą skirtingu tempu, tembru, intonacijomis, įvairiomis kalbomis, parodytą įvairius jausmus, emocijas.

Įtikinamos kalbos specifika, rengimas ir sakymo strategijos.

Tikslingas retorinių (leksinių, sintaksinių) ir neverbalinių raiškos priemonių vartojimas.

Kalbos (pranešimo) planavimas, rengimas ir sakymas.

Viešosios kalbos komponavimas atsižvelgiant į temos pobūdį, tikslus ir poveikį klausytojui.

Žodyno, kalbėjimo tempo, garsumo, intonavimo, vaizdinės medžiagos, neverbalinės raiškos tinkamumas.

Vaizdinės medžiagos ir įvairialypės terpės priemonių naudojimas.

Pastabų žymėjimas klausant sakomos kalbos (pranešimo).

Klausimų uždavimas kalbėtojui. Reikiamos informacijos ir šaltinių užsirašymas (klausant). Klausomo arba stebimo ir klausomo teksto turinio, raiškos, poveikio klausytojui ir kalbėjimo kultūros vertinimas. Išklaustytos kalbos apibendrinimas ir interpretavimas (žodžiu).

1.4. Taikyti klausymosi ir kalbėjimo strategijas.

Visų žemesnėse klasėse pažintų strategijų taikymas ir tobulinimas įvairiuose naujuose kontekstuose.

Skaitymas ir teksto suvokimas

1 klasė

2.1. Skaitymo technika ir teksto suvokimo strategijos

Garso ir raidės ryšys. Trumpų ir nesudėtingų tekstų skaitymas skiemenimis, žodžiais, trumpais sakiniais balsu ir tyliai. Garsų tarimas, žodžių kirčiavimas, sakinių intonavimas. Skaitymo strategijos: skaitymas dar kartą; atsakinėjimas į klausimus; neaiškių žodžių reikšmės patikslinimas; teksto ir iliustracijų siejimas.

2.2. Teksto analizė, interpretacija ir vertinimas

Tiesioginės informacijos supratimas. Teksto tema. Informacijos siejimas su žiniomis iš kitų šaltinių. Nuomonės apie tekstą formulavimas, reiškimas ir pagrindimas remiantis asmenine patirtimi.

2.3. Skaitomi verbaliniai ir neverbaliniai tekstai ir informacijos šaltiniai

Skaitomi mokinių suvokimo galimybes ir jų kaip skaitytojų įvairius poreikius ir interesus atitinkantys negrožiniai tekstai: informaciniai ir medijų tekstai (pvz., skelbimai, instrukcijos, tvarkaraštis, filmas, paveikslėlių istorija, animacija, enciklopedijos). Knygų ir tekstų įvairovė. Namų ir klasės biblioteka.

2 klasė

2.1. Skaitymo technika ir teksto suvokimo strategijos

Trumpų ir nesudėtingų tekstų skaitymas balsu ir tyliai. Trumpų tekstų skaitymas vaidmenimis. Naudojimas strategijomis, pažintomis pirmoje klasėje. Naujos strategijos: pavadinimo aiškinimasis; kitų klausinėjimas; iliustravimas; žodinės ir nežodinės informacijos siejimas. Knygos struktūros elementai (autorius, pavadinimas, sutartiniai ženklai vadovėlyje, puslapiai, iliustracijos).

2.2. Teksto analizė, interpretacija ir vertinimas

Tiesioginės ir netiesioginės informacijos radimas. Teksto tema, raktiniai žodžiai. Svarbiausios detalės, faktai, veiksmų seka. Nuomonės apie tekstą formulavimas ir pagrindimas remiantis asmenine patirtimi.

2.3. Skaitomi verbaliniai ir neverbaliniai tekstai ir informacijos šaltiniai

Skaitomi mokinių suvokimo galimybes ir jų kaip skaitytojų įvairius poreikius ir interesus atitinkantys negrožiniai tekstai: informaciniai ir medijų tekstai (pvz., atsiminimai, laiškai, filmas, paveikslėlių istorija, elektroninis tekstas, animacija, enciklopedijos). Mokyklinė biblioteka. Naudojimosi biblioteka taisyklės.

3 klasė

2.1. Skaitymo technika ir teksto suvokimo strategijos

Raiškūs skaitymas. Skaitymo tempo pasirinkimas, pauzių darymas, loginiai kirčiai. Naudojimas strategijomis, pažintomis žemesnėse klasėse. Naujos strategijos: į akis krintančios informacijos (ilustracijos, pavadinimas ir kt.) peržvelgimas; turimų žinių prisiminimas; kitų ir savęs klausinėjimas; žodžių reikšmės patikslinimas (klausiant, žodynuose); savo įspūdžio fiksavimas simboliais.

Knygos struktūros elementai (autorius, pavadinimas, sutartiniai ženklai vadovėlyje, puslapiai, iliustracijos, antraštinis lapas, dailininkas).

2.2. Teksto analizė, interpretacija ir vertinimas

Tiesioginės ir netiesioginės informacijos atpažinimas. Skirtingos raiškos informacijos siejimas ir palyginimas. Teksto tema, raktiniai žodžiai, tiesiogiai pasakyta pagrindinė mintis. Svarbiausios detalės, faktai, veiksmų seka. Teksto prasminės dalys. Informacijos siejimas su žiniomis iš kito šaltinio.

Nuomonės apie tekstą formulavimas ir pagrindimas remiantis asmenine patirtimi.

2.3. Skaitomi verbaliniai ir neverbaliniai tekstai ir informacijos šaltiniai

Asmenybei ugdytis ir kultūrai pažinti skaitomi mokinių suvokimo galimybes ir jų kaip skaitytojų įvairius poreikius atitinkantys negrožiniai tekstai knygoje, periodiniuose leidiniuose, internete: dalykiniai, informaciniai ir medijų tekstai (pvz., filmas, reklama, skelbimas, sveikinimai, spaudos straipsniai, komiksai, elektroninis tekstas, animacija, žemėlapis, nesudėtingos schemas, instrukcijos). Mokyklinė biblioteka.

4 klasė

2.1. Skaitymo technika ir teksto suvokimo strategijos

Raiškūs skaitymas. Skaitymo būdo ir tempo pasirinkimas. Naudojimas strategijomis, pažintomis žemesnėse klasėse. Naujos strategijos: hipotezių kūrimas (apie ką gali būti tekstas); nuolatinis apmąstymas, ar suprantu prasme; reikšmingų žodžių, minčių radimas arba žymėjimas. Knygos struktūros elementai (autorius, pavadinimas, sutartiniai ženklai vadovėlyje, puslapiai, iliustracijos, antraštinis lapas, dailininkas, turinys, leidimo metai).

2.2. Teksto analizė, interpretacija ir vertinimas

Tiesioginės ir netiesioginės informacijos atpažinimas. Skirtingos raiškos informacijos siejimas ir palyginimas. Grožiniai ir negrožiniai tekstai. Teksto tema, raktiniai žodžiai, tiesiogiai pasakyta pagrindinė mintis. Svarbiausios detalės, faktai, veikslių seka, priežasties ir pasekmės ryšys. Plano sudarymas. Informacijos iš dviejų skirtingų šaltinių siejimas su žiniomis. Nuomonės apie tekstą formulavimas, pagrindimas remiantis asmenine patirtimi.

2.3. Skaitomi verbaliniai ir neverbaliniai tekstai ir informacijos šaltiniai

Asmenybei ugdytis ir kultūrai pažinti skaitomi mokinių suvokimo galimybes ir jų kaip skaitytojų įvairius poreikius atitinkantys negrožiniai tekstai knygose, periodiniuose leidiniuose, internete: publicistiniai, dalykiniai, informaciniai ir medijų tekstai (pvz., filmas, reklama, skelbimas, komiksai, spaudos straipsniai, elektroninis tekstas, animacija, žemėlapis, nesudėtingos schemas, instrukcijos). Biblioteka už mokyklos ribų.

5 klasė

2.1. Skaitymo technika ir teksto suvokimo strategijos

Raiškūs skaitymas. Taisyklingas garsų tarimas, žodžių kirčiavimas, sakinių intonavimas. Skaitymo būdo ir tempo pasirinkimas, pauzių darymas, loginiai kirčiai. Skaitymo strategijos: pavadinimo aiškinimasis; hipotezių kūrimas (apie ką gali būti tekstas); turimų žinių prisiminimas; nuolatinis apmąstymas, ar suprantu prasmę; reikšmingų žodžių, minčių radimas ir žymėjimas; žodžių reikšmės patikslinimas (klausiant, tradiciniuose ir skaitmeniniuose žodynuose); klausimų kėlimas; laiko juostos, minčių žemėlapio ir kitų nesudėtingų schemų sudarymas.

Savo nuomonės, įspūdžio fiksavimas simboliškai; žodinės ir nežodinės informacijos siejimas. Knygos sandara.

2.2. Teksto analizė, interpretacija ir vertinimas

Tiesioginės ir netiesioginės informacijos atpažinimas. Skirtingos raiškos informacijos iš kelių įvairių šaltinių siejimas, palyginimas ir grupavimas. Informacijos šaltinio patikimumas. Teksto tema, raktiniai žodžiai, pagrindinė mintis. Esminės ir neesminės detalės, faktai, veikslių seka, priežasties ir pasekmės ryšys. Informacijos siejimas su žiniomis iš kelių skirtingų šaltinių. Raiškos priemonės, jų kuriama prasmė. Nuomonės apie tekstą formulavimas ir pagrindimas. Plano sudarymas (paprasto ir sudėtinio (išplėstinio)).

2.3. Skaitomi verbaliniai ir neverbaliniai tekstai ir informacijos šaltiniai

Skaitomi asmenybei ugdytis ir kultūrai pažinti mokinių suvokimo galimybes ir jų kaip skaitytojų įvairius poreikius atitinkantys tekstai knygose, periodiniuose leidiniuose, internete ir viešojoje erdvėje: publicistiniai, dalykiniai, informaciniai ir medijų (pvz., filmas, reklama, komiksai, interviu, elektroninis tekstas, dainovaizdis, vaikų literatūros ekranizacijos, žemėlapis, nesudėtingos schemas). Biblioteka už mokyklos ribų.

6 klasė

2.1. Skaitymo technika ir teksto suvokimo strategijos

Raiškūs skaitymas. Taisyklingas garsų tarimas, žodžių kirčiavimas, sakinių intonavimas. Skaitymo būdo ir tempo pasirinkimas, pauzių darymas, loginiai kirčiai. Naudojimas strategijomis, pažintomis penktoje klasėje. Naujos strategijos: hipotezių kūrimas (apie ką gali būti tekstas) ir būdų jas

patikrinti ieškojimas; turimų žinių prisiminimas ir siejimas su nauja informacija; reikšmingų žodžių, minčių radimas (minčių išrašymas ir komentarų rašymas).

2.2. Teksto analizė, interpretacija ir vertinimas

Tiesioginės ir netiesioginės informacijos atpažinimas. Skirtingos raiškos informacijos iš kelių įvairių šaltinių siejimas, palyginimas ir grupavimas. Informacijos šaltinio patikimumo vertinimas. Teksto tema, raktiniai žodžiai, pagrindinė mintis. Esminės ir neesminės detalės, faktai, veiksnių seka, aiškiai išreikšta nuomonė, priežasties ir pasekmės ryšys. Informacijos siejimas su žiniomis iš kelių skirtingų šaltinių. Raiškos priemonės, jų prasmės. Nuomonės apie tekstą formulavimas ir pagrindimas. Plano sudarymas (paprasto ir sudėtinio (išplėstinio)). Teksto, dailininkų iliustracijų, spektaklio, filmo palyginimas.

2.3. Skaitomi verbaliniai ir neverbaliniai tekstai ir informacijos šaltiniai

Skaitomi asmenybei ugdytis ir kultūrai pažinti mokinių suvokimo galimybes ir jų kaip skaitytojų įvairius poreikius atitinkantys tekstai knygoje, periodiniuose leidiniuose, internete: publicistiniai, dalykiniai, informaciniai ir medijų (pvz., filmas, reklama, komiksai, interviu, reportažas, elektroninis tekstas, dainovaizdis, vaikų literatūros ekranizacijos, spektakliai, žemėlapis, nesudėtingos schemas). Biblioteka už mokyklos ribų.

7 klasė

2.1. Skaitymo technika ir teksto suvokimo strategijos

Raiškūs skaitymas kaip prasmės pateikimo būdas. Skaitymo strategijų (skaitymo rūšies (apžvalginis, atrenkamasis) pasirinkimas, svarbios informacijos pasižymėjimas, žodžių reikšmės patikslinimas tradiciniuose ir skaitmeniniuose žodynuose, žinyuose) taikymas.

2.2. Teksto analizė, interpretacija ir vertinimas

Tiesioginės ir netiesioginės informacijos ir teksto intencijos atpažinimas. Skirtingos raiškos informacijos iš kelių įvairių šaltinių siejimas, palyginimas, grupavimas ir apibendrinimas. Informacijos šaltinio patikimumo vertinimas. Teksto tema, raktiniai žodžiai, pagrindinė mintis, hipotezės kėlimas. Esminės ir neesminės detalės, faktai, veiksnių seka, aiškiai išreikšta nuomonė, priežasties ir pasekmės ryšys. Teksto temos, problemos, idėjų ir vertybių apibendrinimas. Raiškos priemonių atpažinimas, jų prasmės ir tikslingumo aiškinimasis. Teksto vertės aptarimas, problemų refleksija. Nuomonės apie tekstą formulavimas ir pagrindimas.

2.3. Skaitomi verbaliniai ir neverbaliniai tekstai ir informacijos šaltiniai

Skaitomi platesnį socialinį kultūrinį kontekstą apimantys įvairios paskirties ir įvairiems adresatams (jaunimui ir plačiajai visuomenei) skirti tekstai knygoje, periodiniuose leidiniuose, internete: publicistiniai, dalykiniai, informaciniai ir medijų (pvz., anketa, interviu, enciklopedijų, žinybų straipsniai, dienoraščiai, atsiminimai; reklama, nesudėtingos schemas, elektroninis tekstas, periodikos leidiniai, televizijos ir radijo laidos, filmai, spektakliai). Skaitmeninė biblioteka.

8 klasė

2.1. Skaitymo technika ir teksto suvokimo strategijos

Raiškūs skaitymas kaip prasmės ir nuotikos pateikimo būdas. Skaitymo strategijų (skaitymo rūšies (apžvalginis, atrenkamasis, analitinis) pasirinkimas, svarbios informacijos pasižymėjimas, reikšmingų žodžių, minčių radimas (minčių išrašymas, pabraukimas, tezių formulavimas), įvairių schemų sudarymas) taikymas.

2.2. Teksto analizė, interpretacija ir vertinimas

Tiesioginės ir netiesioginės informacijos ir teksto intencijos atpažinimas. Skirtingos raiškos informacijos iš kelių įvairių šaltinių siejimas, palyginimas, grupavimas ir apibendrinimas. Teksto tema, pagrindinė mintis. Esminės ir neesminės detalės, faktai, veiksnių seka, aiškiai išreikšta nuomonė, priežasties ir pasekmės ryšys. Teksto temos, problemos, idėjų ir vertybių apibendrinimas. Raiškos priemonių atpažinimas, jų prasmės ir tikslingumo aiškinimasis. Teksto vertės aptarimas, problemų refleksija. Nuomonės apie tekstą formulavimas. Informacijos šaltinio patikimumas, informacijos objektyvumas ir subjektyvumas, teisingumas ir „melagingumas“.

2.3. Skaitomi verbaliniai ir neverbaliniai tekstai ir informacijos šaltiniai

Skaitomi platesnį socialinį kultūrinį kontekstą apimantys įvairios paskirties ir įvairiems adresatams (jaunimui ir plačiajai visuomenei) skirti tekstai knygoje, periodiniuose leidiniuose, internete: publicistiniai, dalykiniai, informaciniai ir medijų (pvz., anketa, interviu, enciklopedijų, žurnų straipsniai, diskusiniai ir mokslo populiarieji straipsniai, dienoraščiai, atsiminimai; reklama, nesudėtingos schemos, elektroninis tekstas, periodikos leidiniai, internetinių diskusijų forumai, televizijos ir radijo laidos, filmai, spektakliai).

9 klasė

2.1. Skaitymo technika ir teksto suvokimo strategijos

Raiškūs skaitymas kaip individualaus suvokimo išraiškos būdas. Žodinės ir vaizdinės, grafinės medžiagos siejimas. Visų pažintų žemesnėse klasėse strategijų taikymas ir tobulinimas įvairiuose naujuose kontekstuose (pvz., konspektavimas, schemų sudarymas, hipotezių kėlimas ir tikrinimas, teksto supratimo aptarimas ir kt.).

2.2. Teksto analizė, interpretacija ir vertinimas

Tiesioginės ir netiesioginės informacijos ir teksto intencijos atpažinimas. Skirtingos raiškos informacijos iš kelių įvairių šaltinių siejimas, palyginimas, grupavimas, kritiškas vertinimas ir apibendrinimas. Teksto tema, pagrindinė mintis, išvadų darymas. Esminės ir neesminės detalės, faktai, veiksnių seka, aiškiai išreikšta nuomonė, priežasties ir pasekmės ryšys. Teksto temos, problemos, idėjų ir vertybių apibendrinimas. Tekstų tipai, žanrai. Raiškos priemonių atpažinimas, jų prasmės ir tikslingumo aiškinimasis. Nuomonės apie tekstą formulavimas. Informacijos šaltinio patikimumas, informacijos objektyvumas ir subjektyvumas, teisingumas ir „melagingumas“. Žiniasklaidos paskirtis ir ypatybės.

2.3. Skaitomi verbaliniai ir neverbaliniai tekstai ir informacijos šaltiniai

Skaitomi įvairių socialinių kultūrinių kontekstą apimantys įvairaus pobūdžio tekstai knygose, periodiniuose leidiniuose, internete: publicistiniai, dalykiniai, informaciniai ir medijų (pvz., anketa, interviu, enciklopedijų, žinynų straipsniai, diskusiniai, polemniai ir mokslo populiarieji straipsniai, viešosios kalbos, dienoraščiai, atsiminimai, laišakai, įvairūs skaitmeniniai žodynai; reklama, schemos, elektroninis tekstas, periodikos leidiniai, internetinių diskusijų forumai, televizijos ir radijo laidos, filmai, spektakliai). Žiniasklaidos žanrai.

10 klasė

2.1. Skaitymo technika ir teksto suvokimo strategijos

Įgytų skaitymo technikų ir strategijų taikymas ir tobulinimas įvairiuose naujuose kontekstuose (pvz., konspektavimas, schemų sudarymas, hipotezių kėlimas ir tikrinimas, teksto supratimo aptarimas ir kt.).

2.2. Teksto analizė, interpretacija ir vertinimas

Tiesioginės ir netiesioginės informacijos ir teksto intencijos atpažinimas. Skirtingos raiškos informacijos iš kelių įvairių šaltinių siejimas, palyginimas, grupavimas, kritiškas vertinimas ir apibendrinimas. Teksto tema, pagrindinė mintis, išvadų darymas. Esminės ir neesminės detalės, faktai, veiksnių seka, aiškiai išreikšta nuomonė, priežasties ir pasekmės ryšys. Teksto temos, problemos, idėjų ir vertybių apibendrinimas. Tekstų tipai, žanrai. Raiškos priemonių atpažinimas, jų prasmės ir tikslingumo aiškinimasis. Teksto vertės aptarimas, problemų refleksija. Nuomonės apie tekstą formulavimas. Informacijos šaltinio patikimumas, informacijos objektyvumas ir subjektyvumas, teisingumas ir „melagingumas“. Manipuliacijų ir propagandos apraiškos. Autorių teisės ir jų saugumas. Žiniasklaidos paskirtis ir ypatybės.

2.3. Skaitomi verbaliniai ir neverbaliniai tekstai ir informacijos šaltiniai

Skaitomi įvairių socialinių kultūrinių kontekstą apimantys gana abstrakčios tematikos įvairaus pobūdžio tekstai knygose, periodiniuose leidiniuose, internete: publicistiniai, dalykiniai, informaciniai ir medijų (pvz., anketa, interviu, enciklopedijų, žinynų straipsniai, diskusiniai, polemniai ir mokslo populiarieji straipsniai, viešosios kalbos, dienoraščiai, atsiminimai, laišakai, įvairūs skaitmeniniai žodynai; reklama, schemos, elektroninis tekstas, periodikos leidiniai, internetinių diskusijų forumai, televizijos ir radijo laidos, filmai, spektakliai). Žiniasklaidos žanrai.

Rašymas ir teksto kūrimas

1 klasė

3.1. Rišlauso teksto kūrimas ir redagavimas

Paaiškinimas, kas pavaizduota paveikslėlyje. Kelių paveikslėlių paaiškinimų siejimas į rišlų tekstą, vartojant žodžius, išreiškiančius įvykių seką ir vietą.

3.2. Tekstų rūšys ir žanrai

Atsakymas į klausimą pilnu sakiniu. Trumpas informacinis tekstas (žodžiu). Trumpas pasakojimas (žodžiu) pagal kelių paveikslėlių seką.

3.3. Rašymo technika ir rašyba, teksto pateikimas

Raidžių rašymas ir jungimas. Didžioji ir mažoji raidė.

Žodžio, sakinio rašymas. Didžioji raidė sakinio pradžioje. Žinomų ir vartojamų žodžių rašyba. Minkštųjų priebalsių užrašymas.

2 klasė

3.1. Rišlauso teksto kūrimas ir redagavimas

Trinarė pasakojimo struktūra. Įžanga, dėstymas, pabaiga, jų turinys.

Leksika, padedanti išreikšti įvykių seką, laiką ir vietą.

Pasakojimas pagal planą, perskaitytą tekstą ir (ar) paveikslėlių seriją.

Informacijos apie daiktų ypatybes užrašymas (pasirengimas aprašymui).

Laiško struktūra (kreipinys, vietovė, data, atsisveikinimas, parašas) ir rašymas pagal pavyzdį.

Kvietimo redagavimas.

3.2. Tekstų rūšys ir žanrai

Trumpas informacinis tekstas (žodžiu ir raštu). Pasakojimas. Trumpas laiškas. Kvietimas. Sveikinimai (lenk. *zyczenia*). Kūrybiniai bandymai (pvz., pasaka, eilėraštis ir pan.)

3.3. Rašymo technika ir rašyba, teksto pateikimas

Aiškų žodžių ir sakinių rašymas.

Pagrindinės rašybos taisyklės (didžioji ir mažoji raidė, dalelytės *ne* rašymas, minkštieji priebalsiai, žodžiai su specifiniais kalbos rašto ženklais¹) ir pavyzdžių nagrinėjimas. Naujų žodžių rašyba (plėtojant leksiką).
Kūrinio pavadinimo užrašymas. Adreso rašymas. Dažniausiai vartojamų santrumpų rašymas. Skaičių žodinis užrašymas.

3 klasė

3.1. Rišlaus teksto kūrimas ir redagavimas

Trinarė pasakojimo struktūra. Įžanga (užuomazga), dėstymas (veiksmo vystymasis, kulminacija), pabaiga (atomazga).

Trinarė aprašymo struktūra. Įžanga, dėstymas, pabaiga.

Sakinių siejimas. Leksikos vartojimas siekiant teksto rišlumo (sinonimai, antonimai, įvardžiai ir kt.).

Leksika, padedanti aprašyme išreikšti vietą erdvėje ir erdvės tvarką, aptarti ir grupuoti objektų ypatingus bruožus ir detales.

Aiškinamojo teksto kūrimas pagal modelį: klausimas – atsakymas.

Klausimų sudarymas, ruošiantis interviu. Atsakymas į klausimą keliais sakiniais.

3.2. Tekstų rūšys ir žanrai

Pasakojimas. Konkretaus objekto aprašymas. Trumpas aiškinamasis tekstas.

Dienoraštis. Įrašas (lenk. *notatka*). Elektroninis laiškas. Sveikinimai (lenk. *zyczenia i gratulacje*). Skelbimas.

Kūrybiniai bandymai (pvz., dienoraštis, eilėraštis ir pan.)

3.3. Rašymo technika ir rašyba, teksto pateikimas

Dailus ir aiškus rašymas. Trumpų tekstų rašymas kompiuteriu. Rankraščio parengimas pateikimui. Paraštės.

Pagrindinės rašybos taisyklės (...) ir jų taikymas, rašant sakinį ir trumpą tekstą.

Sudurtinių žodžių rašyba. Datos rašymas, sutrumpinimų rašymas. Naujų žodžių ir jų gramatinių formų rašyba (plėtojant leksiką ir mokantis gramatikos pagrindų).

Iliustracijos parinkimas teksto fragmentui. Teksto prezentacijos su atitinkančiomis iliustracijomis parengimas.

Informacijos pateikimas minčių žemėlapiu, lentelės forma.

¹ Pvz., baltarusių:; lenkų: *ó, u, rz, ż, q, ę, ch, h*; rusų:

4 klasė

3.1. Rišlauso teksto kūrimas ir redagavimas

Pastraipa. Pastraipos pagrindinė mintis. Sakinių siejimas pastraipoje.

Leksikos ir gramatinių formų vartojimas siekiant teksto rišlumo.

Dominuojantis įspūdis ir detalės aprašyme.

Aiškinamojo teksto kūrimas pagal modelius: klausimas – atsakymas, teiginys – pavyzdys.

Nuomonės išreiškimas ir paaiškinimas.

3.2. Tekstų rūšys ir žanrai

Paveikslo, žmogaus aprašymas. Aiškinamasis tekstas. Žinutė. Neoficialus laiškas. Sveikinimai, linkėjimai (lenk. *życzenia i gratulacje, powzrowienia*).

Kūrybiniai bandymai (pvz., eilėraštis, pasakojimas ir pan.).

3.3. Rašymo technika ir rašyba, teksto pateikimas

Sklandus ir aiškus rašymas ranka ir kompiuteriu.

Pagrindinių rašybos taisyklių automatinis taikymas (dažniausių atvejų). Pagrindinės rašybos taisyklės ir jų taikymas rašant tekstą. Naujų žodžių ir jų gramatinių formų rašyba (plėtojant leksiką ir mokantis gramatikos pagrindų). Iliustracijų parinkimas tekstui. Informacijos pateikimas ir grupavimas minčių žemėlapyje, lentelės forma.

5 klasė

3.1. Rišlauso teksto kūrimas ir redagavimas

Trinarė teksto struktūra. Teksto temos nagrinėjimas. Teksto planavimas. Rašymas pagal planą.

Esminė informacija ir detalės sakinyje, pastraipoje, tekste. Pastraipos pagrindinė mintis.

Leksikos ir gramatinių formų vartojimas pastraipos ir teksto rišlumui pasiekti. Rišlauso teksto kūrimas remiantis planu, iliustracija, lentelė ir pan.

Teksto su tiesiogine ir netiesiogine kalba kūrimas. Atpasakojimas. Pasakojimas pirmuoju ir trečiuoju asmeniu. Aiškinamojo teksto kūrimas pagal anksčiau pažintus modelius. Dominuojantis įspūdis ir detalės aprašyme. Tinkamų detalių parinkimas ir rūšiavimas.

3.2. Tekstų rūšys ir žanrai

Iliustracijos, paveikslo, gamtos reiškinių, aplinkos aprašymas.

Pranešimas apie įvykius. Dienoraštis. Atpasakojimas. Dalykinis tekstas. Instrukcija. Kvietimas. Skelbimas. Kūrybiniai bandymai (pvz., pasakojimas, eilėraštis, afiša, scenarijus, dienoraštis ir kt.).

3.3. Rašymo technika ir rašyba, teksto pateikimas

Sklandus, aiškus ir taisyklingas rašymas. Kompiuterinis rašymas.

Pagrindinių rašybos taisyklių automatiškas taikymas (dažniausių atveju) rašant tekstą. Naujų žodžių ir jų gramatinių formų rašyba (plėtojant leksiką ir mokantis gramatikos pagrindų).

Iliustracijų parinkimas teksto fragmentams. Informacijos pateikimas ir grupavimas minčių žemėlapiu, lentelės forma. Citata. Pavienių citatų įterpimas į tekstą.

6 klasė

3.1. Rišlaus teksto kūrimas ir redagavimas

Pasiruošimas teksto kūrimui. Teksto kūrimo eiga.

Medžiagos atranka, informacijos ir pavyzdžių parinkimas ir pateikimas.

Pastraipos tema ir vidinis rišlumas.

Rišlaus teksto kūrimas remiantis planu, schema, minčių žemėlapiu, lentele ir pan. Grafiniai teksto rišlumo požymiai (pavadinimas, pastraipos, skyrybos ženklai: dvitaškis, brūkšnys, skliausteliai).

Aiškinamojo teksto kūrimas pagal modelius: žinoma – nežinoma, neigimas – teigimas ir anksčiau pažintus modelius. Apibrėžimų formulavimas pagal pavyzdį.

Teksto atpasakojimo principai ir eiga. Teksto su tiesiogine ir netiesiogine kalba atpasakojimas.

3.2. Tekstų rūšys ir žanrai

Pasakojimas ir atpasakojimas su tiesioginės ir netiesioginės kalbos elementais. Žmogaus aprašymas pasirinktame fone (aplinkoje). Charakteristika.

Aiškinamasis tekstas. Sveikinimai, linkėjimai. Dedicacija. Padėka. Instrukcija. Ataskaita (perskaitytos knygos, dalyvavimo įvykyje ir pan.).

Kūrybiniai bandymai.

3.3. Rašymo technika ir rašyba, teksto pateikimas

Sklandus, aiškus ir taisyklingas rašymas. Sklandus kompiuterinis rašymas. Teksto išdėstymas puslapyje.

Pagrindinių rašybos taisyklių automatiškas taikymas rašant tekstą.

Naujų žodžių ir jų gramatinių formų rašyba (plėtojant leksiką ir mokantis gramatikos pagrindų). Knygos bibliografinis aprašymas. Sutrumpinimai.

Iliustracijų parinkimas teksto fragmentams. Informacijos pateikimas, grupavimas ir informacijos elementų ryšių pavaizdavimas minčių žemėlapiu, lentelės, schemas forma. Citata. Citatų įterpimas į tekstą.

7 klasė

3.1. Rišlaus teksto kūrimas ir redagavimas

Temos nagrinėjimas ir potemių išskyrimas. Pagrindinė mintis ir jos sudedamosios dalys. Teksto struktūros planavimas. Loginiai ryšiai tarp teksto dalių.

Medžiagos atranka teksto kūrimui. Pavyzdžių, argumentų parinkimas ir pateikimas.

Teksto rišlumas. Leksikos ir gramatinių formų vartojimas sakiniams / teksto fragmentams / pastraipos susieti (pvz., sinonimai, antonimai, įvardžiai, jungtukai). Grafiniai teksto rišlumo požymiai.

Samprotaujamojo rašinio trinarė struktūra. Samprotavimo teksto kūrimas remiantis analize, lyginimu, klasifikacija ar (ir) pagal anksčiau pažintus aiškinimo modelius.

Viešos kalbos tikslas ir struktūra. Glaustasis ir smulkusis atpasakojimas. Teksto redagavimas pagal pateiktus kriterijus.

3.2. Tekstų rūšys ir žanrai

Paveikslo aprašymas ir interpretavimas. Vidinių išgyvenimų, situacijos aprašymas. Literatūrinio veikėjo charakteristika. Trumpas samprotavimo rašinys. Trumpa vieša kalba. Informacinis užrašas.

Kūrybiniai bandymai.

3.3. Rašymo technika ir rašyba, teksto pateikimas

Sklandus, aiškus ir taisyklingas rašymas taikant rašybos taisykles. Sklandus kompiuterinis rašymas. Teksto estetiškas išdėstymas puslapyje.

Kompiuterinis teksto redagavimas (šrifto dydis ir tipas, šriftų tipai, tarpai tarp eilučių, tarpas ir t. t.).

Naujų žodžių, sudėtinių pavadinimų ir jų gramatinių formų, priešdėlių ir priesagų, sutrumpinimų rašyba (plėtojant leksiką ir mokantis gramatikos pagrindų). Paveikslo, filmo bibliografinis aprašymas. Sutrumpinimai.

Įvairios iliustracinės medžiagos siejimas su teksto fragmentais. Citavimas. Informacijos pateikimas, grupavimas ir informacijos elementų santykių pavaizdavimas pasirinkta verbaline arba neverbaline forma.

8 klasė

3.1. Rišlauso teksto kūrimas ir redagavimas

Samprotaujamojo rašinio temos nagrinėjimas; kuriamo teksto temos vientisumas. Pagrindinė mintis: tezė / hipotezė. Pagrindinės minties suskirstymas į teiginius. Teksto planavimas. Argumentavimo teksto struktūra.

Argumentų parinkimas ir pateikimas.

Teksto rišlumo paisymas. Leksikos ir gramatinių formų vartojimas sakiniams / teksto fragmentams / pastraipos susieti (pvz., sinonimai, antonimai, įvardžiai, prieveiksmiai, jungtukai, žodžių tvarka sakinyje).

Minčių ir nuomonės reiškinimas rišliu tekstu.

Teksto redagavimas pagal kriterijus.

3.2. Tekstų rūšys ir žanrai

Skulptūros, fotografijos aprašymas. Lyginamoji charakteristika. Anotacija. Recenzija. Trumpas samprotavimo rašinys. Trumpa vieša kalba.

Prašymas. Gyvenimo aprašymas (CV). Kūrybiniai bandymai.

3.3. Rašymo technika ir rašyba, teksto pateikimas

Sklandus, aiškus ir taisyklingas rašymas taikant rašybos ir kalbos kultūros taisykles. Teksto estetiškas ir logiškas išdėstymas puslapyje. Sklandus kompiuterinis rašymas. Kompiuterinis teksto redagavimas.

Greitas rašymas, taikant santrumpas ir sutrumpinimus, simbolius ir kitas strategijas.

Rašybos taisyklių taikymas. Naujų žodžių, pavadinimų ir jų gramatinių formų rašyba (plėtojant leksiką ir mokantis gramatikos pagrindų).

Elektroninio ištekliaus bibliografinis aprašymas. Skulptūros, fotografijos bibliografinis aprašymas. Sutrumpinimai.

Įvairios iliustracinės medžiagos panaudojimas kuriant ir pateikiant tekstą. Teksto ir iliustracijų išdėstymas puslapyje.

9 klasė

3.1. Rišlauso teksto kūrimas ir redagavimas

Kuriamo teksto forma / žanras, tikslas ir adresatas. Temos nagrinėjimas ir medžiagos atranka.

Argumentų tipai. Argumentavimo ir įtikinimo būdai. Kontrargumentai.

Kitų žmonių požiūrių ir nuomonių aiškus perteikimas. Savo nuomonės pateikimas ir argumentavimas.

Tikslingas aprašymo, pasakojimo elementų ir citatų vartojimas samprotavimo tekste ir viešojoje kalboje.

Žodyno ir įvairių gramatinių konstrukcijų vartojimas redaguojant, taisant ir tobulinant tekstą, siekiant teksto taisyklingumo, aiškumo, rišlumo.

3.2. Tekstų rūšys ir žanrai

Samprotavimo rašinys. Vieša kalba. Anotacija (knygos, kito kūrinio). Biografinė žinutė (lenk. *biogram*). Nesudėtingo mokslo populiarinimo teksto santrauka. Motyvacinis laiškas. Kūrybiniai bandymai, pvz., straipsnis, scenarijus, dienoraštis, tinklaraštis, eilėraščiai, dainų tekstai ir pan.).

3.3. Rašymo technika ir rašyba, teksto pateikimas

Sklandus, aiškus ir taisyklingas rašymas. Sklandus kompiuterinis rašymas. Greitas rašymas, taikant planą, santrumpas, sutrumpinimus, simbolius ir kitas strategijas. Kompiuterinis teksto redagavimas. Įvairios iliustracinės medžiagos tinkamas panaudojimas.

Rašybos, skyrybos ir kalbos kultūros taisyklių taikymas.

Bibliografinis šaltinių aprašas.

10 klasė

3.1. Rišlauso teksto kūrimas ir redagavimas

9 klasės medžiagos kartojimas ir gilinimas.

Loginių ryšių tarp teksto dalių rūšys: chronologinis, priežasties – pasekmės, situacija – vertinimas, epizodas – refleksija, bendra – detalu). Argumentų ir kontrargumentų seka tekste. Tikslingas aprašymo, pasakojimo, atpasakojimo, charakteristikos elementų ir citatų vartojimas samprotavimo tekste ir viešojoje kalboje.

Kalbos pažinimo žinių, žodyno ir įvairių gramatinių konstrukcijų vartojimas redaguojant, taisant ir tobulinant tekstą, siekiant teksto taisyklingumo, aiškumo, rišlumo.

3.2. Tekstų rūšys ir žanrai

Samprotavimo rašinys. Straipsnis. Recenzija. Nesudėtingo mokslo populiarinimo teksto santrauka. Vieša kalba. Anotacija.

Kūrybiniai bandymai.

3.3. Rašymo technika ir rašyba, teksto pateikimas

9 klasės medžiagos kartojimas ir gilinimas.

Kalbos (sistemos) pažinimas

1 klasė

Fonetika ir tarimas

Garsas ir raidė. Taisyklingas garsų žymėjimas raidėmis. Abėcėlė, raidžių pavadinimai. Balsiai ir priebalsiai. Skardieji ir duslieji, kietieji ir minkštieji priebalsiai.

Skiemuo. Žodžio skirstymas į skiemenis.

Žinomų ir vartojamų žodžių tarimas ir kirčiavimas.

Skirtumai tarp tarimo ir rašybos.

Sakinio intonacija.

Leksika ir žodžių daryba

Žodis ir reikšmė.

Žodyno plėtojimas pagal nurodytas kalbinės veiklos temas.

Kalbos dalys ir žodžių kaityba

Žodžiai, reiškiantys daiktų, asmenų, veikslių ir požymių pavadinimus.

Sintaksė ir skyryba

Vientisinis sakinytis.

Tiesioginiai, klausiamieji, skatinamieji, šaukiamieji sakiniai.

Skyrybos ženklai sakinio gale: taškas, klaustukas, šauktukas.

Kalba kaip socialinis reiškinys

Vartojamos Lietuvoje kalbos. Leksikos ir rašto skirtumų pavyzdžiai.

2 klasė

Fonetika ir tarimas

Raiškūs skaitymas ir kalbėjimas.

Balsių ir priebalsių taisyklingas ir raiškus tarimas ir žodžių kirčiavimas.

Balsių ir priebalsių skirstymas (pvz., skardieji ir duslieji, kietieji ir minkštieji).

Sakinio intonacija.

Leksika ir žodžių daryba

Giminiški žodžiai. Žodžio šaknis.

Sinonimų ir antonimų vartojimas.

Žodyno plėtojimas pagal nurodytas kalbinės veiklos temas.

Kalbos dalys ir žodžių kaityba

Daiktavardžio reikšmė ir gramatinės kategorijos: giminė, vienaskaita ir daugiskaita.

Būdvardžio reikšmė.

Veiksmažodžio reikšmė.

Sintaksė ir skyryba

Vientisinių ir išplėstinių sakinių sudarymas vartojant klausimus.

Klausiamųjų sakinių sudarymas.

Būdvardžių ir daiktavardžių derinimas gimine ir skaičiumi.

Kalba kaip socialinis reiškinys

Bendrinė kalba ir regioninis gimtosios kalbos variantas. Leksikos skirtumų pavyzdžiai.

3 klasė

Fonetika ir tarimas

Raiškūs grožinio teksto skaitymas.

Balsių ir priebalsių taisyklingas ir raiškus tarimas ir žodžių kirčiavimas.

Leksika ir žodžių daryba

Giminiški žodžiai. Žodžio sandara: šaknis, priešdėlis, priesaga ir galūnė.

Daugiareikšmiai žodžiai. Tiesioginė ir perkeltinė reikšmė.

Aiškinamasis baltarusių / lenkų / rusų / vokiečių kalbos žodynas. Abėcėlinė žodžių tvarka.

Žodyno plėtojimas pagal nurodytas kalbinės veiklos temas.

Kalbos dalys ir žodžių kaityba

Taisyklingų daiktavardžių ir būdvardžių formos. Linksnų pavadinimai ir klausimai.

Kamienas ir galūnė.

Prielinksnių vartojimas.

Bendratis. Veiksmažodžių (esamojo, būtojo ir būsimojo laiko) asmenavimas.

Asmeniniai įvardžiai (išrinkti linksniai).

Prieveiksmis.

Skaitvardžiai. Skaičiai ir datos.

Sintaksė ir skyryba

Vientisinių ir išplėstinių sakinių sudarymas.

Pagrindinės vientisinio sakinio dalys: tarinys (išreikštas asmenuojamąja veiksmažodžio forma) ir veiksnys (išreikštas daiktavardžio vardininku).

Būdvardžių ir daiktavardžių derinimas gimine, skaičiumi ir linksniumi.

Kreipinys, jo forma ir skyrybos būdai (kablelis, šauktukas).

Kalba kaip socialinis reiškinys

Bendrinė kalba ir regioninis gimtosios kalbos variantas. Leksikos, tarimo ir gramatikos (pvz., giminės) skirtumai.

4 klasė

Fonetika ir tarimas

Raiškūs grožinio teksto skaitymas. Eilėraščio intonacija ir ritmas.

Kalba ir raštas.

Balsių supanašėjimas. Skardžiųjų priebalsių suduslėjimas.

Būdinga kalbai priebalsių ir (ar) balsių kaita.

Taisyklingas žodžių kirčiavimas.

Leksika ir žodžių daryba

Giminiški žodžiai. Šaknies balsių ir priebalsių kaita giminiškuose žodžiuose.

Sinonimai, antonimai, vaizdingi žodžiai ir žodžių junginiai (apibūdina, pateikia pavyzdžių).

Priešdėlinių ir priesaginių žodžių daryba.

Baltarusių / lenkų / rusų / vokiečių kalbos rašybos žodynas.

Žodyno plėtojimas pagal nurodytas kalbinės veiklos temas, atitinkamų semantinių grupių žodžių daryba.

Kalbos dalys ir žodžių kaityba

Savarankiškos kalbos dalys (daiktavardis, būdvardis, veiksmažodis,rieveiksmis). Semantiniai ir (ar) gramatiniai kalbos dalių požymiai.

Taisyklingas daiktavardžių ir būdvardžių linksniavimas.

Dažniausiai vartojamų veiksmažodžių asmenavimas.

Prielinksnių ir jungtukų vartojimas.

Sintaksė ir skyryba

Sakinys ir sakinio atitikmuo.

Žodžiai, apibrėžiantys veiksnį ir tarinį, klausimų kėlimas sakinio žodžiams.

Žodžių derinimas sakinyje gimine, skaičiumi ir linksniu.

Sudėtiniai sujungiamieji ir prijungiamieji sakiniai pagrindiniams (pvz., priešinio, įvykio sekos, priežasties) santykiams išreikšti ir jų skyryba.

Pagrindinių prielinksnių vartojimas.

Tiesioginė ir netiesioginė kalba. Tiesioginės kalbos skyrybos ženklai (brūkšnys, dvitaškis, kabutės).

Kalba kaip socialinis reiškinys

Vartojamos Europoje kalbos. Žinomų kalbų leksikos ir gramatikos (pvz., daiktavardžių linksniavimo) panašumai ir skirtumai.

Dvikalbystės (daugiakalbystės) nauda ir padariniai.

5 klasė

Fonetika ir tarimas

Raiškusis grožinio teksto skaitymas. Eilėraščio intonacija, nuotaika ir ritmas.

Balsių ir priebalsių klasifikacija.

Taisyklingas ir raiškus žodžių tarimas ir šnekamoji kalba.

Sakytinės kalbos kultūra.

Leksika ir žodžių daryba

Sinonimai, antonimai, vaizdingi žodžiai ir žodžių junginiai (vartoja terminus, apibūdina, pateikia pavyzdžių).

Neologizmai, jų atsiradimo priežastis.

Paprastieji žodžiai ir dariniai. Žodžių darybos būdai baltarusių / lenkų / rusų / vokiečių kalboje.

Sinonimų žodynas.

Žodyno plėtojimas pagal nurodytas kalbinės veiklos temas, atitinkamų semantinių grupių žodžių daryba.

Kalbos dalys ir žodžių kaityba

Tikriniai ir bendriniai daiktavardžiai. Daiktavardžių ir būdvardžių linksniavimas.

Eigos ir įvykio veiksmažodžių skyrimas pagal klausimus. Veiksmažodžių kaitymas laikais ir asmenimis. asmenavimas laikais.

Veiksmažodžio liepiamoji nuosaka.

Būdvardžių irrieveiksmių laipsniavimas.

Asmeniniai, savybiniai, parodomieji įvardžiai. Asmeninių įvardžių linksniavimas.

Jaustukas ir išiktukas, jų vaidmuo sakinyje.

Sintaksė ir skyryba

Žodžių junginiai: pagrindinis ir priklausomasis žodis, klausimų kėlimas sakinio žodžiams.

Pagrindinės sakinio dalys: tarinys ir veiksnys. Antrininkės sakinio dalys: pažyminy, aplinkybės, papildinys.

Vienarūšės sakinio dalys ir jų skyryba (kablelis ir dvitaškis).

Dažniausiai vartojamų veiksmažodžių valdymas ir papildinių formos (taip pat su prielinksniais).

Jaustuko ir išiktuko skyryba sakinyje.

Kalba kaip socialinis reiškinys

Asmenvardžių ir vietovardžių kilmė. Liaudies etimologija.

Kalbų, vartojamų Lietuvoje, tarpusavio įtaka. Kitų kalbų įtakos padariniai gimtosios kalbos leksikos ir gramatikos (pvz., daiktavardžių giminės) lygmenyje.

6 klasė

Fonetika ir tarimas

Raiškiojo grožinio teksto skaitymo įgūdžių tobulinimas.

Taisyklingas priebalsių ir (ar) balsių tarimas įvairiose žodžio pozicijose. Priebalsių junginių tarimas.

Skolinių tarimas ir kirčiavimas.

Morfonologinė priebalsių ir balsių kaita (pvz., *k – cz*).

Taisyklingo bendrinės kalbos tarimo įgūdžių lavinimas.

Taisyklingos tarties žodynas.

Leksika ir žodžių daryba

Daugiareikšmiai žodžiai. Perkeltinės reikšmės atsiradimo būdai.

Frazeologizmai (atpažinimas ir vartojimas).

Skoliniai. Skolinių žodynas.

Šnekamosios kalbos leksikos ypatumai.

Žodyno plėtojimas pagal nurodytas kalbinės veiklos temas, atitinkamų semantinių grupių žodžių daryba.

Kalbos dalys ir žodžių kaityba

Skaitvardžių skirstymas pagal reikšmę: kiekiniai, kuopiniai, trupmeniniai ir kelintiniai. Kelintinių ir kiekinių skaitvardžių linksniavimas.

Įvardžių skirstymas pagal reikšmę. Įvardžių linksniavimas ir vartojimo ypatumai.

Prieveiksmių skirstymas pagal reikšmę ir struktūrą.

Būdvardžių irrieveiksmių laipsniavimo būdai.

Kitos nekaitomosios kalbos dalys ir jų vaidmuo sakinyje – prielinksnis, jungtukas, jaustukas ir išiktukas, dalelytė.

Norminis lenkų kalbos žodynas.

Sintaksė ir skyryba

Pagrindinės vientisinio sakinio dalys: tarinys ir veiksny. Tarinio ir veiksnio rūšys ir reikimo būdai.

Antrininkės sakinio dalys: pažyminy, aplinkybės, papildiny. Pažyminio rūšys, reikimo būdai ir tvarka sakinyje. Tiesioginis ir netiesioginis papildiny ir jo reikimo būdai. Aplinkybių skirstymas pagal reikšmę ir jų reikimo būdai.

Skaitvardžio ir daiktavardžio derinimas gimine ir linksniu.

Žodžiai ir posakiai, nesusiję su sakiniais (kreipiniai, įterpiniai), ir jų skyryba.

Įvairių rūšių sudėtiniai sujungiamieji sakiniai, jų jungimo būdai ir skyryba. Sujungiamieji jungtukai.

Kablelio, brūkšnio, skliaustelių vartojimas.

Kalba kaip socialinis reiškinys

Buitinis (šnekamasis) stilius, jo požymiai ir vartojimo sritys.

Baltarusių / lenkų / rusų / vokiečių kalbos buitinio stiliaus Lietuvoje ypatumai. Kitų kalbų poveikio pavyzdžiai (pvz., leksikos, tarties) šnekamojoje kalboje.

Kitų Lietuvoje vartojamų kalbų poveikis baltarusių / lenkų / rusų / vokiečių kalbos linksniavimui ir asmenavimui.

7 klasė

Fonetika ir tarimas

Igytų žemesnėse klasėse žinių kartojimas ir gilinimas, įgūdžių taikymas ir tobulinimas naujuose kalbos vartojimo kontekstuose.

Leksika ir žodžių daryba

Homonimai.

Frazeologizmai ir jų kilmė. Frazeologizmų vartojimo ypatumai.

Ekspresyvioji leksika, stilistiniai žodžių atspalviai.

Internetiniai baltarusių / lenkų / rusų / vokiečių kalbos žodynai.

Žodyno plėtojimas pagal nurodytas kalbinės veiklos temas, atitinkamų semantinių grupių žodžių daryba.

Kalbos dalys ir žodžių kaityba

Kuopinių skaitvardžių linksniavimas ir jų vartosena.

Konstrukcijų, susidedančių iš kelių skaitvardžių, linksniavimas.

Eigos ir įvykio veiksmažodžiai. Dalyvių daryba, rūšys ir vartosena.

Veiksmažodžio tariamoji nuosaka.

Beasmenės veiksmažodžio formos

Sintaksė ir skyryba

Igytų 6 klasėje žinių apie sakinio dalis kartojimas, gilinimas ir taikymas naujuose kontekstuose. Sakinio dalių reiškinys įvairiomis kalbos dalimis.

Žodžių junginių rūšys (derinimas, valdymas, šliejimas).

Veiksmažodžių valdymo ypatumai baltarusių / lenkų / rusų / vokiečių kalboje.

Dalyvinis sakinio atitikmuo ir jo skyryba.

Išplėstinis dalyvinis pažyminytis ir jo skyryba.

Tiesioginės kalbos skyryba. Tiesioginės kalbos keitimas netiesiogine kalba.

Citatų pateikimo būdai ir skyryba.

Kabučių vartojimo atvejai.

Kalba kaip socialinis reiškinytis

Mokslo populiarinimo tekstų paskirtis ir kalbos ypatumai.

Bendrinė kalba, tarmės ir žargonai. Jaunimo žargonas. Jaunimo žargono specifika Lietuvoje. Žargoninės leksikos pavyzdžiai.

Kitų Lietuvoje vartojamų kalbų poveikis baltarusių / lenkų / rusų / vokiečių kalbos žodžių junginių struktūrai (pvz., linksnio forma, prielinksnis).

8 klasė

Fonetika ir tarimas

Igytų žemesnėse klasėse žinių kartojimas ir gilinimas, įgūdžių taikymas ir tobulinimas naujuose kalbos vartojimo kontekstuose.

Leksika ir žodžių daryba

Bendros ir konkrečios reikšmės žodžiai. Hiperonimai.

Frazeologizmų klasifikacija pagal sintaksinius ryšius.

Archaizmai, pasenusi leksika ir neologizmai.

Sudurtiniai žodžiai, jų rūšys ir darybos būdai.

Sutrumpinimai ir santrumpos. Santrumpų darybos būdai.

Frazeologijos žodynas.

Žodyno plėtojimas pagal nurodytas kalbinės veiklos temas, atitinkamų semantinių grupių žodžių daryba.

Kalbos dalys ir žodžių kaityba

Daiktavardžių linksniavimo ypatumai, galūnių pasirinkimo kriterijai.

Tikrinių daiktavardžių (asmenvardžių ir vietovardžių) linksniavimas.

Veikiamoji ir neveikiamoji veiksmažodžio rūšys, jų vartosena. Veikiamosios rūšies keitimas neveikiamąja rūšimi.

Dalelytė, jos vaidmuo kalboje.

Sintaksė ir skyryba

Igytų 5–7 klasėje žinių apie kalbos dalis kartojimas, gilinimas ir taikymas naujuose kontekstuose. Kalbos dalių sintaksinis vaidmuo sakinyje.

Sudėtiniai prijungiamieji sakiniai, jų rūšys, šalutinių sakinių jungimo būdai ir skyryba. Prijungiamieji jungtukai.

Jungtukų vartoseną ir stilistinis atspalvis.

Mišrieji sudėtiniai sakiniai.

Sakinių priklausomybės.

Kabliataškio vartojimo atvejai.

Kalba kaip socialinis reiškinys

Dalykinio stiliaus kalbos ypatumai.

Kalba kaip istoriškai besikeičiantis reiškinys. Leksika – greičiausiai kintanti kalbos sistemos dalis. Pasenusieji ir naujieji žodžiai.

Kitų Lietuvoje vartojamų kalbų poveikis baltarusių / lenkų / rusų / vokiečių kalbos sintaksinėms konstrukcijoms ir žodžių tvarkai.

9 klasė

Fonetika ir tarimas

Igytų žemesnėse klasėse žinių kartojimas ir gilinimas, įgūdžių taikymas ir tobulinimas naujuose kalbos vartojimo kontekstuose.

Leksika ir žodžių daryba

Igytų 5–8 klasėse žinių kartojimas ir gilinimas, įgūdžių taikymas ir tobulinimas naujomis sąlygomis.

Frazeologizmų klasifikacija pagal kilmę.

Leksiniai skoliniai ir jų kilmė.

Žodyno plėtojimas pagal nurodytas kalbinės veiklos temas, atitinkamų semantinių grupių žodžių daryba.

Kalbos dalys ir žodžių kaityba

Igytų 5–8 klasėse žinių kartojimas ir gilinimas, įgūdžių taikymas ir tobulinimas naujomis sąlygomis.

Kalbos dalių, jų gramatinių požymių atpažinimas sintaksinėje sakinio analizėje.

Taisyklingos gramatinių formų vartosenos sisteminimas (pvz., lentelės, žemėlapiu forma).

Tipinių gramatikos klaidų atpažinimas ir taisymas nurodytuose tekstuose. Norminių šaltinių naudojimas.

Sintaksė ir skyryba

Igytų 6–8 klasėse žinių kartojimas ir gilinimas, gebėjimų taikymas ir tobulinimas naujomis kalbos vartojimo sąlygomis. Įvairių sintaksinių konstrukcijų keitimas (pvz., vientisinius sakinius paversti sudėtiniais sakiniu), siekiant stiliaus aiškumo. Pagrindinių skyrybos ženklų (kablelio, brūkšnio, dvitaškio, daugtaškio, skliaustų, kabučių, kabliataškio) funkcijos ir vartojimo taisyklės.

Kalba kaip socialinis reiškinys

Tautų tarpusavio kontaktai ir kalbiniai skoliniai istoriniame kontekste.

Indoeuropiečių kalbų svarbiausios grupės (germanų, romanų, slavų, baltų). Slavų kalbos ir jų giminystės ryšiai. Bendra leksika. Baltarusių / lenkų / rusų kalbos ypatumai.

Kitų Lietuvoje vartojamų kalbų poveikis baltarusių / lenkų / rusų / vokiečių kalbai, skirtumų atpažinimas.

10 klasė

Fonetika ir tarimas

Igytų žemesnėse klasėse žinių kartojimas ir gilinimas, įgūdžių taikymas ir tobulinimas naujuose kalbos vartojimo kontekstuose.

Leksika ir žodžių daryba

Igytų 5–8 klasėse žinių kartojimas ir gilinimas, įgūdžių taikymas ir tobulinimas naujomis sąlygomis.

Naujadarai. Leksikos internacionalizacija.

Senų ir naujų skolinių adaptacija lenkų kalboje.

Žodyno plėtojimas pagal nurodytas kalbinės veiklos temas, atitinkamų semantinių grupių žodžių daryba.

Kalbos dalys ir žodžių kaityba

Igytų 5–8 klasėse žinių kartojimas ir gilinimas, įgūdžių taikymas ir tobulinimas naujomis sąlygomis.

Kalbos dalių, jų gramatinių požymių atpažinimas ir jų stilistinio vaidmens suvokimas tekstų analizėje.

Tipinių gramatikos klaidų atpažinimas ir taisymas redaguojant savo rašinį. Įvairių norminių šaltinių naudojimas.

Sintaksė ir skyryba

Igytų 6–8 klasėse žinių kartojimas ir gilinimas, gebėjimų taikymas ir tobulinimas naujomis kalbos vartojimo sąlygomis.

Įvairių sinoniminių sintaksinių konstrukcijų taikymas, siekiant stiliaus aiškumo ir žanro tikslumo. Būdingų dalykinei kalbai konstrukcijų (pvz., beasmenių sakinių su neveikiamosios rūšies dalyvių formomis) vartojimas.

Pagrindinių skyrybos ženklų (kablelio, brūkšnio, dvitaškio, daugtaškio, skliaustų, kabučių, kabliataškio) vartojimo skirtumai baltarusių / lenkų / rusų / vokiečių ir lietuvių kalbose.

Kalba kaip socialinis reiškinys

Globalizacijos procesų poveikis tautinėms kalboms. Anglų kalbos įtaka.

Baltarusių / lenkų / rusų ir lietuvių kalbų giminystės ryšiai. Leksikos ir gramatikos panašumai. Lietuvių–baltarusių / lenkų / rusų kalbų žodynas. Vertimo bandymai.

Kitų Lietuvoje vartojamų kalbų poveikis baltarusių / lenkų / rusų / vokiečių kalbai, skirtumų atpažinimas.

Literatūros ir kultūros pažinimas

1 klasė

I. GROŽINIO TEKSTO ANALIZĖ, INTERPRETACIJA IR VERTINIMAS

Kūrinio analizė literatūros rūšių kontekste.

Lyrikos analizė:

- temos nusakymas;
- eilėraščio elementų: eilutės, strofos – atpažinimas.

Epikos analizė:

- vaizduojamo pasaulio elementų: veikėjų, vietos, įvykio – aptarimas;
- temos nusakymas.

Dramos analizė:

- dramos kūrinio savitumo supratimas skaitant vaidmenimis ar vaidinant dramos kūrinio ištrauką.

Eiliuoto ir prozos kūrinio pagrindinių skirtumų suvokimas.

Literatūros žanrai

Skaityto kūrinio, kaip antai mįslė, patarlė, skaičiuotė, pasaka, legenda, daina, atpažinimas.

Meninė kalba ir jos funkcijos

Grožinės (meninės) kalbos ir šnekamosios kalbos atpažinimas. Atpažinimas literatūriniame tekste: pakartojimo, garsų pamėgdžiojimo ir tipiškos pasakoms kalbinės formulės. Jų funkcijų aptarimas.

Literatūrinio teksto interpretacija ir vertinimas:

- netiesiogiai pasakytų minčių atpažinimas ir jų paaiškinimas, kai yra suteikiama pagalba;
- įspūdžio, patirto skaitant kūrinį, išsakymas;
- grožinio teksto nuotaikos (linksmi, liūdni, juokingi kūriniai / epizodai) nusakymas;
- labiausiai patikusios (vaizdingiausios, įdomiausios, juokingiausios ar pan.) teksto vietos nurodymas;
- savo nuomonės apie perskaitytą tekstą išsakymas, remiantis iliustracijomis, asmenine patirtimi;
- nusakymas, ar įvykiai išties galėjo atsitikti, ar yra išgalvoti.

Kitų kultūros tekstų analizė ir interpretacija:

- filmų, animacijos, spektaklių vaikams aptarimas;
- savo įspūdžio ir nuomonės išsakymas.

II. NAGRINĖJAMŲ KŪRINIŲ TEMATIKA

Pateikiamos temos, kurios nagrinėjamos įvairiais aspektais pasirenkant grožinės literatūros kūrinius ir įvairius kultūros tekstus.

- Svarbiausi dalykai mano gyvenime.
- Aš ir mano šeima.
- Kur prasideda Tėvynė.
- Stebuklinga juoko galia.

III. KULTŪROS TEKSTŲ ATRANKA

Atsižvelgiant į mokinių amžių ir interesus, pateiktą nagrinėjamų kūrinių tematiką, skaitymui pasirenkami kūriniai:

- įvairių literatūros rūšių, tautosakos;
- skirtingų laikotarpių;

- žymiausių gimtosios ir visuotinės literatūros autorių;
- autorių, kurių kūryba ar biografija susijusi su Lietuva.

Bendrasias programas lydinčiose metodinėse rekomendacijose bus pateiktas Rekomenduojamų autorių ir kūrinių sąrašas.

IV. DALYVAVIMAS KULTŪRINIAME GYVENIME

Pateikiamos įvairios kultūrinio ugdymo formos, kurių tikslas – padėti įtvirtinti per kalbos ir literatūros pamokas įgytas žinias ir gebėjimus, tobulinti kritinio mąstymo gebėjimus, ugdyti kūrybiškumą, socialinius emocinius įgūdžius, pilietines nuostatas atliekant mokomąsias užduotis:

- pamokos skirtingose kultūrinėse erdvėse (pvz., teminiai užsiėmimai, dirbtuvės), susietos su tam tikromis temomis;
- mokykliniai renginiai (pvz., konkursai, olimpiados, festivaliai);
- susipažinimas su žymiausiomis Baltarusijos / Lenkijos / Rusijos / Vokietijos ir Lietuvos asmenybėmis.

Literatūros ir kultūros pažinimas. 2 klasė

I. GROŽINIO TEKSTO ANALIZĖ, INTERPRETACIJA IR VERTINIMAS

Kūrinio analizė literatūros rūšių kontekste.

Lyrikos analizė:

- temos nusakymas;
- eilėraščio elementų: eilutės, strofos – atpažinimas.

Epikos analizė:

- temos nusakymas;
- eilėraščio elementų: eilutės, strofos atpažinimas.

Dramos analizė:

dramos kūrinio savitumo supratimas skaitant vaidmenimis ar vaidinant dramos kūrinio ištrauką.

Eiliuoto ir prozos kūrinio pagrindinių skirtumų suvokimas.

Literatūros žanrai

Skaityto kūrinio, kaip antai mįslė, patarlė, skaičiuotė, pasaka, legenda, daina, atpažinimas.

Meninė kalba ir jos funkcijos

Grožinės (meninės) kalbos ir šnekamosios kalbos atpažinimas. Atpažinimas literatūriniame tekste: pakartojimo, garsų pamėgdžiojimo ir tipiškos pasakoms kalbinės formulės. Jų funkcijų aptarimas.

Grožinio teksto interpretacija ir vertinimas:

- netiesiogiai pasakytų minčių atpažinimas ir jų paaiškinimas, kai yra suteikiama pagalba;
- įspūdžio, patirto skaitant kūrinį, išsakymas;
- grožinio teksto nuotaikos (linksmi, liūdni, juokingi kūriniai / epizodai) nusakymas;
- labiausiai patikusios (vaizdingiausios, įdomiausios, juokingiausios ar pan.) teksto vietos nurodymas;
- veikėjų aptarimas, jų santykių ir veiksmų paaiškinimas;
- savo nuomonės apie perskaitytą tekstą išsakymas, remiantis iliustracijomis, asmenine patirtimi;
- nusakymas, ar įvykiai išties galėjo atsitikti, ar yra išgalvoti.

Kitų kultūros tekstų analizė ir interpretacija:

- filmų, animacijų, spektaklių vaikams aptarimas;
- savo įspūdžio ir nuomonės išsakymas.

II. NAGRINĖJAMŲ KŪRINIŲ TEMATIKA

Pateikiamos temos, kurios nagrinėjamos įvairiais aspektais pasirenkant grožinės literatūros kūrinius ir įvairius kultūros tekstus.

- Aš ir mano draugai.
- Mus supantis pasaulis.
- Artima ir tolima kaimynystė.
- Svajonės.

III. KULTŪROS TEKSTŲ ATRANKA

Atsižvelgiant į mokinių amžių ir interesus, pateiktą nagrinėjamų kūrinių tematiką, skaitymui pasirenkami kūriniai:

- įvairių literatūros rūšių, tautosakos;

- skirtingų laikotarpių;
- žymiausių gimtosios ir visuotinės literatūros autorių;
- autorių, kurių kūryba ar biografija susijusi su Lietuva.

Bendrasias programas lydinčiose metodinėse rekomendacijose bus pateiktas Rekomenduojamų autorių ir kūrinių sąrašas.

IV. DALYVAVIMAS KULTŪRINIAME GYVENIME

Pateikiamos įvairios kultūrinio ugdymo formos, kurių tikslas – padėti įtvirtinti per kalbos ir literatūros pamokas įgytas žinias ir gebėjimus, tobulinti kritinio mąstymo gebėjimus, ugdyti kūrybiškumą, socialinius emocinius įgūdžius, pilietines nuostatas atliekant mokomasias užduotis:

- pamokos įvairiose kultūrinėse erdvėse (pvz., teminiai užsiėmimai, dirbtuvės), susietos su tam tikromis temomis;
- mokykliniai renginiai (pvz., konkursai, olimpiados, festivaliai);
- susipažinimas su žymiausiomis Baltarusijos / Lenkijos / Rusijos / Vokietijos ir Lietuvos asmenybėmis.

Literatūros ir kultūros pažinimas. 3 klasė

I. GROŽINIO TEKSTO ANALIZĖ, INTERPRETACIJA IR VERTINIMAS

Kūrinio analizė literatūros rūšių kontekste

Lyrikos analizė:

- eilėraščio herojų apibūdinimas;
- temos ir teksto nuotaikos nusakymas;
- eilėraščio elementų: eilutės, strofos, ritmo, priedainio – atpažinimas.

Epikos analizė:

- vaizduojamo pasaulio elementų: veikėjų, laiko, vietos, įvykio – aptarimas;
- temos ir pagrindinės teksto minties nusakymas;
- pagrindinių kūrinio veikėjų nurodymas.

Dramos analizė:

- dramos elementų: dialogo, scenos, veikėjų – atpažinimas;
- dramos kūrinio savitumo supratimas skaitant vaidmenimis ar vaidinant dramos kūrinio ištrauką.

Eiliuoto, prozos ir dramos kūrinio pagrindinių skirtumų suvokimas.

Literatūros žanrai

Skaitytų kūrinių žanrų (mįslės, patarlės, skaičiuotės, pasakos, legendos, dainos) atpažinimas.

Meninė kalba ir jos funkcijos

Meninės kalbos ir šnekamosios kalbos skyrimas. Atpažinimas literatūriniame tekste: epiteto, perkeltinės reikšmės žodžių, pakartojimo, garsų pamėgdžiojimo ir tipiškos pasakoms kalbinės formulės. Jų funkcijų aptarimas.

Grožinio teksto interpretacija ir vertinimas:

- netiesiogiai pasakytų minčių paaiškinimas remiantis savo žinojimu ir vertybėmis;
- įspūdžio išsakymas, grožiniame kūrinyje vaizduojamų situacijų aptarimas;
- grožinio teksto nuotaikos apibūdinimas ir savo nuomonės išsakymas.

Kitų kultūros tekstų analizė ir interpretacija:

- filmų, animacijos, spektaklių vaikams aptarimas;
- savo įspūdžio ir nuomonės išsakymas.

II. NAGRINĖJAMŲ KŪRINIŲ TEMATIKA

Pateikiamos temos, kurios nagrinėjamos įvairiais aspektais pasirenkant grožinės literatūros kūrinius ir įvairius kultūros tekstus.

- Mano mintys, jausmai, nuotaikos.
- Žmonių ir gyvūnų pasaulis.
- Praeities paslaptys.
- Menas mano aplinkoje.

III. KULTŪROS TEKSTŲ ATRANKA

Atsižvelgiant į mokinių amžių ir interesus, pateiktą nagrinėjamų kūrinių tematiką, skaitymui pasirenkami kūriniai:

- įvairių literatūros rūšių, tautosakos;

- skirtingų laikotarpių;
- žymiausių gimtosios ir visuotinės literatūros autorių;
- autorių, kurių kūryba ar biografija susijusi su Lietuva.

Bendrašias programas lydinčiose metodinėse rekomendacijose bus pateiktas Rekomenduojamų autorių ir kūrinių sąrašas.

IV. DALYVAVIMAS KULTŪRINIAME GYVENIME

Pateikiamos įvairios kultūrinio ugdymo formos, kurių tikslas – padėti įtvirtinti per kalbos ir literatūros pamokas įgytas žinias ir gebėjimus, tobulinti kritinio mąstymo gebėjimus, ugdyti kūrybiškumą, socialinius emocinius įgūdžius, pilietines nuostatas atliekant mokomąsias užduotis:

- pamokos įvairiose kultūrinėse erdvėse (pvz., edukacinės ekskursijos, teminiai užsiėmimai, dirbtuvės), susietos su tam tikromis temomis;
- projektinė veikla (dalykiniai ir tarpdalykiniai projektai; mokykliniai ir regioniniai projektai);
- mokykliniai ir tarpmokykliniai renginiai (pvz., konkursai, olimpiados, festivaliai);
- bendradarbiavimas su kultūros institucijomis (pvz., bibliotekomis, muziejais);
- susipažinimas su žymiausiais Baltarusijos / Lenkijos / Rusijos / Vokietijos ir Lietuvos kūrėjais ir mokslininkais;
- susipažinimas su svarbiausiais istoriniais ir kultūriniais įvykiais (žr. Bendrašias programas lydinčiose Metodinėse rekomendacijose).

Literatūros ir kultūros pažinimas. 4 klasė

I. GROŽINIO TEKSTO ANALIZĖ, INTERPRETACIJA IR VERTINIMAS

Kūrinio analizė literatūros rūšių kontekste

Lyrikos analizė:

- eilėraščio herojų, adresato, lyrinio herojaus apibūdinimas;
- temos ir teksto nuotaikos nusakymas;
- eilėraščio elementų: eilutės, strofos, rimo, ritmo, **priedainio** – atpažinimas.

Epikos analizė:

- kūrinio pagal veiksmo nuoseklumą analizavimas;
- vaizduojamo pasaulio elementų: veikėjų, laiko, vietos, įvykio – aptarimas;
- temos ir pagrindinės teksto minties nusakymas;

- pagrindinių ir antraeilių kūrinio veikėjų nurodymas.

Dramos analizė:

- dramos elementų: dialogo, scenos, veikėjų – atpažinimas;
- dramos kūrinio savitumo supratimas skaitant vaidmenimis ar vaidinant dramos kūrinio ištrauką.

Eiliuoto, prozos ir dramos kūrinio pagrindinių skirtumų suvokimas.

Literatūros žanrai

Skaitytų kūrinių žanrų (mįslės, patarlės, skaičiuotės, pasakos, legendos, dainos) atpažinimas.

Meninė kalba ir jos funkcijos

Grožinės (meninės) kalbos ir šnekamosios kalbos atpažinimas. Atpažinimas literatūriniame tekste: epiteto, perkeltinės reikšmės žodžių, pakartojimo, garsų pamėgdžiojimo ir tipiškos pasakoms kalbinės formulės. Jų funkcijų aptarimas.

Grožinio teksto interpretacija ir vertinimas:

- netiesiogiai pasakytų minčių paaiškinimas remiantis savo žinojimu ir vertybėmis;
- įspūdžio išsakymas, grožiniame kūrinyje vaizduojamų situacijų aptarimas;
- grožinio teksto nuotaikos apibūdinimas ir savo nuomonės išsakymas.

Kitų kultūros tekstų analizė ir interpretacija:

- sąmoningas ir dėmesingas filmų, koncertų, spektaklių vaikams žiūrėjimas ir aptarimas.

II. NAGRINĖJAMŲ KŪRINIŲ TEMATIKA

Pateikiamos temos, kurios nagrinėjamos įvairiais aspektais pasirenkant grožinės literatūros kūrinius ir įvairius kultūros tekstus.

- Mano vidinis pasaulis. / Vidinis vaiko pasaulis.
- Už kiemo ribų (apie platųjį pasaulį).
- Kelionės po Lietuvą ir pasaulį.
- Knygų personažai – mano draugai.

III. KULTŪROS TEKSTŲ ATRANKA

Atsižvelgiant į mokinių amžių ir jų interesus, pateiktą nagrinėjamų kūrinių tematiką, skaitymui pasirenkami kūriniai:

- įvairių literatūros rūšių, tautosakos;
- skirtingų laikotarpių;
- žymiausių gimtosios ir visuotinės literatūros autorių;
- autorių, kurių kūryba ar biografija susijusi su Lietuva.

Bendrasias programas lydinčiose metodinėse rekomendacijose pateiktas Rekomenduojamų autorių ir kūrinių sąrašas.

IV. DALYVAVIMAS KULTŪRINIAME GYVENIME

Pateikiamos įvairios kultūrinio ugdymo formos, kurių tikslas – padėti įtvirtinti per kalbos ir literatūros pamokas įgytas žinias ir gebėjimus, tobulinti kritinio mąstymo gebėjimus, ugdyti kūrybiškumą, socialinius emocinius įgūdžius, pilietines nuostatas atliekant mokomasias užduotis:

- pamokos įvairiose kultūrinėse erdvėse (pvz., edukacinės ekskursijos, teminiai užsiėmimai, dirbtuvės), susietos su tam tikromis temomis;
- projektinė veikla (dalykiniai ir tarpdalykiniai projektai; mokykliniai ir regioniniai projektai);
- mokykliniai, tarpmokykliniai ir respublikiniai renginiai (pvz., konkursai, olimpiados, festivaliai);
- bendradarbiavimas su kultūros institucijomis (pvz., bibliotekomis, muziejais);
- susipažinimas su žymiausiais Baltarusijos / Lenkijos / Rusijos / Vokietijos ir Lietuvos kūrėjais ir mokslininkais;
- susipažinimas su svarbiausiais istoriniais ir kultūriniais įvykiais (žr. Bendrasias programas lydinčiose Metodinėse rekomendacijose).

Literatūros ir kultūros pažinimas. 5 klasė

I. GROŽINIO TEKSTO ANALIZĖ, INTERPRETACIJA IR VERTINIMAS

Kūrinio analizė literatūros rūšių kontekste

Lyrikos analizė:

- lyrinio subjekto, kolektyvinio lyrinio subjekto, adresato, eilėraščio herojaus apibūdinimas;
- temos, nuotaikos ir pagrindinės teksto minties nusakymas;
- poetinių vaizdų išskyrimas;
- eilėraščio elementų: eilutės, strofos, rimo, ritmo – atpažinimas.

Epikos analizė:

- vaizduojamo pasaulio elementų: veikėjo, laiko, įvykio, siužeto – aptarimas;
- pirmojo ir trečiojo asmens pasakojimų išskyrimas ir jų funkcijų kūrinyje nurodymas;
- pagrindinių ir kitų kūrinio veikėjų nurodymas, jų ypatybių ir poelgių apibūdinimas;
- temos ir pagrindinės teksto minties nusakymas;
- literatūrinės fantastikos atpažinimas; realistinių ir fantastinių kūriniių elementų išskyrimas ir paaiškinimas;
- kūrinio konstrukcinių elementų funkcijų: veiksmo užuomazgos, konflikto, kulminacijos ir atomazgos – aptarimas.

Dramos analizė:

- dramos elementų: scenos, akto, veikėjo, monologo, dialogo, remarkos – atpažinimas.

Eiliuoto, prozos ir dramos kūrinio pagrindinių skirtumų suvokimas.

Literatūros žanrų ypatumai

Skaityto kūrinio (pasakos, pasakėčios, parabolės, mito, dienoraščio) atpažinimas ir jo žanro ypatybių nurodymas.

Meninė kalba ir jos funkcijos

Atpažinimas literatūriniame tekste: epiteto, palyginimo, personifikacijos, animizacijos, apostrofos arba kreipinio, perkeltinės reikšmės žodžių, mažybinių žodžių, pakartojimo, garsų pamėgdžiojimo ir tipiškos pasakoms kalbinės formulės. Jų funkcijų aptarimas.

Grožinio teksto interpretacija ir vertinimas:

- netiesiogiai pasakytų minčių paaiškinimas remiantis savo žinojimu ir vertybėmis;
- įspūdžio išsakymas, grožiniame kūriniije vaizduojamų situacijų aptarimas;
- grožinio teksto nuotaikos apibūdinimas ir savo nuomonės išsakymas.

Kitų kultūros tekstų analizė ir interpretacija (pavyzdžiui, spektaklis, filmas)

Atlieka kitų kultūros tekstų analizę ir interpretaciją, bet daugiausia dėmesio skiria spektakliui ir filmui:

- teatro spektaklio sudarančių elementų (aktorius, scena, režisierius, dekoracija) išskyrimas ;
- filmo ir televizijos kūriniių elementų (aktorius, scenarijaus autorius, režisierius, kadras) išskyrimas.

II. NAGRINĖJAMŲ KŪRINIŲ TEMATIKA

Pateikiamos temos, kurios nagrinėjamos įvairiais aspektais pasirenkant grožinės literatūros kūrinius ir įvairius kultūros tekstus.

- Vaikystės pasaulis: emocijos, jausmai, patirtis, svajonės ir pomėgiai.
- Namai. Šeima. Vaikų ir suaugusiųjų pasaulis.
- Gimtinė. Senųjų laikų atgarsiai.
- Kasdienybės stebuklai, sapnai, svajonės, vaizduotė.

III. KULTŪROS TEKSTŲ ATRANKA

Atsižvelgiant į mokinių amžių ir interesus, pateiktą nagrinėjamų kūrinių tematiką, skaitymui pasirenkami kūriniai:

- įvairių rūšių ir žanrų;
- skirtingų laikotarpių, įvairios tematikos;
- žymiausių gimtosios ir visuotinės literatūros atstovų;
- autorių, kurių kūryba ar biografija susijusi su Lietuva;
- įvairių literatūros tipų – istorinės, nuotykių ir detektyvinės, komiškosios, fantastinės, populiariosios;
- baltarusių / lenkų / rusų / vokiečių, lietuvių ir kitų tautų pasakos;
- bibliniai pasakojimai ir mitai (adaptuoti vaikams), regiono legendos;
- dainos ir dainelės, skaičiuotės, mįslės, patarlės.

Rinkdamasis tekstus, mokytojas turėtų atsižvelgti, kad mokiniai turėtų perskaityti ir aptarti bent 5 stambesnės formos kūrinius (romanus, apysakas, dramas) ir smulkesnių žanrų kūrinių (pasakų, legendų, apsakymų, eilėraščių).

Bendrąsias programas lydinčiose metodinėse rekomendacijose pateiktas Rekomenduojamų autorių ir kūrinių sąrašas.

IV. DALYVAVIMAS KULTŪRINIAME GYVENIME

Pateikiamos įvairios kultūrinio ugdymo formos, kurių tikslas – padėti įtvirtinti per kalbos ir literatūros pamokas įgytas žinias ir gebėjimus, tobulinti kritinio mąstymo gebėjimus, ugdyti kūrybiškumą, socialinius emocinius įgūdžius, pilietines nuostatas atliekant mokomąsias užduotis:

- pamokos įvairiose kultūrinėse erdvėse (pvz., edukacinės ekskursijos, teminiai užsiėmimai, dirbtuvės), susietos su tam tikromis temomis;

- projektinė veikla (dalykiniai ir tarpdalykiniai projektai; mokykliniai ir regioniniai projektai);
- mokykliniai, tarpmokykliniai ir respublikiniai renginiai (pvz., konkursai, olimpiados, festivaliai);
- bendradarbiavimas su kultūros institucijomis (pvz., bibliotekomis, muziejais);
- susipažinimas su žymiausiais Baltarusijos / Lenkijos / Rusijos / Vokietijos ir Lietuvos kūrėjais ir mokslininkais;
- susipažinimas su svarbiausiais istoriniais ir kultūriniais įvykiais (žr. Bendrąsias programas lydinčiose Metodinėse rekomendacijose).

Literatūros ir kultūros pažinimas. 6 klasė

I. GROŽINIO TEKSTO ANALIZĖ, INTERPRETACIJA IR VERTINIMAS

Kūrinio analizė literatūros rūšių kontekste

Lyrikos analizė:

- lyrinio subjekto, kolektyvinio lyrinio subjekto, adresato, eilėraščio herojaus apibūdinimas;
- temos, nuotaikos, pagrindinės teksto minties ir prasmės nusakymas;
- poetinių vaizdų išskyrimas;
- eilėraščio elementų: eilutės, strofos, rimo, ritmo – atpažinimas.

Epikos analizė:

- vaizduojamo pasaulio elementų: veikėjo, laiko, įvykio, siužeto – aptarimas;
- pirmojo ir trečiojo asmens pasakojimų išskyrimas ir jų funkcijų kūrinyje nurodymas;
- pagrindinių ir kitų kūrinio veikėjų nurodymas, jų ypatybių ir poelgių apibūdinimas;
- temos ir pagrindinės teksto minties nusakymas;
- literatūrinės fantastikos atpažinimas; realistinių ir fantastinių kūrinių elementų išskyrimas ir paaiškinimas;
- kūrinio konstrukcinių elementų funkcijų: veiksmo užuomazgos, konflikto, kulminacijos ir atomazgos – aptarimas.

Dramos analizė:

- dramos elementų: scenos, akto, veikėjo, monologo, dialogo, remarkos – atpažinimas.

Eiliuoto, prozos ir dramos kūrinio pagrindinių skirtumų suvokimas.

Literatūros žanrų ypatumai

Skaityto kūrinio (parabolės, mito, novelės, dienoraščio, romano) atpažinimas ir jo žanro ypatybių nurodymas.

Meninė kalba ir jos funkcijos

Atpažinimas literatūriniame tekste žemesnėse klasėse pažintų meninės raiškos priemonių ir supažindinimas su naujais: anafora, retoriniu klausimu. Jų funkcijų aptarimas.

Grožinio teksto interpretacija ir vertinimas:

- netiesiogiai pasakytų minčių paaiškinimas remiantis savo žinojimu ir vertybėmis;
- įspūdžio išsakymas, grožiniame kūrinyje vaizduojamų situacijų aptarimas;
- grožinio teksto nuotaikos apibūdinimas ir savo nuomonės išsakymas.

Kitų kultūros tekstų analizė ir interpretacija (pavyzdžiui, spektaklis, filmas)

Atlieka kitų kultūros tekstų analizę ir interpretaciją, bet daugiausia dėmesio skiria spektakliui ir filmui:

- teatro spektaklį sudarančių elementų (aktorius, scena, režisierius, dekoracija, charakterizavimas, kostiumai, muzika) išskyrimas;
- filmo ir televizijos kūrinių elementų (aktorius, scenarijaus autorius, režisierius, operatorius, muzika, kadras) išskyrimas;
- supratimas, kas yra literatūros kūrinių adaptavimas (pvz., filmas, scena, radijas), literatūrinio teksto ir jo adaptavimo skirtumų atskleidimas.

II. NAGRINĖJAMŲ KŪRINIŲ TEMATIKA

Pateikiamos temos, kurios nagrinėjamos įvairiais aspektais pasirenkant grožinės literatūros kūrinius ir įvairius kultūros tekstus.

- Savęs pažinimas ir asmenybės tobulinimas. Draugystės stebuklas.
- Pasaulis. Hipotezės ir legendos apie pasaulio atsiradimą.
- Tėvynė. Praeities ir ateities jungtys.
- Vaizduotės galia. Tikrovės ir fantastikos pasaulis.

III. KULTŪROS TEKSTŲ ATRANKA

Atsižvelgiant į mokinių amžių ir interesus, pateiktą nagrinėjamų kūrinių problematiką, skaitymui ir nagrinėjimui pasirenkami kūriniai:

- įvairių rūšių ir žanrų;
- skirtingų laikotarpių, įvairios tematikos;
- žymiausių gimtosios ir visuotinės literatūros atstovų;
- autorių, kurių kūryba ar biografija susijusi su Lietuva;
- įvairių literatūros tipų – istorinės, nuotykių ir detektyvinės, komiškosios, fantastinės, populiariosios – kūrinių pavyzdžių;
- bibliniai pasakojimai ir mitai (adaptuoti vaikams), legendos;
- kiti kultūros tekstai (pvz., spektakliai, filmai, publicistika, muzikos kūriniai, televizijos laidos, dailė ir grafika, komiksai, reklama ir pan.).

Rinkdamasis tekstus, mokytojas turėtų atsižvelgti, kad mokiniai turėtų perskaityti ir aptarti bent 5 stambesnės formos kūrinius (romanus, apysakas, dramas) ir smulkesnių žanrų kūrinių (pasakų, legendų, apsakymų, eilėraščių).

Bendrąsias programas lydinčiose metodinėse rekomendacijose pateiktas Rekomenduojamų autorių ir kūrinių sąrašas.

IV. DALYVAVIMAS KULTŪRINIAME GYVENIME

Pateikiamos įvairios kultūrinio ugdymo formos, kurių tikslas – padėti įtvirtinti per kalbos ir literatūros pamokas įgytas žinias ir gebėjimus, tobulinti kritinio mąstymo gebėjimus, ugdyti kūrybiškumą, socialinius emocinius įgūdžius, pilietines nuostatas atliekant mokomąsias užduotis:

- pamokos įvairiose kultūrinėse erdvėse (pvz., edukacinės ekskursijos, teminiai užsiėmimai, dirbtuvės), susietos su tam tikromis temomis ir kūriniais;
- projektinė veikla (dalykiniai ir tarpdalykiniai projektai; mokykliniai ir regioniniai projektai);
- mokykliniai, tarpmokykliniai ir respublikiniai renginiai (pvz., konkursai, olimpiados, festivaliai);
- bendradarbiavimas su kultūros institucijomis (pvz., bibliotekomis, muziejais, teatrais);
- susipažinimas su žymiausiais Baltarusijos / Lenkijos / Rusijos / Vokietijos ir Lietuvos kūrėjais ir mokslininkais;
- susipažinimas su svarbiausiais istoriniais ir kultūriniais įvykiais (žr. Bendrąsias programas lydinčiose Metodinėse rekomendacijose).

Literatūros ir kultūros pažinimas. 7 klasė

I. GROŽINIO TEKSTO ANALIZĖ, INTERPRETACIJA IR VERTINIMAS

Kūrinio analizė literatūros rūšių kontekste

Lyrikos analizė:

- lyrinio subjekto, kolektyvinio lyrinio subjekto apibūdinimas;
- eilėraščio elementų: eilutės, strofos, rimo – atpažinimas;
- eilėraščio vyksmo: situacijos pradžios, kas vyksta, lyrinio subjekto / personažo nuotaikos, jausmų ir minčių apibūdinimas, poetinių vaizdų išskyrimas.

Epikos analizė:

- vaizduojamo pasaulio elementų: laiko, vietos, įvykio, siužeto – aptarimas; veikėjų, jų santykių, nuotaikos, jausmų, minčių palyginimas; tiesioginės, netiesioginės veikėjo charakteristikos aptarimas;
- pirmojo ir trečiojo asmens pasakojimų išskyrimas ir jų funkcijų kūrinyje nurodymas;
- pagrindinių ir kitų kūrinio veikėjų nurodymas ir jų ypatybių apibūdinimas;
- temos ir pagrindinės teksto minties nusakymas;
- kūrinio konstrukcinių elementų funkcijų: ekspozicijos, veiksmo užuomazgos, konflikto, kulminacijos ir atomazgos – aptarimas.

Dramos analizė:

- dramos elementų: konflikto, siužeto, veikėjo, scenos, akto, remarkos, replikos, monologo, dialogo, prologo, veiksmo, pagrindinio teksto ir remarkos – nurodymas;
- komedijos sąvokų žinojimas;
- motyvo ir veiksmų aiškinimas;
- veikėjų charakterių ir elgesio priežasčių analizavimas, charakterių palyginimas.

Literatūros žanrai

Žemesniųjų klasių žinių apie literatūros žanrus įtvirtinimas. Naujų žanrų: giesmės, soneto, himno, raudos, satyros, dokumentinio romano, istorinio romano, komedijos, fantastinės literatūros – mokymasis ir pagrindinių jų ypatybių išvardijimas.

Meninė kalba ir jos funkcijos

Literatūriniame tekste pažintas žemesniosiose klasėse nagrinėtų meninės (kalbinės) raiškos priemonių atpažinimas ir susipažinimas su naujais: alegorija, parafraze, simboliu, jų funkcijų nustatymas.

Grožinio teksto interpretacija ir vertinimas:

- savo supratimo apie kūrinį pateikimas ir jo pagrindimas;
- egzistencinių problemų skaitytuose tekstuose apibrėžimas ir jų reflektavimas;
- literatūros kūrinių nagrinėjimas remiantis visuotinėmis vertybėmis, susijusiomis su socialinėmis, etinėmis nuostatomis, joms teikiant pirmumą;
- literatūros tekstų nagrinėjimas taikant istorijos ir kultūros žinias;
- literatūros kūrinių interpretavimas taikant būtiną kontekstą, pvz., biografinį, kultūrinį, socialinį.

Kitų kultūros tekstų interpretacija (pavyzdžiui, paveikslas, grafika)

Atlieka kitų kultūros tekstų analizę ir interpretaciją, bet daugiausia dėmesio skiria paveikslo ir grafikos interpretacijai:

- vaizduojamojo meno specifikos supratimas;
- pagrindinės meno kūrinio informacijos: autoriaus kilmė, kūrinio sukūrimo data, vieta, kur eksponuojamas, – nurodymas;
- temos, situacijos, kompozicijos, šviesos, spalvų nusakymas;
- personažo / veikėjo aptarimas;
- interpretuojant kūrinį savo įspūdžio, nuomonės, refleksijos pateikimas;
- išmokyti kultūros tekstų estetinės vertės apibūdinimas.

II. NAGRINĖJAMŲ KŪRINIŲ TEMATIKA

Pateikiamos temos, kurios nagrinėjamos įvairiais aspektais pasirenkant grožinės literatūros kūrinius ir įvairius kultūros tekstus.

- Paauglių pasaulyje: abejonės, konfliktai ir jų sprendimo būdai . Jausmų galia.
- Pasaulėžiūra. Mano ir kitų žmonių pasauliai.
- Idealai. Autoritetai. Praeities ir šių dienų didvyriai.
- Menas ir menininkai. Kūrėjas ir jo darbas.

III. KULTŪROS TEKSTŲ ATRANKA

Atsižvelgiant į mokinių amžių ir jų interesus, pateiktą nagrinėjamų kūrinių problematiką, skaitymui ir nagrinėjimui pasirenkami kūriniai:

- įvairių rūšių ir žanrų;
- skirtingų laikotarpių, įvairios tematikos;
- žymiausių gimtosios ir visuotinės literatūros atstovų;
- autorių, kurių kūryba ar biografija susijusi su Lietuva;
- įvairių literatūros tipų – istorinės, nuotykių ir detektyvinės, komiškosios, fantastinės, populiariosios;
- baltarusių / lenkų / rusų / vokiečių, lietuvių ir savo krašto tautosakos;
- kiti kultūros tekstai (pvz., spektakliai, filmai, publicistika, muzikos kūriniai, televizijos laidos, dailė ir grafika, komiksai, reklama ir pan.).

Rinkdamasis tekstus, mokytojas turėtų atsižvelgti, kad mokiniai turėtų perskaityti ir aptarti bent 5 stambesnės formos kūrinius (romanus, apysakas, dramas) ir smulkesnių žanrų kūrinių (apsakymų, eilėraščių ir pan.).

Bendrasias programas lydinčiose metodinėse rekomendacijose pateiktas Rekomenduojamų autorių ir kūrinių sąrašas.

IV. DALYVAVIMAS KULTŪRINIAME GYVENIME

Pateikiamos įvairios kultūrinio ugdymo formos, kurių tikslas – padėti įtvirtinti per kalbos ir literatūros pamokas įgytas žinias ir gebėjimus, tobulinti kritinio mąstymo gebėjimus, ugdyti kūrybiškumą, socialinius emocinius įgūdžius, pilietines nuostatas atliekant mokomąsias užduotis:

- pamokos įvairiose kultūrinėse erdvėse (pvz., edukacinės ekskursijos, teminiai užsiėmimai, dirbtuvės), susietos su tam tikrais literatūriniais kūriniais arba temomis;
- projektinė veikla (dalykiniai ir tarpdalykiniai projektai; mokykliniai, regioniniai ir respublikiniai projektai);
- mokykliniai, tarpmokykliniai ir respublikiniai renginiai (pvz., konkursai, olimpiados, festivaliai);
- bendradarbiavimas su kultūros institucijomis (pvz., bibliotekomis, teatrais, kino teatrais, muziejais, galerijomis);
- susipažinimas su žymiausiais Baltarusijos / Lenkijos / Rusijos / Vokietijos ir Lietuvos kūrėjais, mokslininkais, su jų kūryba ir darbais;
- susipažinimas su svarbiausiais istoriniais ir kultūriniais įvykiais (žr. Bendrasias programas lydinčiose Metodinėse rekomendacijose).

Literatūros ir kultūros pažinimas. 8 klasė

I. GROŽINIO TEKSTO ANALIZĖ, INTERPRETACIJA IR VERTINIMAS

Kūrinio analizė literatūros rūšių kontekste

Lyrikos analizė:

- lyrinio subjekto, kolektyvinio lyrinio subjekto apibūdinimas;
- eilėraščio elementų: eilutės, strofos, rimo – atpažinimas;
- eilėraščio vyksmo: situacijos pradžios, kas vyksta, lyrinio subjekto / personažo nuotaikos, jausmų ir minčių apibūdinimas, poetinių vaizdų išskyrimas.

Epikos analizė:

- vaizduojamo pasaulio elementų: laiko, vietos, įvykio, siužeto – aptarimas; veikėjų, jų santykių, nuotaikos, jausmų, minčių palyginimas; tiesioginės, netiesioginės veikėjo charakteristikos aptarimas;
- pirmojo ir trečiojo asmens pasakojimų išskyrimas ir jų funkcijų kūrinyje nurodymas;
- pagrindinių ir kitų kūrinio veikėjų nurodymas ir jų ypatybių apibūdinimas;
- temos ir pagrindinės teksto minties nusakymas;
- kūrinio konstrukcinių elementų funkcijų: ekspozicijos, veiksmo užuomazgos, konflikto, kulminacijos ir atomazgos – aptarimas.

Dramos analizė:

- dramos elementų: konflikto, siužeto, veikėjo, scenos, akto, remarkos, replikos, monologo, dialogo, prologo, veiksmo, pagrindinio teksto ir remarkos – nurodymas;
- komedijos ir tragedijos sąvokų žinojimas;
- motyvo ir veiksmų aiškinimas;
- veikėjų charakterių ir elgesio priežasčių analizavimas, charakterių palyginimas.

Literatūros žanrai

Žemesniųjų klasių žinių apie literatūros žanrus įtvirtinimas.

Tragedija, šio žanro ypatybės.

Meninė kalba ir jos funkcijos

Žemesnėse klasėse pažintų meninės (kalbinės) raiškos priemonių atpažinimas, susipažinimas su naujais (meniniu neologizmu, ekspresyviaja leksika) ir jų funkcijų nustatymas.

Grožinio teksto interpretacija ir vertinimas:

- savo supratimo apie kūrinį pateikimas ir jo pagrindimas;
- egzistencinių problemų skaitytuose tekstuose apibrėžimas ir jų reflektavimas;
- literatūros kūrinių nagrinėjimas remiantis visuotinėmis vertybėmis, susijusiomis su socialinėmis, tautinėmis, religinėmis ir etinėmis nuostatomis, joms teikiant pirmumą;
- literatūros tekstų nagrinėjimas taikant istorijos ir kultūros žinias;
- literatūros kūrinių interpretavimas taikant būtiną kontekstą, pvz., biografinį, istorinį, kultūrinį, filosofinį, socialinį.

Kitų kultūros tekstų interpretacija (pavyzdžiui, grafika, skulptūra, fotografija):

- vaizduojamojo meno specifikos supratimas;
- pagrindinės meno kūrinio informacijos (autorius, kūrinio sukūrimo datos, vietos, kur eksponuojamas) nurodymas;
- temos, situacijos, kompozicijos, šviesos, spalvų nusakymas;
- personažo / veikėjo aptarimas;
- interpretuojant kūrinį savo įspūdžio, nuomonės, refleksijos pateikimas;
- nagrinėjamų kultūros tekstų estetinės vertės apibūdinimas.

II. NAGRINĖJAMŲ KŪRINIŲ TEMATIKA

Pateikiamos temos, kurios nagrinėjamos įvairiais aspektais pasirenkant grožinės literatūros kūrinius ir įvairius kultūros tekstus.

- Jaunystė ir branda. Gyvenimo prasmės paieškos. Tikrovė ir svajonės.
- Gyvenimas – labirintas. Gyvenimo modeliai. Egzistencijos džiaugsmas.
- Tėvynė – tauta – valstybė. Tradicijos ir šiandienos žmogus.
- Kultūra ir subkultūra. Tapatybės paieškos.

III. KULTŪROS TEKSTŲ ATRANKA

Atsižvelgiant į mokinių amžių ir jų interesus, pateiktą nagrinėjamų kūrinių tematiką, skaitymui ir nagrinėjimui pasirenkami kūriniai:

- įvairių rūšių ir žanrų;
- skirtingų laikotarpių, įvairios tematikos;
- žymiausių gimtosios ir visuotinės literatūros atstovų;
- autorių, kurių kūryba ar biografija susijusi su Lietuva;
- įvairių literatūros tipų – istorinės, nuotykių ir detektyvinės, komiškosios, fantastinės, populiariosios;
- baltarusių / lenkų / rusų / vokiečių, lietuvių ir savo regiono tautosakos;
- priskiriami kitiems kultūros tekstams (pvz., spektakliai, filmai, publicistika, muzikos kūriniai, televizijos laidos, dailė ir grafika, komiksai, reklama ir pan.).

Rinkdamasis tekstus, mokytojas turėtų atsižvelgti į tai, kad mokiniai turėtų perskaityti ir aptarti bent 5 stambesnės formos kūrinius (romanus, apysakas, dramas) ir smulkesnių žanrų kūrinių (pvz., apsakymų, eilėraščių ir pan.).

Bendrasias programas lydinčiose metodinėse rekomendacijose pateiktas Rekomenduojamų autorių ir kūrinių sąrašas.

IV. DALYVAVIMAS KULTŪRINIAME GYVENIME

Pateikiamos įvairios kultūrinio ugdymo formos, kurių tikslas – padėti įtvirtinti per kalbos ir literatūros pamokas įgytas žinias ir gebėjimus, tobulinti kritinio mąstymo gebėjimus, ugdyti kūrybiškumą, socialinius emocinius įgūdžius, pilietines nuostatas atliekant mokomąsias užduotis:

- pamokos įvairiose kultūrinėse erdvėse (pvz., edukacinės ekskursijos, teminiai užsiėmimai, dirbtuvės), susietos su tam tikrais literatūriniais kūriniais arba temomis;
- projektinė veikla (dalykiniai ir tarpdalykiniai projektai; mokykliniai ir nacionaliniai projektai);
- mokykliniai, tarpmokykliniai ir respublikiniai renginiai (pvz., konkursai, olimpiados, festivaliai);
- bendradarbiavimas su kultūros institucijomis (pvz., bibliotekomis, teatrais, kino teatrais, muziejais, galerijomis);
- susipažinimas su žymiausiais Baltarusijos / Lenkijos / Rusijos / Vokietijos ir Lietuvos kūrėjais, mokslininkais, su jų kūryba ar darbais;
- susipažinimas su svarbiausiais istoriniais ir kultūriniais įvykiais (žr. Bendrasias programas lydinčiose Metodinėse rekomendacijose).

Literatūros ir kultūros pažinimas. 9 klasė

I. GROŽINIO TEKSTO ANALIZĖ, INTERPRETACIJA IR VERTINIMAS

Kūrinio analizė literatūros rūšių kontekste.

Poezijos analizė:

- lyrinio (tiesioginio ir netiesioginio) subjekto, kolektyvinio lyrinio subjekto apibūdinimas;
- eilėraščio elementų: eilutės, strofos, rimo – atpažinimas;
- eilėraščio vyksmo: situacijos pradžios, kas vyksta, lyrinio subjekto / personažo nuotaikos, jausmų ir minčių apibūdinimas, poetinių vaizdų išskyrimas;
- žanrų nagrinėjimas.

Epikos analizė:

- temos ir problematikos bei jų ryšio su literatūros epocha nagrinėjimas;
- kūrimo būdų, nagrinėjamo pasaulio, laiko, vietos, įvykio, siužeto aptarimas; veikėjų, jų santykių, nuotaikos, jausmų, minčių palyginimas; tiesioginės, netiesioginės veikėjų charakteristikos aptarimas;
- pirmojo ir trečiojo asmens pasakojimų išskyrimas ir jų funkcijų kūrinyje nurodymas;
- pagrindinių ir kitų kūrinio veikėjų nurodymas ir jų ypatybių apibūdinimas;
- temos ir pagrindinės teksto minties nusakymas;
- kūrinio konstrukcinių elementų funkcijų: ekspozicijos, veiksmo užuomazgos, konflikto, kulminacijos ir atomazgos – aptarimas;
- žanrų nagrinėjimas.

Dramos analizė:

- dramos elementų: konflikto, siužeto, veikėjo, scenos, akto, pagrindinio teksto, remarkos, choro, replikos, monologo, dialogo, veiksmo – nurodymas;
- motyvo ir veiksmų aiškinimas;
- veikėjų charakterių ir elgesio priežasčių analizavimas, charakterių palyginimas;
- žanrų nagrinėjimas.

Literatūros žanrai

Žemesnėse klasėse įgytų žinių apie literatūros žanrus įtvirtinimas. Naujų žanrų: epo, odės, psalmės, kronikos, epinės poemos, idilės (lenkų k. *sielanka*) – mokymasis ir pagrindinių jų ypatybių išvardijimas.

Meninė kalba ir jos funkcijos

Žemesnėse klasėse pažintų meninės (kalbinės) raiškos priemonių: epitetas, palyginimas, garsų pamėgdžiojimas, mažybiniai žodžiai, personifikacija, animizacija, apostrofa / kreipinys, kartojimas, perkeltinės reikšmės žodžiai, anafora, retorinis klausimas, alegorija, parafrazė, simbolis, meninis neologizmas, ekspresyvioji leksika – atpažinimas. **Susipažinimas su naujomis** meninės (kalbinės) raiškos priemonėmis: oksimoronu, hiperbole, frazeologizmais, antiteze, paralelizmu, jų funkcijų apibūdinimas.

Grožinio teksto interpretacija ir vertinimas:

- alegorinio ir simbolinio literatūros kūrinio turinio aiškinimas;
- literatūrinuose tekstuose ironijos ir savimonės, autoironijos, humoro, patoso atpažinimas; jų funkcijų tekste apibūdinimas;
- pasiūlymo aiškinti kūrinį pateikimas; teksto vietų, kuriose gali būti argumentai, pagrindžiantys jo interpretacijos pasiūlymą, nurodymas;
- literatūros kūrinių interpretavimas taikant būtiną kontekstą, pvz., istorinį, literatūrinį, politinį, kultūrinį, filosofinį, biografinį, mitologinį, biblinį ir egzistencinį;
- visuotinės ir tautinės literatūros kūriniuose kiekvieno žmogaus vertybių svarbos atpažinimas; jų vaidmens ir santykio su veikėjo poelgiais nusakymas.

Kitų kultūros tekstų interpretacija:

- pagrindinių filosofinių tendencijų apibūdinimas ir jų įtakos epochos kultūrai apibūdinimas;
- skirtingų kultūros tekstų interpretacija ir palyginimas, tam tikrų meno sričiai tinkamų kodų naudojimas;
- aukštosios, populiariosios, masinės kultūros tekstų apibūdinimas.

II. NAGRINĖJAMŲ KŪRINIŲ TEMATIKA

Grožinės literatūros raidos epochų (antikos, viduramžių, renesanso, baroko, švietimo amžiaus) ir kryptų esminių ypatumų suvokimas, jų idėjų aptarimas skirtinguose kontekstuose, gretinant su skirtingais kultūros tekstais. Įvardytų epochų įtaka šiuolaikinei kultūrai.

PASTABA. Literatūros turinys 9–10 klasėms bus rengiamas kartu su literatūros turiniu 11–12 klasėms. Šiuo metu kuriama koncepcija.

III. KULTŪROS TEKSTŲ ATRANKA

Skaitymui ir nagrinėjimui pasirenkami grožinės literatūros ir įvairūs kultūros tekstai:

- jų problematika atspindi antikos, viduramžių, Renesanso, baroko, Šviečiamojo amžiaus idėjas, tematiką ir vertybes;
- iškiliausi baltarusių / lenkų / rusų / vokiečių ir kai kurie visuotinės literatūros kūriniai, kurie padeda suvokti literatūros istoriškumą, sudaryti gimtosios literatūros raidos vaizdą;
- įvairių rūšių ir žanrų;
- autorių, kurių kūryba ar biografija susijusi su Lietuva;
- įvairūs šiuolaikinės literatūros ir kultūros tekstai, kuriuose atsispindi antikos, viduramžių, renesanso, baroko, Šviečiamojo amžiaus idėjos, tematika ar vertybės;
- aukštosios, populiariosios, masinės kultūros pavyzdžiai.

Bendrasias programas lydinčiose metodinėse rekomendacijose pateiktas Rekomenduojamų autorių ir kūrinių sąrašas.

IV. DALYVAVIMAS KULTŪRINIAME GYVENIME

Pateikiamos įvairios kultūrinio ugdymo formos, kurių tikslas – padėti įtvirtinti per kalbos ir literatūros pamokas įgytas žinias ir gebėjimus, tobulinti kritinio mąstymo gebėjimus, ugdyti kūrybiškumą, socialinius emocinius įgūdžius, pilietines nuostatas atliekant mokomasias užduotis:

- pamokos įvairiose kultūrinėse erdvėse (pvz., edukacinės ekskursijos, teminiai užsiėmimai, dirbtuvės), susietos su tam tikrais literatūriniais kūriniais, temomis arba literatūrinių ir istorinių epochų reiškiniais;
- projektinė veikla (dalykiniai ir tarpdalykiniai projektai; mokykliniai, regioniniai ir respublikiniai projektai);
- mokykliniai, tarpmokykliniai, respublikiniai ir tarptautiniai renginiai (pvz., konkursai, olimpiados, festivaliai);
- bendradarbiavimas su kultūros institucijomis (pvz., bibliotekomis, teatrais, kino teatrais, muziejais, galerijomis);
- susipažinimas su žymiausiais Baltarusijos / Lenkijos / Rusijos / Vokietijos ir Lietuvos kūrėjais, mokslininkais, su jų kūryba ar darbais;
- susipažinimas su svarbiausiais istoriniais ir kultūriniais įvykiais (žr. Bendrasias programas lydinčiose Metodinėse rekomendacijose).

Literatūros ir kultūros pažinimas. 10 klasė

I. GROŽINIO TEKSTO ANALIZĖ, INTERPRETACIJA IR VERTINIMAS

Kūrinio analizė literatūros rūšių kontekste

Poezijos analizė:

- lyrinio (tiesioginio ir netiesioginio) subjekto, kolektyvinio lyrinio subjekto apibūdinimas;

- eilėraščio elementų: eilutės, strofos, rimo – atpažinimas;
- eilėraščio vyksmo: situacijos pradžios, kas vyksta, lyrinio subjekto / personažo nuotaikos, jausmų ir minčių apibūdinimas, poetinių vaizdų išskyrimas;
- žanrų nagrinėjimas.

Epikos analizė:

- temos ir problematikos bei jų sąryšio su literatūros epocha nagrinėjimas;
- kūrimo būdų, nagrinėjamo pasaulio, laiko, vietos, įvykio, siužeto aptarimas; veikėjų, jų santykių, nuotaikos, jausmų, minčių palyginimas; tiesioginės, netiesioginės veikėjų charakteristikos aptarimas;
- pirmojo ir trečiojo asmens pasakojimų atskyrimas ir jų funkcijų kūrinyje nurodymas;
- pagrindinių ir kitų kūrinio veikėjų nurodymas ir jų ypatybių apibūdinimas;
- temos ir pagrindinės teksto minties nusakymas;
- kūrinio konstrukcinių elementų funkcijų: ekspozicijos, veiksmo užuomazgos, konflikto, kulminacijos ir atomazgos – aptarimas;
- žanrų nagrinėjimas.

Dramos analizė:

- dramos elementų: konflikto, siužeto, veikėjo, scenos, akto, pagrindinio teksto, remarkos, choro, replikos, monologo, dialogo, veiksmo – nurodymas;
- motyvo ir veiksmų aiškinimas;
- veikėjų charakterių ir elgesio priežasčių analizavimas, charakterių palyginimas;
- žanrų nagrinėjimas.

Literatūros žanrai

Žemesnėse klasėse įgytų žinių apie literatūros žanrus įtvirtinimas. Pagrindinių jų ypatybių išvardijimas.

Meninė kalba ir jos funkcijos

Žemesnėse klasėse pažintų meninės (kalbinės) raiškos priemonių: epitetas, palyginimas, garsų pamėgdžiojimas, mažybiniai žodžiai, personifikacija, animizacija, apostrofa / kreipinys, kartojimas, perkeltinės reikšmės žodžiai, anafora, retorinis klausimas, alegorija, parafrazė, simbolis, meninis neologizmas, ekspresyvioji leksika, oksimoronas, hiperbolė, frazeologizmas, antitezė, paralelizmas – atpažinimas ir jų funkcijų apibūdinimas.

Grožinio teksto interpretacija ir vertinimas:

- alegorinio ir simbolinio literatūros kūrinio turinio aiškinimas;

- literatūriniuose tekstuose ironijos ir savimonės, autoironijos, humoro, patoso atpažinimas; jų funkcijų tekste apibūdinimas;
- pasiūlymo, kaip nagrinėti kūrinį, pateikimas; teksto vietų, kuriose gali būti argumentai, pagrindžiantys jo interpretacijos pasiūlymą, nurodymas;
- literatūros kūrinių interpretavimas taikant būtiną kontekstą, pvz.: istorinį, literatūrinį, politinį, kultūrinį, filosofinį, biografinį, mitologinį, biblinį ir egzistencinį;
- visuotinės ir tautinės literatūros kūriniuose kiekvieno žmogaus nelygstamos vertės atpažinimas; jos vaidmens ir santykio su veikėjo poelgiais nusakymas.

Kitų kultūros tekstų interpretacija:

- apibūdina pagrindines filosofines tendencijas ir nustato jų įtaką epochos kultūrai;
- skaito neliteratūrinius kultūros tekstus, taikydamas tam tikrai meno sričiai tinkamą kodą;
- išskiria aukštosios kultūros kūrinius iš populiariosios kultūros tekstų, taiko kriterijus, kad atskirtų šedevrą nuo kičo.

II. NAGRINĖJAMŲ KŪRINIŲ TEMATIKA

Grožinės literatūros raidos epochų (romantizmo ir pozityvizmo) ir kryptų esminių ypatumų suvokimas, jų idėjų aptarimas skirtinguose kontekstuose, gretinant su įvairiais kultūros tekstais. Minėtų epochų įtaka šiuolaikinei kultūrai.

PASTABA Literatūros turinys 9–10 klasėms bus rengiamas kartu su literatūros turiniu 11–12 klasėms. Šiuo metu kuriama koncepcija.

III. KULTŪROS TEKSTŲ ATRANKA

Skaitymui ir nagrinėjimui pasirenkami grožinės literatūros ir įvairūs kultūros tekstai:

- jų problematika atspindi romantizmo ir pozityvizmo epochų idėjas, tematiką ir vertybes;
- iškiliausios baltarusių / lenkų / rusų / vokiečių ir kai kurie visuotinės literatūros kūriniai, kurie padeda suvokti literatūros istoriškumą, sudaryti gimtosios literatūros raidos vaizdą;
- įvairių rūšių ir žanrų;
- autorių, kurių kūryba ar kultūrinė veikla susijusi su Lietuva;
- kiekvienos literatūros rūšies kūrinių ir šioje klasėje aptarinėjamų literatūros žanrų pavyzdžius;
- įvairūs šiuolaikinės literatūros ir kultūros tekstai, kuriuose atsispindi romantizmo ir pozityvizmo epochų idėjos, tematika ar vertybės, arba su jais polemizuojama;
- aukštosios, populiariosios, masinės kultūros pavyzdžiai.

Bendrąsias programas lydinčiose metodinėse rekomendacijose pateiktas Rekomenduojamų autorių ir kūrinių sąrašas.

IV. DALYVAVIMAS KULTŪRINIAME GYVENIME

Pateikiamos įvairios kultūrinio ugdymo formos, kurių tikslas – padėti įtvirtinti per kalbos ir literatūros pamokas įgytas žinias ir gebėjimus, tobulinti kritinio mąstymo gebėjimus, ugdyti kūrybiškumą, socialinius emocinius įgūdžius, pilietines nuostatas atliekant mokomasias užduotis:

- pamokos įvairiose kultūrinėse erdvėse (pvz., edukacinės ekskursijos, teminiai užsiėmimai, dirbtuvės), susietos su tam tikrais literatūriniais kūriniais, temomis arba literatūrinių ir istorinių epochų reiškiniais;
- projektinė veikla (dalykiniai ir tarpdalykiniai projektai; mokykliniai, regioniniai ir respublikiniai projektai);
- mokykliniai, tarpdalykiniai, respublikiniai ir tarptautiniai renginiai (pvz., konkursai, olimpiados, festivaliai);
- bendradarbiavimas su kultūros institucijomis (pvz., bibliotekomis, teatrais, kino teatrais, muziejais, galerijomis);
- susipažinimas su įžymiausiais Baltarusijos / Lenkijos / Rusijos / Vokietijos ir Lietuvos kūrėjais, mokslininkais, su jų kūryba ar darbais;
- susipažinimas su svarbiausiais istoriniais ir kultūriniais įvykiais (žr. Bendrąsias programas lydinčiose Metodinėse rekomendacijose).

Visus pasiūlymus BP tobulinimui prašau siųsti adresu danuta.szejnicka@bendrasisugdymas.lt

Nuoširdžiai ačiū!